

Vår matproduksjon - viktig og variert

Verdiskaping i landbruket og
matindustrien i Vestfold og Telemark

Anne Austrem Bungner
Christian Anton Smedshaug

Rapport 4–2021

Vestfold og Telemark
FYLKESKOMMUNE

Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark

Forfatter	Anne Austrem Bungner og Chr. Anton Smedshaug
Tittel	Vår matproduksjon – viktig og variert. Verdiskaping i landbruket og matindustrien i Vestfold og Telemark. Tilsvare trykt versjon: Mangfold fra fjord til fjell. Verdiskaping i landbruket og matindustrien i Vestfold og Telemark.
Utgiver	AgriAnalyse
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2021
Antall sider	127
ISSN	1894-1192
Emneord	Vestfold og Telemark, landbruk, næringsmiddelindustri, sysselsetting, areal, planteproduksjon, husdyrproduksjon, skogbruk
Forsidebilde og alle bilder i rapport (om ikke annet er nevnt)	Vestfold og Telemark Bondelag

Litt om AgriAnalyse

AgriAnalyse er en faglig premissleverandør og et kompetent utredningsmiljø i spørsmål knyttet til landbruk og politikk. AgriAnalyse arbeider med nasjonale, internasjonale og organisasjonsinterne problemstillinger innenfor våre prioriterte satsingsområder. Ansatte i AgriAnalyse har tverrfaglig bakgrunn med kompetanse fra flere ulike samfunnsvitenskapelige og landbruksfaglige tradisjoner. Se www.agrianalyse.no for mer informasjon.

Forord

Vestfold og Telemark er et fylke med et betydelig og allsidig landbruk, som rommer alle Norges produksjoner, med spenn fra høyfjellsområder til noen av de beste arealene i landet ved kysten. Dette legger grunnlaget for produksjon av alle norsk jordbruks viktige produkter, og tilhørende næringsmiddelindustri.

I denne rapporten har vi tatt utgangspunkt i verdiskapingsrapporten for Vestfold fra høsten 2017. Vi har sett på dagens situasjon, samt utviklingstrekkene i det nye fylket relativt til den nasjonale utviklingen i norsk produksjon. Vi har sett på trender innen blant annet bruksstruktur, areal og arealbruk, avlinger, dyretall, sysselsetting og omsetning.

Vi vil takke alle som har bidratt til rapporten, og takker Vestfold og Telemark Bondelag, Vestfold Bonde- og Småbrukarlag, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, LO Vestfold og Telemark, NHO Vestfold og Telemark, Vestfold og Telemark Fylkeskommune, og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark for oppdraget.

Chr. Anton Smedshaug
Daglig leder AgriAnalyse
Oslo, oktober 2021

Innhold

SAMMENDRAG	1
1 JORDBRUKET I VESTFOLD OG TELEMARK	3
1.1 JORDBRUKSFYLKET VESTFOLD OG TELEMARK – AREAL OG STRUKTUR	6
1.2 UTVIKLINGEN I KOMMUNENE	11
1.3 JORDVERN	13
2 JORDBRUKSPRODUKSJON I VESTFOLD OG TELEMARK	16
2.1 JORDBRUK I VESTFOLD OG TELEMARK	16
2.2 PLANTEPRODUKSJON	18
2.3 HUSDYRPRODUKSJON	35
2.4 UTMARKSBEITE, SETERDRIFT OG FJELLANDBRUK	39
2.5 ØKOLOGISK PRODUKSJON	44
2.6 ANDELSLANDBRUK	46
2.7 TILLEGGSNÆRINGER	48
2.8 LOKALMAT, TJENESTER, OPPLEVELSER OG REISELIV	49
2.9 BIOENERGI	50
3 SKOGBRUK OG SKOGSINDUSTRI I VESTFOLD OG TELEMARK	51
3.1 SKOGKULTUR	57
3.2 STORVILTJAKT OG UTMARKSBRUK	59
3.3 FELLESGODER	60
4 NÆRINGSMIDDELINDUSTRI	61
5 SYSSELSETTING	66
5.1 RINGVIRKNINGER	68
6 BRUTTOPRODUKT, INVESTERINGER OG GJELD	70
6.1 VERDISKAPING – BRUTTOPRODUKT	70
6.2 INVESTERINGER, NASJONALREGNSKAPSTALL FOR REGIONEN	71
7 LANDBRUKET MOT NY OPPTRAPPING	74
LITTERATUR	76
VEDLEGG	78

Sammendrag

Bunger, A.A. & Smedshaug, C.A. 2021. *Vår matproduksjon -viktig og variert. Verdiskaping i landbruket og matindustrien i Vestfold og Telemark*. AgriAnalyse: Oslo

Det nye fylket utgjør tilsammen 17 464 km² hvorav 649 028 dekar/ 649 km² er dyrka jord i drift, noe som utgjør 3,7 av totalt landareal i fylket. Fylket har 6,5 prosent av den dyrkede jorda i Norge. Over halvparten av den dyrkede jorda er kornareal, og fylket har 12 prosent av kornarealene i landet. Grønnsaksarealene utgjør 2,8 prosent av de dyrkede arealene i fylket, men dette utgjør hele 25 prosent av grønnsaksarealene i Norge. Grønnsaksproduksjon krever høy kvalitet på jordsmonnet og lang vekstsesong, og her er spesielt jordbruksarealene i nærheten av kysten i en særstilling. Fruktarealene som utgjør 0,7 prosent av jordbruksarealene, utgjør 21 prosent av fruktarealene i Norge.

Vestfold og Telemark er et jordbruksfylke med stort mangfold i både struktur og produksjoner. Fra fjellandbruk og utmarksbeite via kraftfôrbasert husdyrhold til frukt, grønnsaker og korn. De to gamle fylkene komplementerer hverandre på mange måter. Dette mangfoldet gir et stort spenn i både muligheter og utfordringer. Det allsidige jordbruket legger også grunnlaget for en variert og viktig næringsmiddelindustri i fylket, i spennet fra store samvirkebedrifter til mindre nisjeprodusenter.

Med god jord og gode forhold for å dyrke mat til mennesker utgjør jordbruket her en viktig del av vår fremtidige matproduksjon. Med 12 prosent av landets kornareal produserer fylket 11 prosent av kornavlingene, men 20 prosent av matkornet i landet.

Samlet førstehandsverdi av hele jordbruksproduksjonen i fylket var i 2020 2 367 millioner kroner og av dette kom 1 444 millioner fra planteproduksjonene, og korn og grønnsaker utgjør produksjonene med de største førstehandsverdiene, henholdsvis 469 og 353 millioner kroner. Blant husdyrproduksjonene var det gris som utgjør de største verdien med 376 millioner kroner, foran fjørfe med 215 millioner kroner. I områder der det hovedsakelig bare kan dyrkes grovfôr er husdyrproduksjonene viktig for både verdiskaping og sysselsetting. Dette gir også levende bygder, kulturlandskap og ringvirkninger inn i andre næringer som reiseliv. Landbruket hindrer gjengroing og gjør områder attraktive for hytter, friluftsliv og reiseliv.

Ammekuproduksjon er den eneste husdyrproduksjonen der det ikke har vært nedgang i antall foretak de siste 10 årene. Siden 2000 har det vært en økning i antall ammekyr på 125 prosent i fylket. Også antall melkegeiter har økt i fylket med 12 prosent, mens den i landet totalt har gått ned. I deler av fylket er utmarksbeite og seterdrift en viktig del av fjellandbruket, selv om trenden har vært en nedgang i dyr på utmarksbeite.

Samlet sett følger fylket strukturendringene i jordbruket som resten av landet, og jordbruksforetakene blir stadig større og færre. Antall foretak har gått ned med 19 prosent siden 2010 og 45 prosent siden 2000. I 2020 var det totalt 2 439 foretak med dyrket jord i

drift i fylket. Gjennomsnittlig dyrka jord i drift per foretak har økt fra 218 dekar i 2010 til 263 dekar i 2020.

Kornarealene har gått ned med 82 158 dekar, som vil si 19 prosent siden 2020. Samtidig har grovfôrproduksjonen økt med 39 360 dekar (18 prosent) og grønnsaksarealene med 5 524 dekar (46 prosent).

Utviklingen i areal har ikke vært lik i alle kommunene. Den største endringen i areal har vært i Tønsberg med en nedgang på 4 545 dekar, som utgjør 4 prosent. Det er Vinje kommune som har den største prosentvise nedgangen på 16 prosent, som vil si en nedgang på 2 789 dekar. Ikke alle kommunene har hatt nedgang i jordbruksareal. Færder kommune har hatt den største økningen i dekar, med 1 479 dekar, mens Kragerø har hatt den største prosentvise økningen med 35 prosent, noe som tilsvarer 1 089 dekar.

Vestfold og Telemark har en større andel av samlet landbruksareal som brukes i økologisk produksjon enn landet totalt. Av samlet landbruksareal brukes 6,9 prosent på økologisk produksjon, mens den i landet totalt er 4,3 prosent. De største arealene brukes på eng og innmarksbeite. I Vestfold og Telemark produseres over halvparten av de økologiske slaktegrisene i landet. Blant planteproduksjoner har fylket 80 prosent av arealene i landet som brukes til økologiske engfrø og andre frø, 28 prosent av de økologiske bærarealene og 25 prosent av potetarealene i fylket.

Næringsmiddelindustri finner vi i hele fylket, og den utgjør en betydelig og stabil andel av fylkets industri. I Vestfold og Telemark ligger næringsmiddelindustrien nær både råvareprodusentene og store markeder. Næringsmiddelindustrien i fylket er som jordbruket – mangfoldig i både størrelser og produksjon. Her er både store og små eiere, børsnoterte selskaper, store og små samvirkeforetak og små enmannsforetak med produksjon på gården.

Mat- og treindustrien i Vestfold og Telemark sysselsetter en betydelig andel av fylkets sysselsatte. Sammenligner vi utviklingen i sysselsatte i landbrukets primær- og sekundærnæringer etter næring siden 2010, ser vi at det har vært størst nedgang i sysselsatte i trelast-, trevare- og papirindustri, og i jordbruk. Mens sysselsatte i disse næringene gikk ned med henholdsvis 26 og 18 prosent siden 2010, har sysselsatte i skogbruk og næringsmiddelindustri bare hatt en nedgang på 2 og 6 prosent.

Tabell 1 Sysselsatte i Vestfold og Telemark, med ringvirkninger, 2020.

	Antall sysselsatte
Jordbruk	2 515
Skogbruk	701
Totalt primærnæringer	3 216
Næringsmiddelindustrien	2 976
Trelast-, trevare- og papirindustri	994
Totalt sekundærnæringer	3 970
Total sysselsetting	7 186
Total sysselsetting med ringvirkninger	10 779

1 Jordbruket i Vestfold og Telemark

Landbruk utgjør en viktig næring for økonomisk verdiskaping og sysselsetting i hele landet. I tillegg forvalter landbruket arealressurser, holder kulturlandskapet i hevd og produserer mat.

Med en stadig økende befolkning i verden har beregnet FAO i 2013 at matproduksjonen globalt måtte økes med ca. 50 prosent innen 2050 i for å sikre hele verdens befolkning nok mat¹. I Norge vedtok Stortinget gjennom Stortingsmelding nr 9 (2011-2012) at matproduksjonen skulle økes med 20 prosent fram til 2030, i takt med folketallsveksten. Et av hovedmålene i landbrukspolitikken er å sikre matsikkerhet og høy selvforsyning gjennom produksjon på norske ressurser. Også i krisetider skal alle ha tilgang til nok og trygg mat. Vi er i stor grad selvforsynt med animalske produkter som utgjør ca 38 prosent av energien, men for planteprodukter ligger vi lavt.

Det vil si at i Norge bør man prioritere matproduksjonen på de jordbruksarealene der det er mulig å dyrke mat til direkte konsum for mennesker, som grønnsaker, frukt, bær, potet og matkorn. Arealer der det er mulig å produsere vekster med høyt energiinnhold, som for eksempel fôr Korn, bør prioriteres, mens det resterende jordbruksarealet og utmarka brukes til grovfôrproduksjon og drøvtyggerhold (Thuen & Tufte, 2019).

Andelen av jordbruksareal brukt til grønnsaker, frukt og korn i Vestfold og Telemark er blant de største i landet. Med god jord og gode forhold for å dyrke mat til mennesker utgjør jordbruket her en viktig del av vår fremtidige matproduksjon.

Å opprettholde og øke produksjonen vil også si å bevare de små og mellomstore brukene, og utnytte ressursene der de er. Planteproduksjoner utgjør store verdier i fylket, men husdyrproduksjonene i områder der det ikke kan dyrkes planter er veldig viktige for både verdiskaping og sysselsetting, som gir levende bygder, kulturlandskap og ringvirkninger for andre næringer som reiseliv. Landbruket hindrer gjengroing og gjør områder attraktive for hytter, friluftsliv og reiseliv.

Skogen har fornybare ressurser, som i en del tilfeller kan erstatte petroleumsbaserte råstoffer. Fra skogen får vi ressurser som kan brukes i produksjon av energi både som drivstoff og i form av varme. Avfall og rester kan brukes til biodrivstoff. Men også avfall og rester fra jordbruksproduksjon og husdyrgjødsel kan brukes i energiutvikling i framtida.

I 2017 vedtok Stortinget å slå sammen fylkene Vestfold og Telemark til ett fylke, med virkning fra januar 2020. Svelvik kommune ble samtidig en del av Drammen kommune i Viken fylke.² Det nye fylket består av 23 kommuner.³

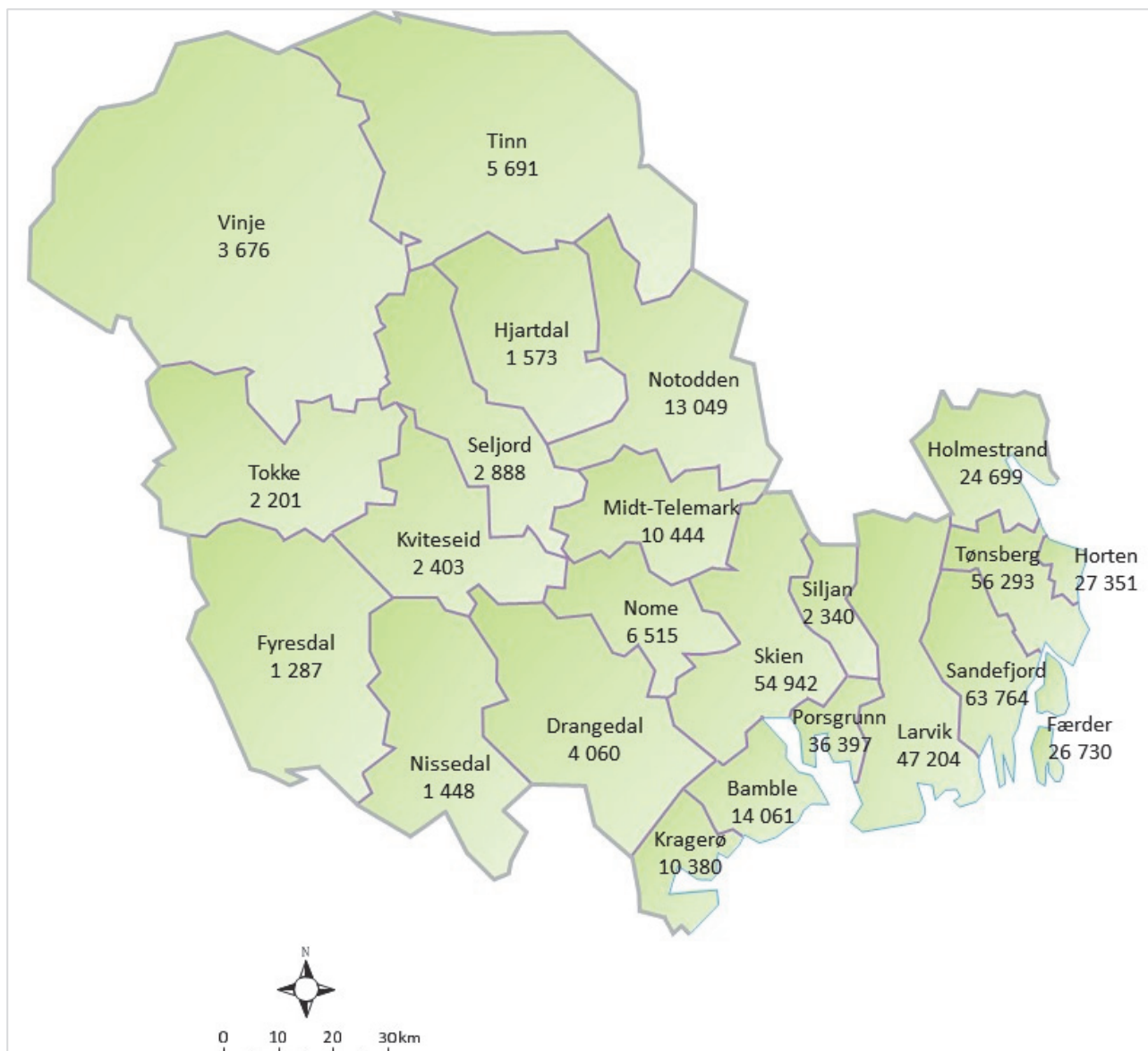
Befolkningstygdepunktet ligger særlig rundt byområdene langs kysten og mindre innover i landet.

¹ The future of food and agriculture: Trends and challenges (fao.org)

² https://snl.no/Vestfold_og_Telemark

³ Samtidig som fylkene ble slått sammen, ble også flere kommuner slått sammen: Sande med Holmestrand, Re med Tønsberg og Sauherad med Bø.

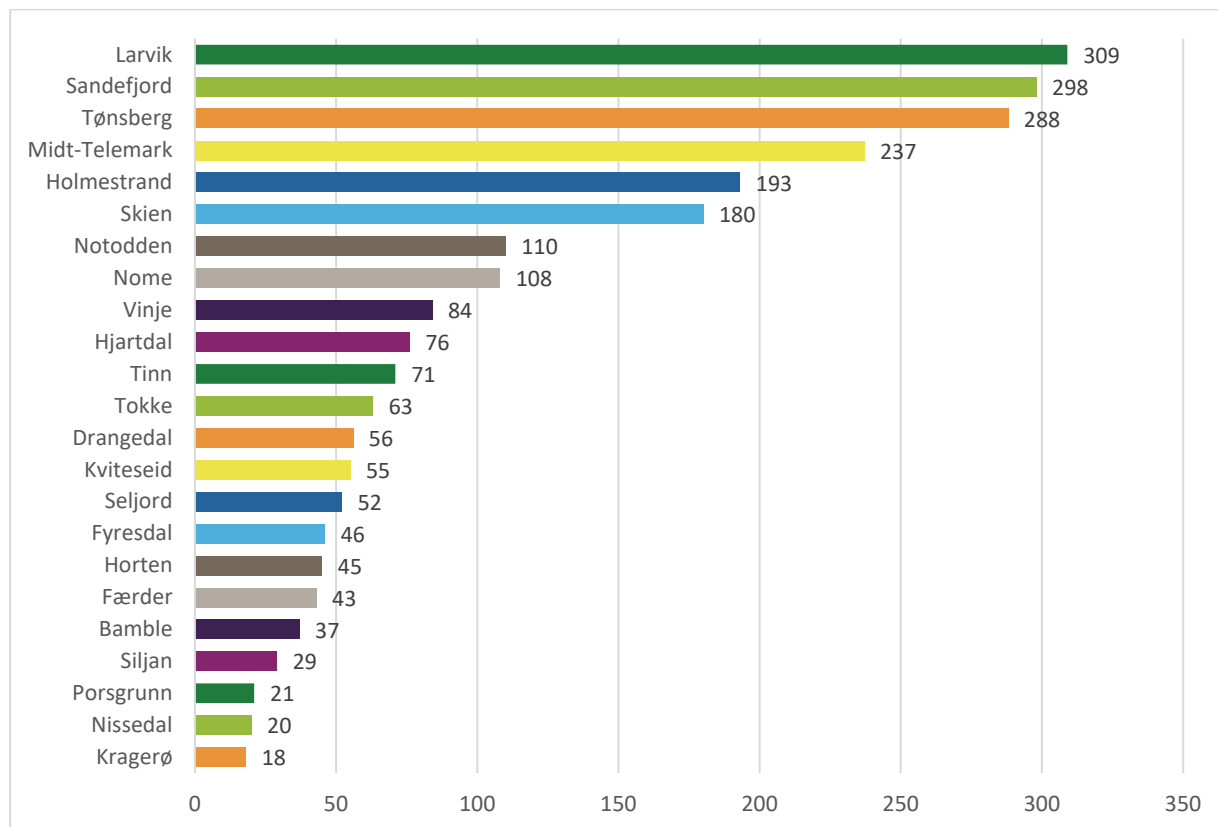
Figur 1.1 Vestfold og Telemark, befolkning per kommune 2020. Kilde: Kartgrunnlag: Kartverket (Creative Commons Attribution ShareAlike 3.0), SSB (2021a) og AgriAnalyse.

I denne rapporten vil vi se på status og utviklingen for landbruket i det nye fylket.

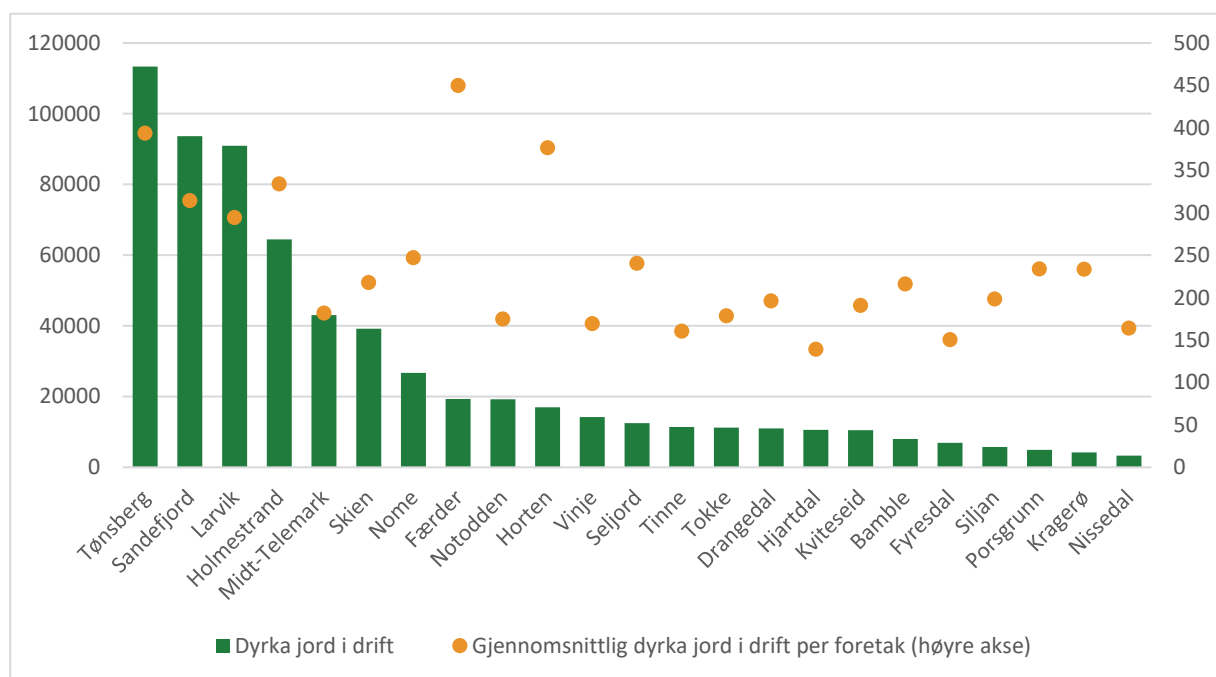
Det er kommunene fra det gamle Vestfold som har flest foretak med dyrka jord, sammen med Skien og Midt-Telemark kommuner fra det gamle Telemark fylke. Totalt var det 2 439 foretak med dyrka jord i drift i 2020.

Figur 1.2 Antall foretak med dyrka jord i drift per kommune, 2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

De største jordbrukskommunene med dyrka jord i drift er Tønsberg, Sandefjord og Larvik. Men gjennomsnittlig areal dyrka jord i drift per foretak viser stor variasjon mellom kommunene. Færder kommune, der korn og grønnsaksarealene utgjør store deler av jordbruksarealene, har de klart største foretakene i gjennomsnitt. Det henger sammen med noen store grøntforetak som driver mye jord.

Figur 1.3 Dyrka jord i drift og gjennomsnittlig dyrka jord i drift per foretak (dekar) i 2020.⁴ Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

1.1 Jordbruksfylket Vestfold og Telemark – areal og struktur

Det nye fylket utgjør tilsammen 17 464 km² hvorav 649 028 dekar (649 km²) er dyrka jord i drift, noe som utgjør 3,7 prosent av totalt landareal i fylket. Fylket har 6,5 prosent av den dyrkede jorda i Norge.

Over halvparten av den dyrkede jorda er kornareal, og fylket har 12 prosent av kornarealene i landet. Grønnsaksarealene utgjør 2,8 prosent av de dyrkede arealene i fylket, men dette utgjør hele 25 prosent av grønnsaksarealene i Norge. Grønnsaksproduksjon krever høy kvalitet på jordsmonnet og lang vekstsesong, og her er spesielt jordbruksarealene i nærheten av kysten i en særstilling. Fruktaarealene som utgjør 0,7 prosent av jordbruksarealene, utgjør 21 prosent av fruktaarealene i Norge.

I et nasjonalt matforsyningsperspektiv er disse planteproduksjonene de viktigste, da de utgjør store andeler av total produksjon. I et selvforsyningsperspektiv er det også viktig å dyrke planter til menneskemat der det er gode forhold for det. Vi er langt på veg selvforsynt med kjøtt og husdyrprodukter, men for å øke selvforsyningen i landet må vi også øke planteproduksjon til mat og øke norskandelen i husdyrfôret.

⁴ Tallene hentes fra kommunen der søker har sin driftsenhet, og arealer som leies i andre kommuner, blir derfor lagt til søkers hjemkommune (sitat fra RNP).

Vestfold og Telemark er et jordbruksfylke med mangfold i både struktur og produksjoner: fra fjellandbruk og utmarksbeite via kraftfôrbasert husdyrhold til frukt, grønnsaker og korn. De to gamle fylkene komplementerer hverandre på mange måter. Dette mangfoldet gir et stort spenn i både muligheter og utfordringer. Det allsidige jordbruket legger også grunnlaget for en variert og viktig næringsmiddelindustri i fylket, som er preget av alt fra store samvirkebedrifter til mindre nisjeprodusenter.

Utvalgte kulturlandskap

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) er en tverrfaglig, felles satsing mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

«Utvalgte kulturlandskap i jordbruket er landskapsområder med store kulturhistoriske og biologiske verdier. De er helhetlige landskap formet av langvarig bruk, med landskapselementer og -strukturer preget av tradisjonelle driftsformer og byggeskikk. Områdene skal sikres langsiktig forvaltning, ved forutsigbar drift, samt skjøtsel og vedlikehold av verdiene. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket skal gi kunnskap og opplevelser, og være en ressurs for framtida, for både grunneiere, drivere og lokalsamfunnet ellers, for tilreisende og for forvaltning og forskning.» (Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Plan for arbeid 2020–2025. Utgiver: Riksantikvaren, Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet.)

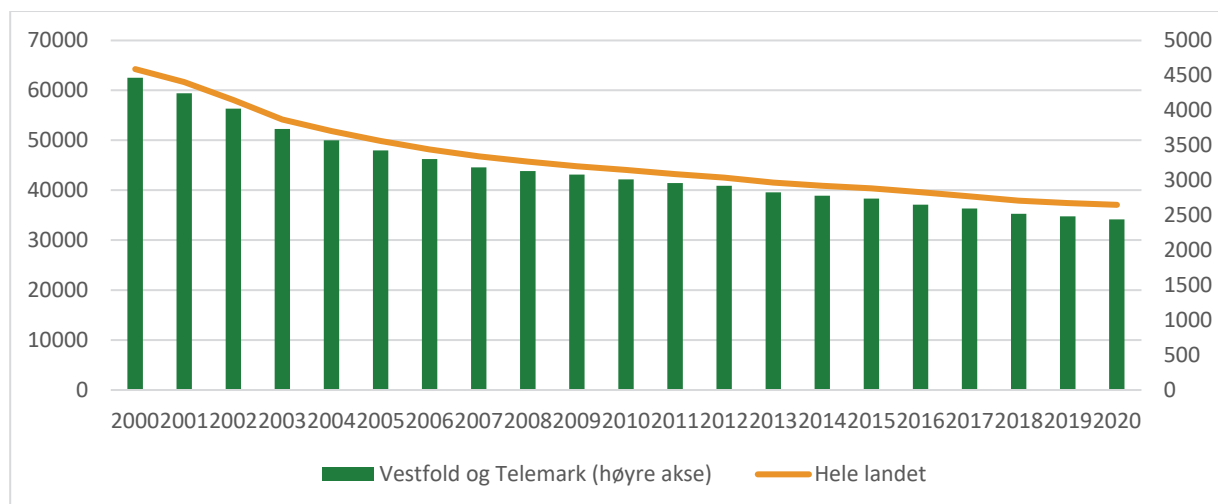
Så langt er det 46 områder i landet som er valgt ut, og tre av disse finner vi i Vestfold og Telemark. Disse tre er:

- Færder utvalgte kulturlandskap
- Jomfruland og Stråholmen utvalgte kulturlandskap
- Hjartdal og Svartdal utvalgte kulturlandskap

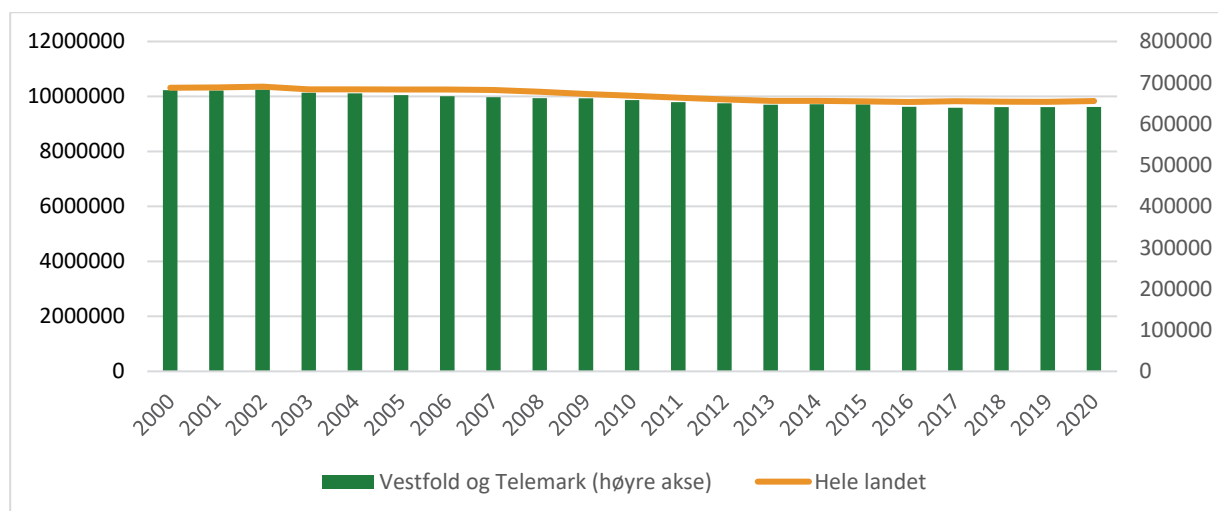
Antall aktive jordbruksforetak har i Vestfold og Telemark, som i resten av landet, gått betydelig ned siden 2000. Nedgangen har vært på 19 prosent siden 2010, mens siden 2000 har det blitt 45 prosent færre foretak med dyrka jord i drift. Denne nedgangen har vært større i Vestfold og Telemark enn i landet totalt der det har vært nedgang på 16 prosent siden 2010 og 42 prosent siden 2000.

Figur 1.4 Utvikling i antall aktive jordbruksforetak per 3. juli, 2000–2020 i hele landet (venstre akse) og Vestfold og Telemark (høyre akse). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

Utviklingen i jordbruksareal er mer stabil selv om det også her har vært nedgang. Nedgangen har vært litt større i Vestfold og Telemark enn i landet totalt. Fra 2000 til 2020 gikk arealet i fylket ned med 5,9 prosent, sammenlignet med landet totalt på 4,7 prosent. Fra 2010 til 2020 gikk arealet i fylket ned med 2,5 prosent, sammenlignet med 1,9 prosent for landet totalt.

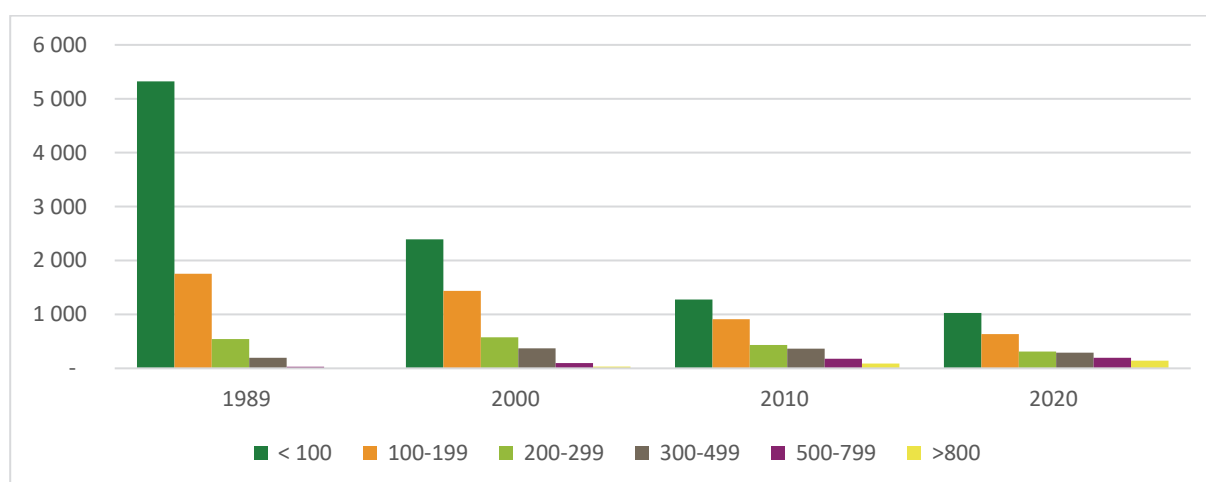
Figur 1.5 Jordbruksareal i drift 2000–2020 (dekar), hele landet (venstre akse) og Vestfold og Telemark (høyre akse). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

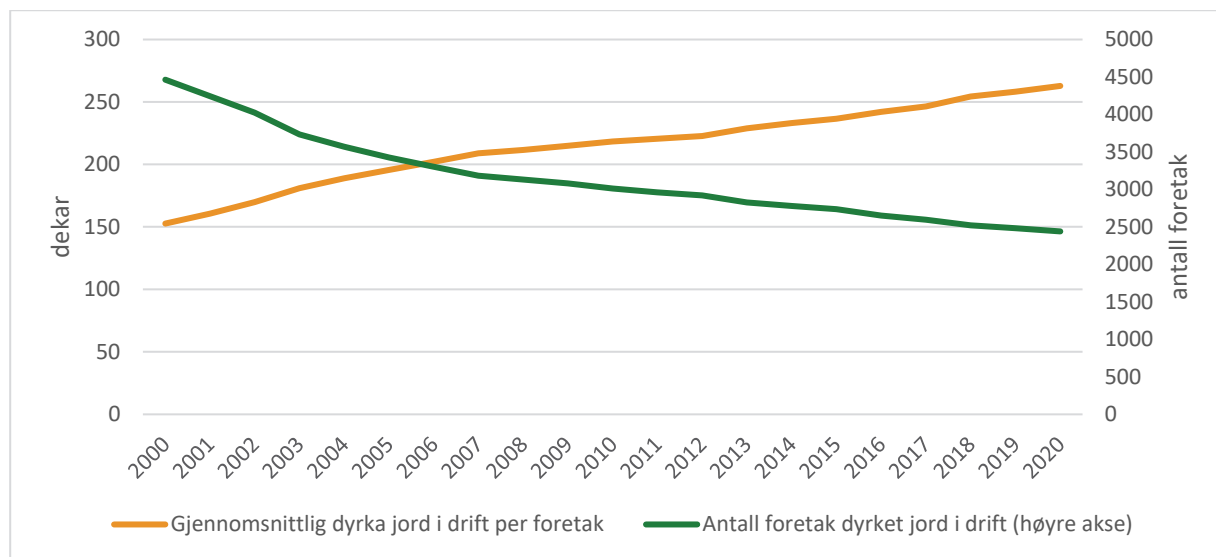
Nedgangen i jordbruksareal går ikke så raskt som nedgangen i antall foretak, og endringen i bruksstruktur er resultatet. Denne utviklingen har pågått lenge, og mens 90 prosent av foretakene hadde under 200 dekar i 1989, var denne andelen i 2020 bare 64 prosent. I 2020 var det 6 prosent med mellom 500 og 799 dekar, og 3 prosent med over 800 dekar, mens i 1989 var det tilsammen 0,5 prosent med så store gårdsbruk.

Figur 1.6 Utviklingen i bruksstruktur blant jordbruksbedrifter i Vestfold og Telemark, dekar per bruk. Kilde: NILF, Resultatkontrollen, 2021.

Det gjennomsnittlige jordbruksforetaket i Vestfold og Telemark hadde 263 dekar i 2020, en økning fra 218 dekar i 2010 og 153 i 2000. Dette er litt lavere enn gjennomsnittet i landet, som lå på 265 dekar i 2020, opp fra 228 dekar i 2010 og 161 i 2000.

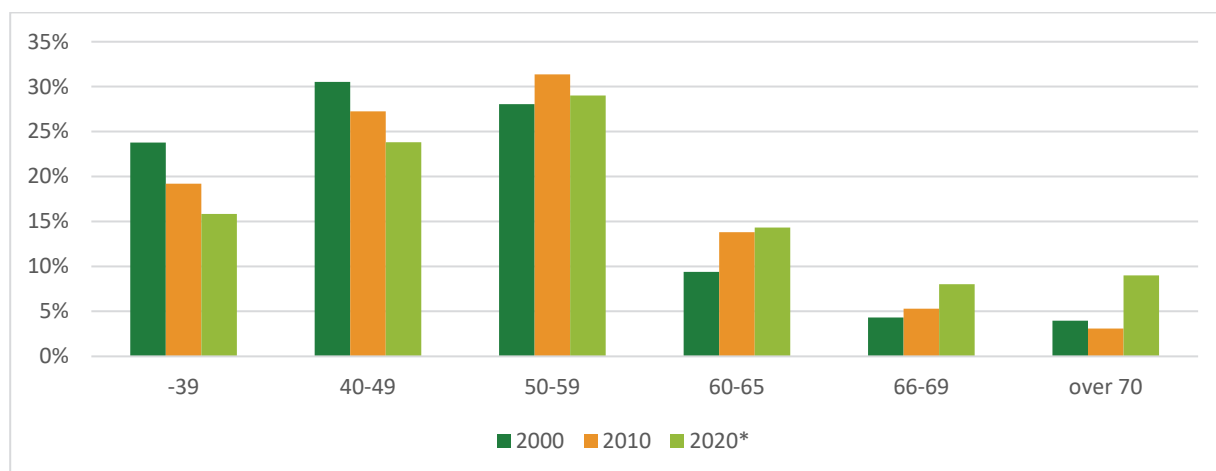
Figur 1.7 Utvikling i antall foretak (høyre akse) og størrelsen av jordbruksforetakene i Vestfold og Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

Som i landet ellers, har gjennomsnittsalderen på bøndene i fylket gått opp, samtidig som antall bønder går ned. Mens andelen bønder over 60 år har økt siden 2010 fra 17 prosent til 31 prosent i 2020.

Kvinneandelen blant bøndene i fylket har økt fra 13 prosent i 2010 til 16 prosent i 2020 (Resultatkontrollen, 2021).

Figur 1.8 Andel personlige brukere etter alder i Vestfold og Telemark. Kilde: Resultatkontrollen 2021.

1.2 Utviklingen i kommunene

Utviklingen i areal har ikke vært lik i alle kommunene⁵. Den største endringen i areal har vært i Tønsberg med en nedgang på 4 545 dekar, som utgjør 4 prosent. Det er Vinje kommune som har den største prosentvise nedgangen på 16 prosent, som vil si en nedgang på 2 789 dekar. Ikke alle kommunene har hatt nedgang i jordbruksareal. Færder kommune har hatt den største økningen i dekar, med 1 479 dekar, mens Kragerø har hatt den største prosentvise økningen med 35 prosent, noe som tilsvarer 1 089 dekar.

⁵ Når jord leies ut på tvers av kommunegrenser, vil leiejorda i statistikken telles i den kommunen der driftssenteret ligger. Det vil si at når en bruker med mye jord gir seg og leier ut jorda til en eller flere i andre kommuner, vil dette gi store utslag på statistikken.

Tabell 1.1 Utvikling i jordbruksareal per kommune 2010–2020⁶. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

	Areal 2010 (dekar)	Areal 2020 (dekar)	Endring i dekar 2010–2020	Endring i prosent 2010–2020
Tønsberg	117 896	113 351	-4 545	-4 %
Sandefjord	96 461	93 638	-2 823	-3 %
Vinje	16 999	14 210	-2 789	-16 %
Midt- Telemark	45 361	43 041	-2 320	-5 %
Larvik	93 050	90 929	-2 121	-2 %
Nome	28 642	26 678	-1 964	-7 %
Kviteseid	11 707	10 494	-1 213	-10 %
Siljan	6 299	5 750	-549	-9 %
Horten	17 488	16 946	-542	-3 %
Holmestrand	64 892	64 453	-439	-1 %
Skien	39 623	39 194	-429	-1 %
Porsgrunn	5 219	4 908	-311	-6 %
Nissedal	3 591	3 280	-311	-9 %
Hjartdal	10 844	10 572	-272	-3 %
Tinn	11 635	11 388	-247	-2 %
Tokke	11 269	11 239	-30	0 %
Notodden	19 178	19 212	34	0 %
Fyresdal	6 753	6 917	164	2 %
Bamble	7 438	7 991	553	7 %
Seljord	11 893	12 493	600	5 %
Drangedal	10 379	10 981	602	6 %
Kragerø	3 101	4 199	1 098	35 %
Færder	17 865	19 344	1 479	8 %
Totalt i Vestfold og Telemark	657 583	641 208	-16 375	-2 %

Alle kommunene har hatt en nedgang i antall jordbruksforetak i perioden 2010 til 2020, bortsett fra Fyresdal som hadde seks flere foretak i 2020 enn i 2010. Den største prosentvise nedgangen har vært i Porsgrunn kommune med 36 prosent, noe som vil si 12 færre foretak. Men det var i Tønsberg at flest foretak gikk ut av drift; der var det 89 færre foretak i 2020 enn i 2010, noe som vil si en nedgang på 24 prosent.

⁶ Det er flere grunner til nedgangen i jordbruksareal i drift. En av grunnene er at kommunene har tatt i bruk et nytt digitalt kartverk, og dette har gitt noe arealreduksjon. I perioden 2005–2013 gikk arealmålingene ned i gjennomsnitt 3,3 prosent der kartverket ble tatt i bruk. I følge SSB kan denne nedgangen skyldes både mer nøyaktige målinger og at endringer som har skjedd over tid, først ble fanget opp med det nye kartverket (SSB, 2012).

Tabell 1.2 Utvikling i antall jordbruksforetak per kommune 2010–2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

	Antall foretak i 2010	Antall foretak i 2020	Endring i antall 2010–2020	Endring i prosent 2010–2020
Tønsberg	377	288	-89	-24 %
Sandefjord	379	298	-81	-21 %
Larvik	390	309	-81	-21 %
Holmestrand	233	193	-40	-17 %
Midt- Telemark	276	237	-39	-14 %
Notodden	140	110	-30	-21 %
Skien	206	180	-26	-13 %
Nome	130	108	-22	-17 %
Seljord	74	52	-22	-30 %
Vinje	106	84	-22	-21 %
Horten	63	45	-18	-29 %
Tinn	87	71	-16	-18 %
Hjartdal	92	76	-16	-17 %
Kviteseid	71	55	-16	-23 %
Porsgrunn	33	21	-12	-36 %
Drangedal	68	56	-12	-18 %
Tokke	75	63	-12	-16 %
Bamble	47	37	-10	-21 %
Siljan	35	29	-6	-17 %
Nissedal	24	20	-4	-17 %
Færder	46	43	-3	-7 %
Kragerø	19	18	-1	-5 %
Fyresdal	40	46	6	15 %
Totalt i Vestfold og Telemark	3011	2439	-572	-19 %

1.3 Jordvern

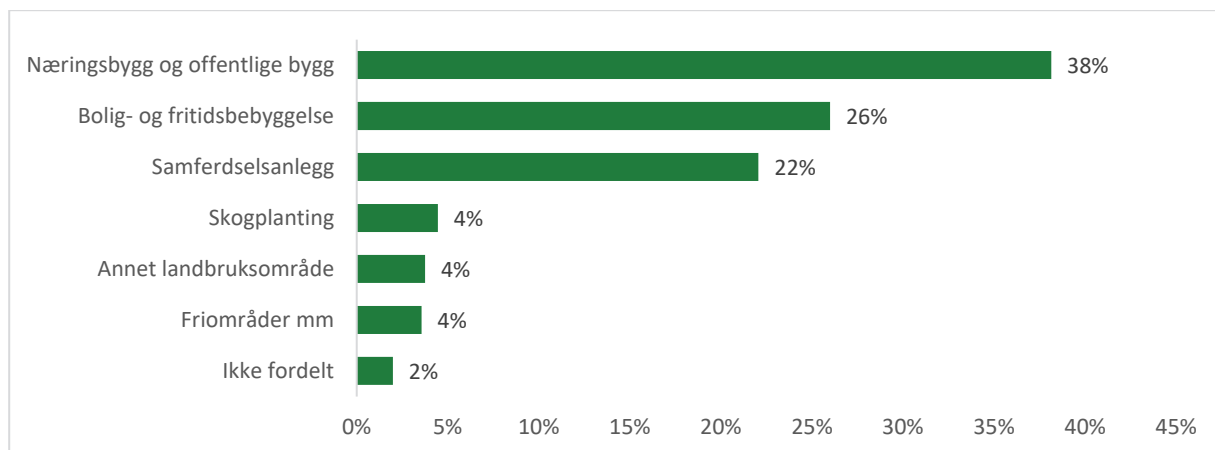
Vestfold og Telemark fylke har store andeler av den beste jorda for grønnsaker, korn og frukt i Norge. Den store andelen av grønnsaksjord øker i verdi på grunn av klyngeeffekten i jordbruket. Ved spredt og liten produksjon forsvinner mye av fagkunnskapen man sammen opparbeider seg og deler med andre. Å kunne produsere større mengder innenfor et område, som i Vestfold og Grenland, reduserer også kostnadene og øker kvaliteten til videreforedling i industrien, som er neste steg på veien. Det er ikke uten grunn at det ligger mye næringsmiddelindustri knyttet til grønnsaker her.

Nærhet til markedet og store, folkerike områder gir press på jorda, men det gir også muligheter for utvikling videre opp i næringskjeden. Jordbruk gir lokale arbeidsplasser både direkte og indirekte. Så selv om det er mange ulike interesser, og presset er stort på den aller

beste jorda, vil et sterkt jordvern være viktig for å ta vare på både råvareproduksjonen og verdiskapingen som er koblet til foredlingen av råvarene.

I Vestfold og Telemark har nesten 40 prosent av all omdisponert jord blitt omdisponert til næringsbygg og offentlige bygg i perioden 2010 til 2020. Bolig- og fritidsbebyggelse og samferdselsanlegg var årsaken til henholdsvis 26 og 22 prosent av omdisponerte arealer.

Figur 1.9 Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i Vestfold og Telemark 2010–2020, etter formål. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

Nasjonalt ligger omdisponert dyrka jord betydelig lavere i 2020 enn i 2010. I Vestfold og Telemark ligger dette arealet litt over, selv om det ligger betydelig lavere enn i 2013, som var det året i perioden 2010 til 2020 med mest omdisponert jord. Den nasjonale jordvernstrategien er innskjerpet i flere omganger i perioden, og omdisponeringen av dyrka mark skal nå reduseres med ytterligere 25 prosent innen 2025.

Mest omdisponering har det vært i de folkerike kommunene langs kysten, der det også er mye dyrka mark.

Tabell 1.3 Omdisponering av dyrka jord etter jordloven og plan- og bygningsloven (dekar) i Vestfold og Telemark. Kilde: SSB, tabell 06194.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totalt
Horten	0	25	1	174	13	0	9	0	102	1	1	326
Holmestrand	42	29	21	4	5	14	43	32	27	7	..	224
Tønsberg	20	15	37	75	43	9	2	28	99	94	111	533
Sandefjord	60	19	21	14	8	..	..	73	30	5	100	330
Larvik	11	52	43	5	44	12	48	7	7	3	7	239
Porsgrunn	0	0	2	0	3	0	0	0	33	0	0	38
Skien	0	0	0	94	14	67	20	3	2	81	4	285
Notodden	13	1	8	1	1	9	1	0	0	0	19	53
Færder	13	39	19	18	8	5	10	0	8	1	..	121
Siljan	0	0	18	0	0	13	0	0	0	15	0	46
Bamble	16	10	10	72	3	0	3	1	13	0	..	128
Kragerø	1	0	10	18	1	0	0	0	0	1	1	32
Drangedal	4	2	1	0	0	0	1	0	0	0	1	9
Nome	3	5	38	16	3	16	9	3	0	0	1	94
Midt-Telemark	11	59	56	40	16	8	4	2	2	2	1	201
Tinn	0	5	0	0	2	2	1	0	0	0	..	10
Hjartdal	2	0	121	2	0	0	0	0	0	0	2	127
Seljord	1	0	0	0	0	21	2	0	4	1	2	31
Kviteseid	1	0	5	0	0	1	0	0	1	5	9	22
Nissedal	0	0	4	0	0	0	0	8	0	1	3	16
Fyresdal	0	0	0	7	1	0	0	0	0	0	..	8
Tokke	4	2	0	0	0	4	0	0	0	0	..	10
Vinje	11	14	3	0	8	0	0	2	3	8	12	61
Vestfold og Telemark	213	277	421	540	173	231	225	173	332	225	273	3083
Hele landet	7140	7079	6990	6135	5962	6422	6670	4180	3908	3843	4812	63141

2 Jordbruksproduksjon i Vestfold og Telemark

2.1 Jordbruk i Vestfold og Telemark

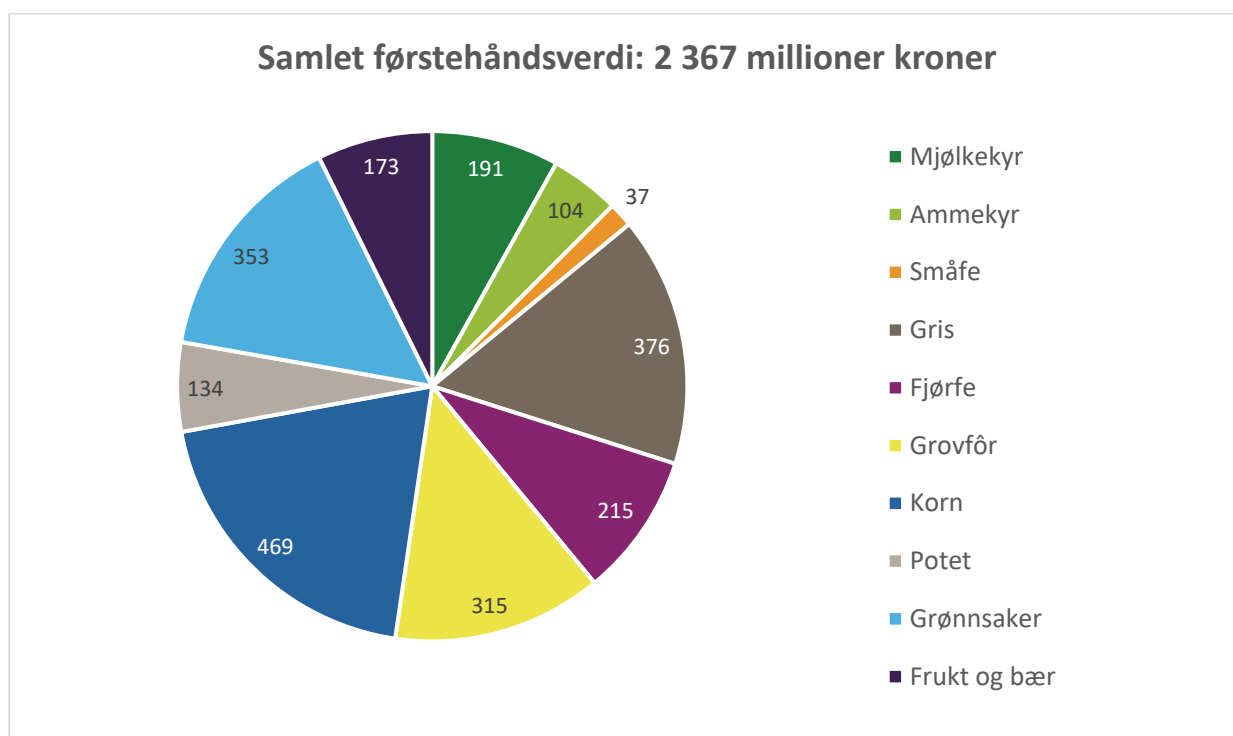
Jordbruket i Vestfold og Telemark dekker alle husdyr- og planteproduksjoner i Norge. Fylket har noen av de beste områdene i landet for grønnsaker og korn, en betydelig frukt- og bærproduksjon, kraftfôrbasert husdyrproduksjon som svin og fjørfe, og både geit- og kumelkproduksjon med utmarksbeite og seterdrift.

Vestfoldraet som henger sammen med Østfoldraet, er en isranddannelse som strekker seg som en sammenhengende grusrygg fra Horten i øst til Mølen i Larvik kommune i sørvest. (Thorsnæs, 2010). Dette området er preget av områder med god jord og gode vekstvilkår. I dette området ligger også de største byene. Her dyrkes grønnsaker og korn i nærhet til store markeder. I deler av fylket er det spesielt gode forhold for fruktproduksjon, spesielt epleproduksjon. Øverst i fylket finner vi kommuner som går under områdebetegnelsen fjellandbruk. Disse områdene er også ofte populære hytteområder. Jordbruket er viktig for turistnæring og reiseliv ved at det bidrar med kulturlandskap, åpne beitelandskap og setre som driver med turisme og lokalmat. Alle kommuner har jordbruksforetak med dyrka jord. Jordbruket er viktig for både sysselsetting og verdiskaping.

Førstehåndsverdien⁷ av husdyr- og planteproduksjon i Vestfold og Telemark var i 2020 på over 2,3 milliarder kroner, og fordelingen på produksjoner understreker mangfoldet. Kornproduksjon står for den største andelen, foran grønnsaks- og svineproduksjon. Tilsammen står planteproduksjonene for 61 prosent av førstehåndsverdien, mens husdyrproduksjonene utgjør 39 prosent. Grønnsaker, frukt og bær dyrkes på 4 prosent av arealene og utgjør 22 prosent av førstehåndsverdiene til jordbruksproduksjonene totalt. Grovfôr regnes som planteproduksjon, men er som regel direkte knyttet til egen husdyrproduksjon, eller selges som fôr til hest eller andre husdyrprodusenter og inngår i denne verdiskapingen.

⁷ Førstehåndsverdien er estimerer utviklet av Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Utgangspunktet er NIBIOs håndbok for driftsplanlegging 2019/2020 tilpasset avlinger og produksjoner i Vestfold og Telemark.

Figur 2.1 Førstehandsverdi⁸ av husdyr- og planteproduksjon i Vestfold og Telemark, millioner kroner, 2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021.

I Vestfold og Telemark finner vi 6,5 prosent av den dyrkede jorda i landet. Kornarealene utgjør over halvparten av disse arealene. I 2020 ble 11 prosent av kornavlingene i landet produsert i fylket. Frukt og grønnsaker produserer de største andelene av landets produksjoner totalt, med henholdsvis 28 og 24 prosent. Også poteter og bær produseres det relativt mye av i fylket. Vestfold og Telemark har også betydelig produksjon av frø med mer enn 70 prosent av engfrø og annen såfrøproduksjon i landet.

Blant husdyrproduksjonene produseres det mindre andeler, med svinekjøtt som den største, med 8 prosent av total produksjon i landet.

⁸ Førstehandsverdien er estimerer utviklet av Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Utgangspunktet er NIBIOs håndbok for driftsplanlegging 2019/2020 tilpasset avlinger og produksjoner i Vestfold og Telemark.

Tabell 2.1 Vestfold og Telemarks produksjon og andel av produksjon av diverse jordbruksproduksjoner i hele landet, 2020. Kilde: Resultatkontrollen 2020, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark (matkorn); Øverby, 2021.

Produksjon	Vestfold og Telemark	Hele landet	Vestfold og Telemarks andel (prosent)
Kumelk (mill. liter)	31	1 497	2,0 %
Svinekjøtt (tonn)	10 499	131 692	8,0 %
Fjørfe kjøtt (tonn)	4 787	107 038	4,5 %
Egg (tonn)	3 783	73 080	5,2 %
Storfe- og kalvekjøtt (tonn)	2 981	85 295	3,5 %
Sau- og lammekjøtt (tonn)	657	24 561	2,7 %
Korn (1000 tonn) ⁹	141	1 297	10,9 %
Matkorn (hvete og rug) (1000 tonn) (2019)	45	220	20,4 %
Potet (1000 tonn)	49	361	13,5 %
Grønnsaker på friland (tonn) ¹⁰	37 137	157 450	23,6 %
Frukt (tonn) ¹¹	3 973	13 966	28,4 %
Bær (tonn) ¹²	1 167	9 890	11,8 %

2.2 Planteproduksjon

Mens vi i Norge har en høy selvforsyningsgrad¹³ på kjøtt, egg og meieriprodukter, er den rundt 50 prosent for grønnsaker og ned mot 1/3 for korn, kornprodukter og bær. For frukt er den på bare et par prosent (Inderhaug, 2020). Vestfold og Telemark har relativt stor produksjon av alle disse planteproduksjonene.

Kartet under er hentet fra RNP og viser hvor den dyrkede marka er i fylket. Arealene med dyrka mark er markert i rødt og viser at det er det gamle Vestfold fylke som har de største arealene, mens det er mer spredt rundt i Telemark bortsett fra i noen områder på Notodden og i Nome, Midt-Telemark og Skien kommuner.

⁹ Tall for 2019.

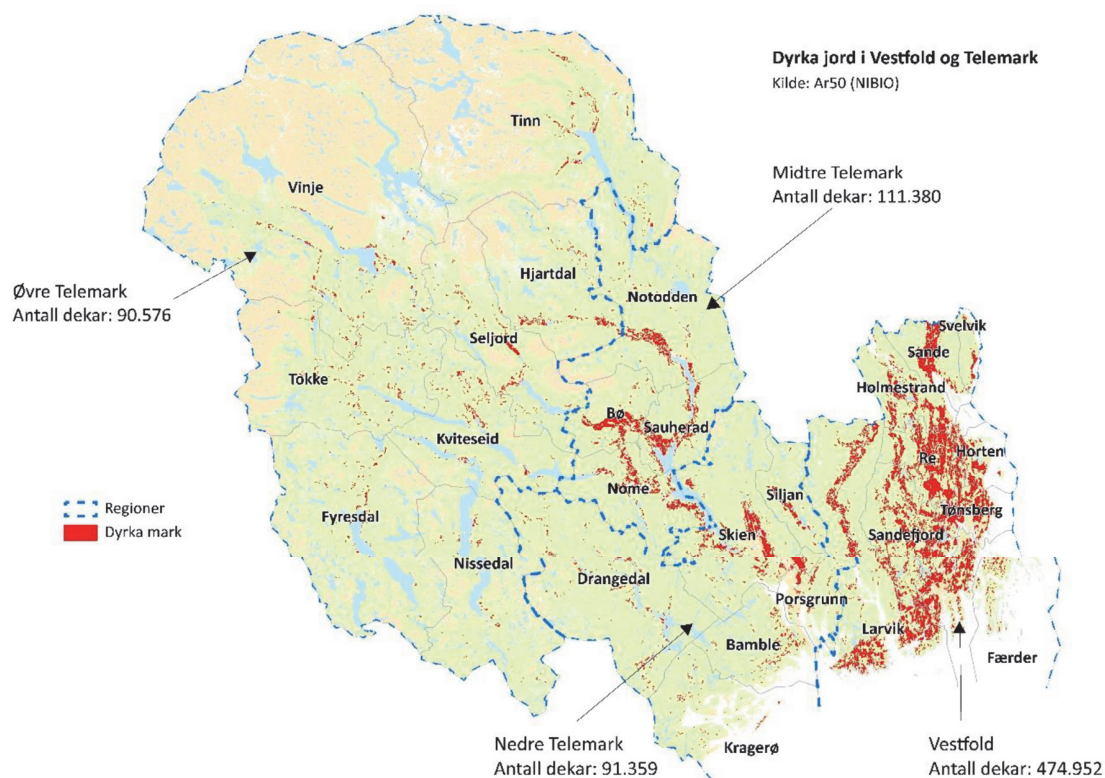
¹⁰ Gjelder sommerkål, vinterkål, rødkål, rosenkål, blomkål, brokkoli, annen kål, gulrot, kepaløk, rødløk, purreløk, nepe, matkålrot, rødbete, reddik, knollselleri, stilkselleri, agurk, squash, asparges, mais, isbergsalat, lollosalat, annen salat.

¹¹ Gjelder epler, pærer, plomme, kirsebær, moreller og andre fruktarter. Foreløpige tall.

¹² Gjelder jordbær, bringebær, solbær, blåbær, andre hagebær. Foreløpige tall.

¹³ Selvforsyningsgraden viser hvor stor andel av den maten vi spiser i en normalsituasjon, som er produsert i Norge.

Figur 2.2 Dyrka jord i Vestfold og Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark mfl., 2019.

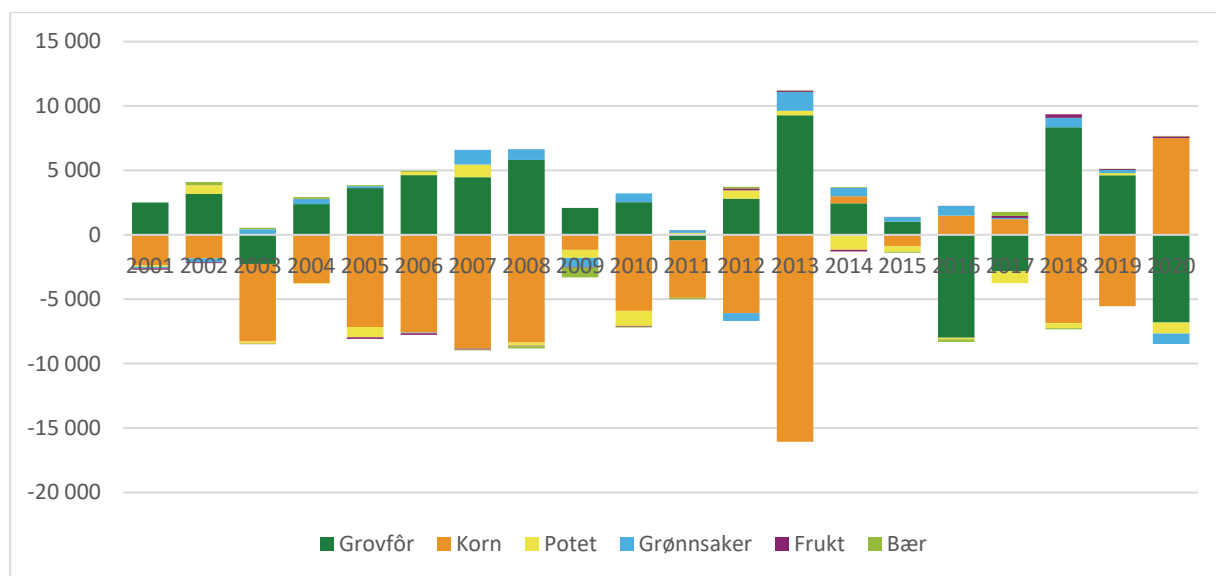

Men til tross for god jord og gode dyrkingsforhold for verdifulle produksjoner har det totale jordbruksarealet i Vestfold og Telemark gått ned de siste årene. Det er spesielt arealer brukt på korn og potet som har gått ned, samtidig som grovfôr og grønnsaker har hatt betydelig økning i antall dekar.

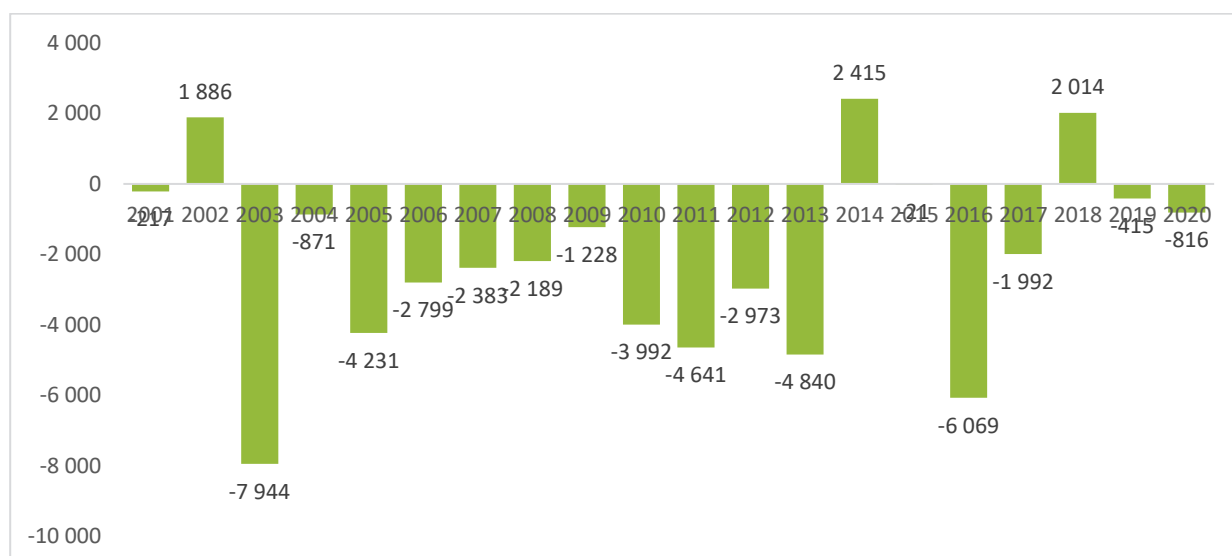
Figuren under viser endringer i antall dekar per planteproduksjon fra år til år. Den viser at det nesten hvert år er grovfôrarealene som øker mest i dekar, mens tilsvarende er det kornarealene som, bortsett fra noen få år, minker mest i dekar. Kornarealene har gått ned med 82 158 dekar, som vil si 19 prosent siden 2000. Samtidig har grovfôrproduksjonen økt med 39 360 dekar (18 prosent) og grønnsaksarealene med 5 524 dekar (46 prosent).

Figur 2.3 Endringer i dekar per planteproduksjon fra året før, 2000–2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

Figuren nedenfor viser endringene i jordbruksareal samlet fra et år til det neste. Bare i tre av årene var det økning i jordbruksarealet totalt. Den største nedgangen var mellom 2002 og 2003 da det ble nesten 8000 dekar mindre jordbruksareal.

Figur 2.4 Endringer i dekar med jordbruksareal fra året før, 2001 til 2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

Siden 2010 har kornarealene gått ned med 29 000 dekar, mens grovfôrarealene har gått opp med 10 000 dekar. Samtidig gikk potetarealene ned med 2 600 dekar, og grønnsaksarealene økte med 3 100 dekar. Totalt har 17 000 dekar med jordbruksareal gått ut av drift i denne perioden.

Grovfôrproduksjon henger sammen med husdyrproduksjoner som ku, sau og geit. I samme periode som grasarealene har økt, har også antall ammekyr økt i fylket.

Tabell 2.2 Jordbruksareal i Vestfold og Telemark, 2000–2020 (1000 dekar). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Grovfôr	218	223	223	232	242	247	249	261	254	259	257
Korn	422	418	408	393	376	369	358	343	343	338	340
Potet	19	20	20	19	20	18	19	18	17	16	15
Grønnsaker	12	12	13	13	15	15	14	16	17	18	18
Frukt	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5
Bær	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3
Sum	679	681	672	665	660	655	648	645	639	639	638

Den største andelen av jordbruksarealet i fylket brukes til kornproduksjon, men andelen har falt fra 62 prosent i 2000 til 56 prosent i 2010 og videre til 53 prosent i 2020. Samtidig har grovfôrandelen gått opp fra 32 prosent i 2000 til 40 prosent i 2020. Mens kornarealene har gått ned med 19 prosent de siste 20 årene, har grovfôrarealene økt med 18 prosent. I samme periode har grønnsaksarealene økt med 46 prosent. Sammenligner vi med hele landet totalt, har nedgangen i kornarealer vært større enn i landet samlet, mens grovfôrarealene er omtrent uendret siden 2000.

Grønnsaksarealene har økt totalt i landet, og Vestfold og Telemarks andel av grønnsaksarealene var 25 prosent i 2020. I fylket finner man også en stor andel av landets fruktareal, 21 prosent, mens kornarealene utgjør 12 prosent av landets kornareal, potetarealene utgjør 13 prosent, og grovfôrarealene utgjør bare 4 prosent av landets grovfôrareal totalt. De totale jordbruksarealene i fylket utgjør tilsammen 6,5 prosent av landets jordbruksareal.

Tabell 2.3 Jordbruksareal i Vestfold og Telemark brukt på planteproduksjoner, 2000, 2010 og 2020 (dekar). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

	Andel 2000	Andel 2010	Andel 2020	Endring dekar i prosent i Vestfold og Telemark, 2000–2020	Endring dekar i prosent i hele landet, 2000–2020	Vestfold og Telemarks andel av jordbruksarealet i hele landet, 2020
Grovfôr	32 %	38 %	40 %	18 %	0,2 %	4 %
Korn	62 %	56 %	53 %	-19 %	-14 %	12 %
Potet	2,8 %	2,7 %	2,4 %	-20 %	-24 %	13 %
Grønnsaker	1,8 %	2,2 %	2,8 %	46 %	36 %	25 %
Frukt	0,7 %	0,6 %	0,7 %	2,7 %	-15 %	21 %
Bær	0,5 %	0,5 %	0,5 %	-8 %	-3 %	16 %
Sum						6 %

Tønsberg kommune har de klart størst jordbruksarealene. 25 prosent av grønnsaksarealene og 20 prosent av potetarealene i fylket finner vi her, i tillegg til 9 prosent av både grovfôr- og grønnsaksarealene. Sandefjord kommune har de nest største jordbruksarealene med blant annet 20 prosent av kornarealene. Larvik har 17 prosent av kornarealene i tillegg til over halvparten av potetarealene i fylket. I fire av kommunene brukes så og si hele jordbruksarealene på grovfôrproduksjon: Nissedal, Fyresdal, Tokke og Vinje. Midt-Telemark

kommune skiller seg ut med 74 prosent av fruktarealene. Larvik har de største bærarealene med 24 prosent foran Færder med 15 prosent.

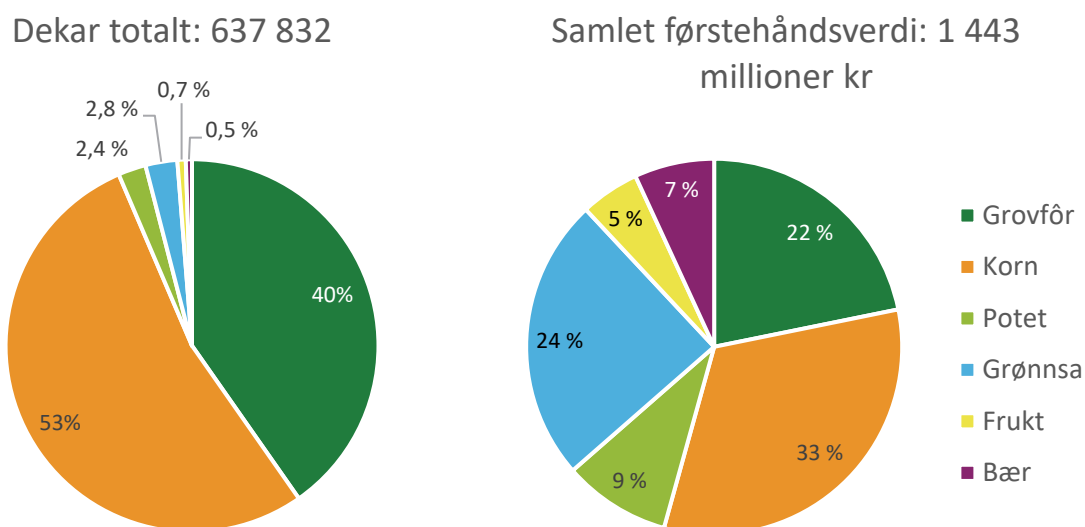
Tabell 2.4 Dyrka jord i drift per kommune¹⁴ og kommunens andeler av fylkets arealer innenfor diverse planteproduksjoner, 2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

	Grovfôr	Korn	Potet	Grønnsaker	Frukt	Bær	Totalt
Horten	2 %	3 %	1 %	5 %	0,2 %	3 %	16 900
Holmestrand	7 %	12 %	7 %	9 %	6 %	12 %	64 063
Tønsberg	9 %	25 %	20 %	9 %	1 %	5 %	113 145
Sandefjord	9 %	20 %	3 %	3 %	4 %	5 %	92 969
Larvik	7 %	17 %	53 %	33 %	1 %	24 %	90 484
Porsgrunn	2 %	0,2 %				0,3 %	4 850
Skien	9 %	4 %	8 %	10 %	0,3 %	5 %	39 243
Notodden	4 %	2 %	0,1 %		4 %	10 %	19 190
Færder	1 %	3 %	6 %	31 %	2 %	15 %	19 378
Siljan	1 %	1 %				0,1 %	5 682
Bamble	2 %	1 %	0,5 %	0,1 %			7 976
Kragerø	1 %				0,4 %	0,2 %	3 724
Drangedal	4 %	0,1 %					11 001
Nome	5 %	4 %	0,5 %	0,1 %	7 %	8 %	26 602
Midt-Telemark	4 %	8 %	0,1 %	0,1 %	74 %	12 %	41 768
Tinn	4 %		0,1 %		0,1 %	0,1 %	11 398
Hjartdal	4 %	0,1 %				1 %	10 715
Seljord	5 %	0,1 %			0,1 %		12 547
Kviteseid	4 %	0,1 %			1 %		10 518
Nissedal	1 %						3 340
Fyresdal	3 %						6 919
Tokke	4 %						11 242
Vinje	6 %						14 178
Totalt Vestfold og Telemark (dekar)	257 008	339 787	15 370	17 655	4 588	3 424	637 832

¹⁴ Tallene i denne tabellen er hentet fra søknadene om produksjonstilskudd i landbruket. Disse tallene vil referere til den kommunen produsenten har sin driftsenhet. Siden det leies ut mye jord på tvers av kommunegrenser, vil disse tallene ikke være helt eksakte.

Sammenligner vi arealfordelingen med førstehåndsverdien for planteproduksjon, ser vi at selv om korn og grovfôr dyrkes på henholdsvis 40 og 53 prosent av arealene, utgjør disse produksjonene tilsammen bare 55 prosent av førstehåndsverdiene. Grønnsaksproduksjonen derimot foregår på bare 2,8 prosent av arealene, men utgjør 24 prosent av førstehåndsverdien. Også frukt og bær som dyrkes på 0,7 og 0,5 prosent av arealene, utgjør betydelig større andeler av førstehåndsverdien med 5 og 7 prosent.

Figur 2.5 Sammenligning av arealfordeling og førstehåndsverdi for planteproduksjon i Vestfold og Telemark, 2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

Tabellen under viser utviklingen i antall foretak med de forskjellige planteproduksjonene sammenlignet med utviklingen i hele landet. Det har vært nedgang i antallet av alle planteprodusenter, men den prosentvis største nedgangen har vært blant potetprodusentene (75 prosent nedgang) og grønnsaksprodusentene (62 prosent nedgang). Det har vært minst

nedgang i produsenter med grovfôr og bær, men også her har det vært en nedgang på 40 og 41 prosent. Totalt har det vært en litt større prosentvis nedgang blant produsenter med planteproduksjon i Vestfold og Telemark (45 prosent) enn i hele landet totalt (42 prosent).

Tabell 2.5 Antall produsenter innen planteproduksjon. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

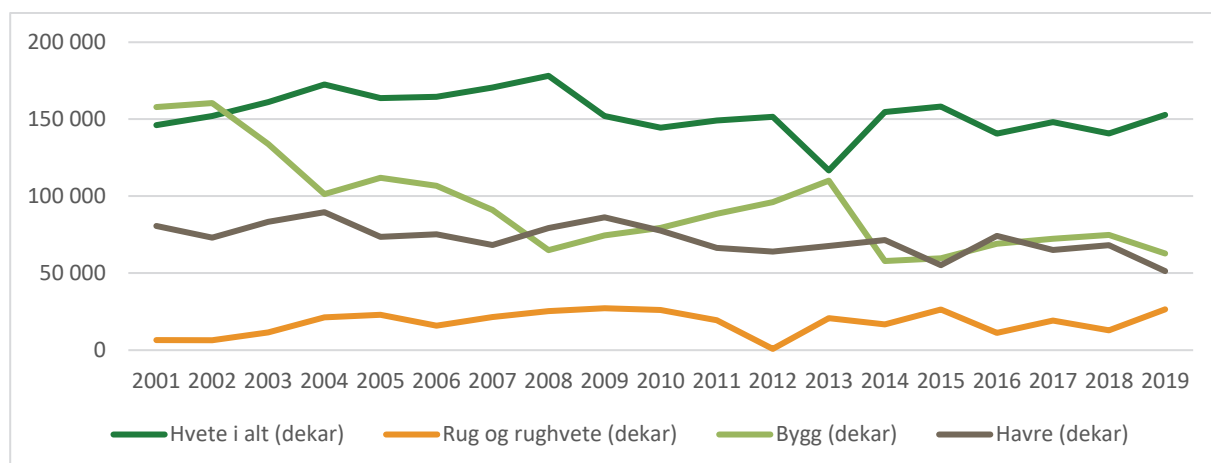
	Antall foretak, Vestfold og Telemark			Prosentvis endring 2000–2020	
	2000	2010	2020	Vestfold og Telemark	Hele landet
Grovfôr	2436	1752	1452	-40 %	-42 %
Korn	2900	1756	1258	-57 %	-50 %
Potet	559	227	137	-75 %	-84 %
Grønnsaker	283	145	107	-62 %	-57 %
Frukt	241	134	125	-48 %	-43 %
Bær	192	112	113	-41 %	-60 %
Sum	4464	3011	2439	-45 %	-42 %

2.2.1 Korn

Fram til 2010 var det flere foretak som dyrket korn enn grovfôr i Vestfold og Telemark. Fra 2011 ble det flere grovfôrprodusenter enn kornprodusenter, og nedgangen blant kornprodusentene har vært større enn blant grovfôrprodusentene. Samtidig har kornarealene gått ned og grovfôrarealene økt. Også grønnsaksarealene har gått ned, men disse arealene er relativt små og utgjør små andeler av nedgangen i kornareal. Det er grovfôrproduksjonen som har overtatt de største arealene fra kornproduksjon.

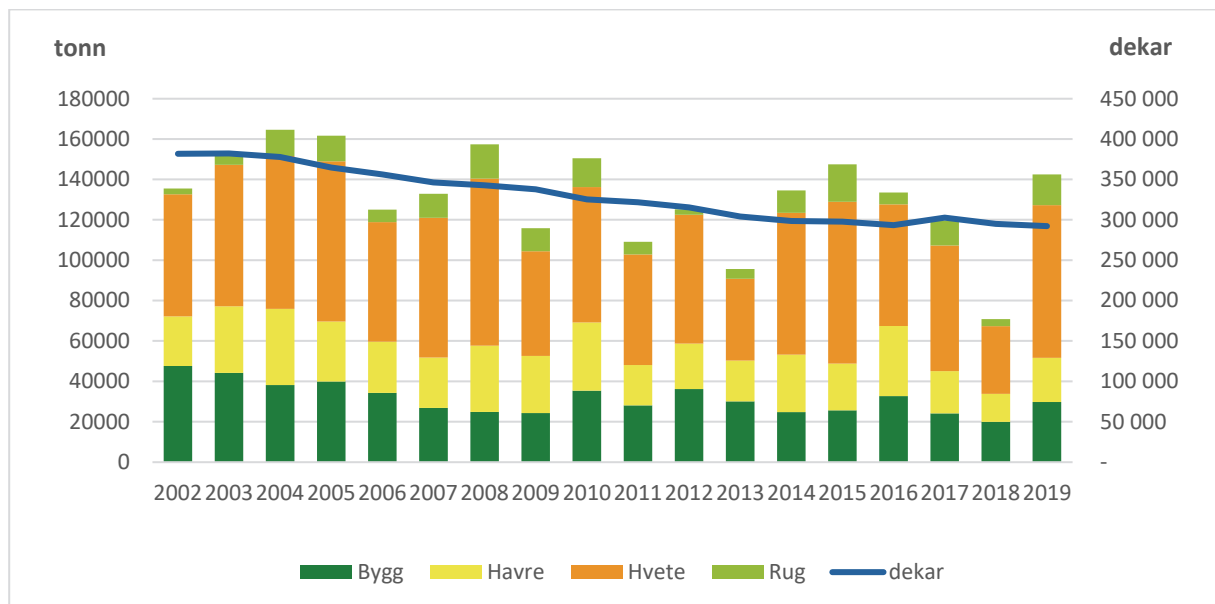
I 2020 hadde over halvparten av foretakene med dyrka jord i drift kornproduksjon. Hvete dyrkes på de største kornarealene, mens bygg og havre bytter på de nest største arealene fra år til år. Både hvete, rug og rughvete ble dyrket på større arealer i 2019 enn i 2010, mens bygg- og havrearealene har gått ned.

Figur 2.6 Utvikling av kornarealer i Vestfold og Telemark (dekar), 2001–2019. Kilde: SSB, tabell 04607.

Kornavlingene varierer mye fra år til og år, og det er flere faktorer som spiller inn, men den aller viktigste er værforholdene. Tørkesommeren i 2018 skiller seg ut som spesielt dårlig, og kornavlingen var i Vestfold og Telemark bare 60 prosent av det den var året før.

Figur 2.7 Utvikling av kornproduksjon og kornareal i Vestfold og Telemark 2002–2020.
Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

Matkorninitiativet

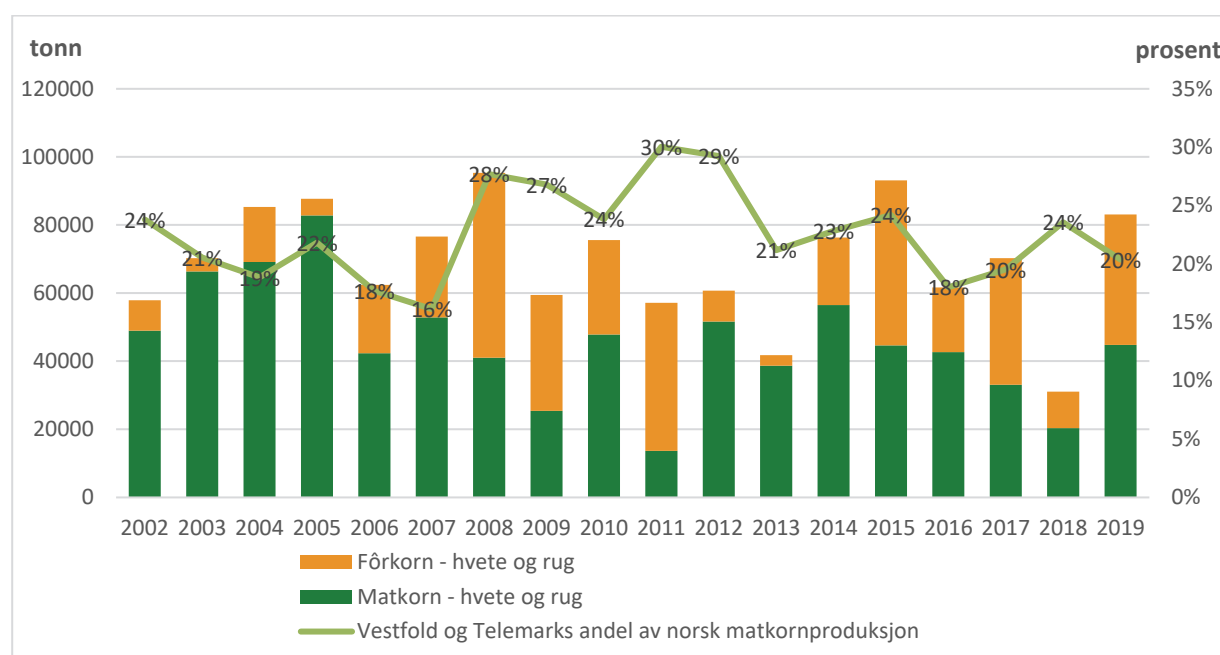
Etterspørselen etter plantebasert kost øker, og nå har flere aktører i verdikjeden for korn og bakevarer gått sammen om en satsing for å øke produksjonen og forbruket av matkorn og proteinvekster i Norge. Næringa utvikler, sammen med Norges fremste forskningsinstitusjoner, en plan for å styrke forsknings- og innovasjonsarbeidet. Samarbeidet fra bonde til dagligvare skal styrkes. Felleskjøpet, NMBU og Norges Bondelag står bak bransjeinitiativet *Matkorninitiativet* som skal styrke satsingen på matkorn og proteinvekster. Det er et felles mål at voksende markeder for plantebasert kost skal dekkes med norske råvarer så langt det er mulig (NMBU, 2021).

Værforholdene har mye å si både for hvor store avlingene blir og for matkornandelen. Det er likevel ikke slik at store kornavlinger betyr stor matkornandel. Selv om 2018 hadde rekordlave avlinger, var matkornandelen 66 prosent.

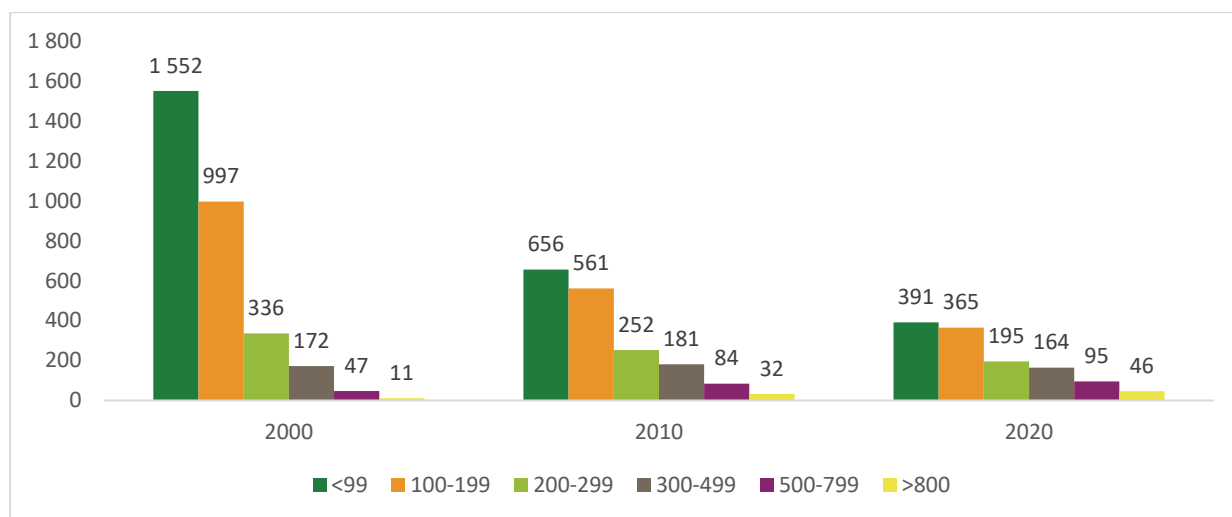
I Vestfold og Telemark finner vi 12 prosent av kornarealene, men ser vi på andelen av norsk matkornproduksjon ligger denne betydelig høyere, fra 16 prosent og opp mot 30 prosent i perioden 2002 til 2019. Dette viser hvor viktig det er å beholde disse arealene og stoppe nedgangen i kornproduksjon. Fylkets kornproduksjon er viktig for nasjonal matproduksjon og selvforsyning, og viktig som en del av norsk produksjon av plantebasert kost. Matkornproduksjonen i Vestfold og Telemark vil være en sentral del av *Matkorninitiativet*.

Figur 2.8 Matkornproduksjon i Vestfold og Telemark, 2002–2019. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021.

Blant kornprodusentene i fylket, som i resten av landet, har bruksstrukturen endret seg drastisk. Det blir stadig færre og stadig større kornprodusenter. Deler vi kornprodusentene inn etter dekar med kornproduksjon, ser vi at i alle grupper blir de færre bortsett fra de med 500 eller flere dekar med kornproduksjon. Mens halvparten av kornprodusentene hadde mindre enn 100 dekar med kornproduksjon i 2000, var denne andelen nede i 31 prosent i 2020.

Figur 2.9 Bruksstruktur blant kornprodusenter i Vestfold og Telemark, dekar med kornproduksjon per jordbruksbedrift. Kilde: Resultatkontrollen, 2021.

KVELDE MØLLE

Kvelde Mølle ble etablert i 1916 og er en av de få bygdemøllene som fortsatt er i drift. Kvelde Mølle holder til i Lågendalen der det skal ha vært dyrket korn i over 4000 år.

Melet males på gammeldagse steinkverner som gjør at kornet får andre egenskaper enn konvensjonelt mel.¹⁵

Kvelde Mølle har hele 7 melprodukter som har oppnådd Matmerks Spesialitet-merke. (Stiftelsen Norsk Mat, 2021).

2.2.2 Grønnsaker

Nordmenn spiser mer grønnsaker enn for bare 10 år siden. I 2020 anslo Helsedirektoratet (foreløpige tall) at vi spiste 77,4 kg per innbygger, sammenlignet med 68,5 kg i 2009. Av engrosforbruket av grønnsaker ble det anslått at 46 prosent var norskprodusert. (Helsedirektoratet, 2021).

¹⁵ <https://kveldemolle.no/>

Grønnsaksproduksjonen i Vestfold er mangfoldig, og flere av produksjonene utgjør mer enn 20 prosent av landets produksjon. Gulrot dyrkes på de største arealene foran kepaløk og matkålrot. Asparges og sommerkål utgjør de største andelene av landets totale produksjon. Tall for erter og konserver er ikke med i tall på grønnsaksareal, så grønnsaksarealene er høyere enn hva som framkommer.

Flere produkter fra fylket har blitt markedsført som typiske Vestfold-produkter, som salat, erter og asparges. Flere produkter har også oppnådd Matmerks Spesialitet-merke, som Edel-løk fra Holm Gård og Hvasser Asparges (Stiftelsen Norsk Mat, 2021).

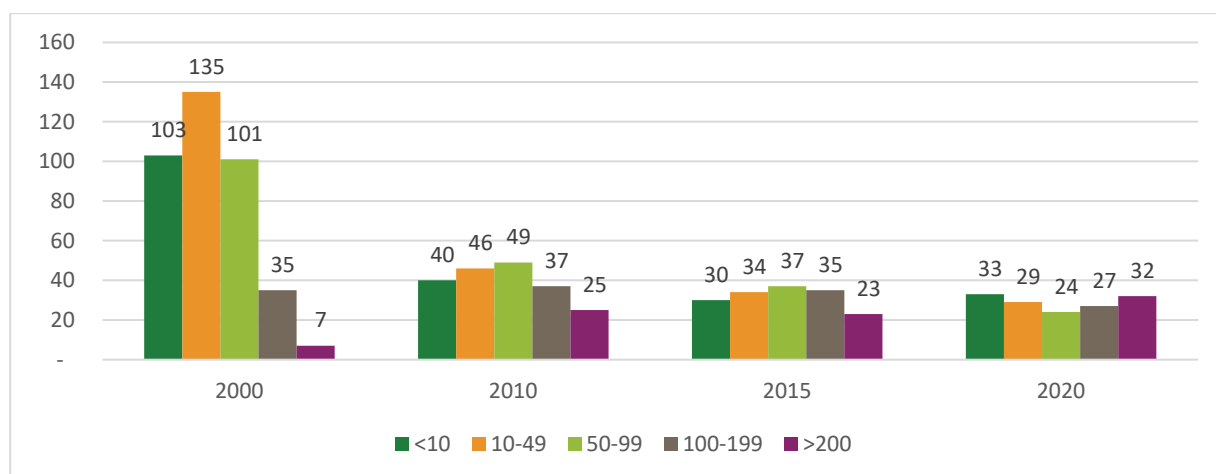
De største grønnsakskommunene er Larvik, Færder, Skien, Tønsberg, Holmestrand og Horten.

Tabell 2.6 Totalavling i tonn, utvalgte produksjoner, 2020. Kilde: Øverby, 2021.

	Areal		Avling	
	Vestfold og Telemark	Andel Vestfold og Telemark	Vestfold og Telemark	Andel Vestfold og Telemark
Grønnsaker på friland	17888	24 %		
Sommerkål	221	32 %	471	27 %
Rosenkål	812	60 %	528	49 %
Blomkål	861	16 %	1281	15 %
Brokkoli	646	13 %	284	8 %
Gulrot	4520	28 %	15746	30 %
Kepaløk	2767	36 %	7686	35 %
Rødløk	855	35 %	2083	34 %
Purreløk	255	19 %	882	32 %
Matkålrot	1135	21 %	2213	18 %
Rødbete	298	18 %	717	17 %
Knollselleri	635	37 %	1440	34 %
Stilkselleri	123	25 %	208	20 %
Squash	67	42 %	135	37 %
Asparges	208	94 %	18	86 %
Isberg	1285	26 %	2354	25 %

Arealene brukt på grønnsaker er 20 prosent større i 2020 enn i 2010, og 45 prosent større enn i 2000. Bruksstrukturen for grønnsaksprodusentene har også endret seg mye de siste 20 årene; også de blir færre og større. Mens 2 prosent av produsentene hadde arealer over 200 dekar i 2000, hadde dette økt til 22 prosent i 2020. I 2020 var det nesten like mange med over 200 dekar som de med under 10 dekar.

Figur 2.10 Bruksstruktur grønnsaksprodusenter i Vestfold og Telemark, dekar med grønnsaksproduksjon per jordbruksbedrift. Kilde: NIBIO, Resultatkontrollen, 2021.

2.2.3 Bær

I 2020 fant vi 16 prosent av landets bærareal i Vestfold og Telemark. Størst arealer ble brukt på jordbær, og produksjonen utgjorde 14 prosent av total produksjon i Norge i 2020.

Solbærarealene utgjør de største andelene av landets areal, og 10 prosent av avlingene i landet ble produsert i fylket. Det var totalt 113 produsenter med bærproduksjon i fylket i 2020 (som har søkt om tilskudd). Kommunene med størst bærareal er Larvik, Færder, Holmestrand, Midt-Telemark, Notodden og Nome.

Tabell 2.7 Totalavling i tonn, utvalgte produksjoner, 2020. Kilde: Øverby, 2021.

	Areal		Avling	
	Vestfold og Telemark	Andel Vestfold og Telemark	Vestfold og Telemark	Andel Vestfold og Telemark
Jordbær	2026	16 %	964	14 %
Bringebær	275	8 %	120	6 %
Solbær	702	25 %	64	10 %
Blåbær	19	10 %	1	3 %
Andre hagebær	119	17 %	18	10 %

2.2.4 Frukt

Fylket har også en betydelig fruktproduksjon, spesielt epler. 30 prosent av landets produksjon kom fra Vestfold og Telemark i 2020. Både kirsebær og moreller utgjorde mer enn 20 prosent av landets produksjon, mens 14 prosent av plommene ble dyrket her. Det var totalt 125 foretak med fruktproduksjon i 2020.

Den klart største fruktkommunen er Midt-Telemark med 74 prosent av fruktarealene i 2020. I Nome og Holmestrand finner vi henholdsvis 7 og 6 prosent av arealene.

Fruktproduksjonen i fylket har oppnådd beskyttet betegnelse for Telemarksepler, Telemarksplommer og Telemarksmoreller. I tillegg har flere produkter basert på frukt- og

bærproduksjon oppnådd Matmerks Spesialitet-merke for blant annet flere typer eplemost, eplesirup, plommesyltetøy og solbærsmoothie (Stiftelsen Norsk Mat, 2021).

Tabell 2.8 Totalavling i tonn, utvalgte produksjoner, 2020. Kilde: Øverby, 2021.

	Areal		Avling	
	Vestfold og Telemark	Andel Vestfold og Telemark	Vestfold og Telemark	Andel Vestfold og Telemark
Epler	3634	24 %	3595	30 %
Pære	104	14 %	75	14 %
Plomme	521	12 %	154	21 %
Kirsebær	120	25 %	29	24 %
Moreller	180	14 %	113	22 %
Andre fruktarter	63	29 %	7	47 %

Telefrukt

Telefrukt AS er Norges største fruktpakkeri og ligger i Gvarv i Midt-Telemark kommune. Gvarv er kjent som fruktbygda og det varmeste stedet i Norge, som gir et godt klima for fruktproduksjon.

Telefrukt pakker og selger frukt til COOP og Bama-kjeden. Pakkeriet har 52 ansatte¹⁶.

Telefrukt pakker og selger moreller, plommer, pærer og epler.

Telefrukt har utstrakt samarbeid med de andre fruktlagrene i landet, rådgivingstjeneste samt forskningsmiljøer i inn- og utland. Gjennom de siste årene har Telefrukt også samarbeidet med Høgskolen i Sørøst-Norge om flere prosjekter med tanke på rekruttering av studenter til aktuelle forskningsoppgaver innen fruktdyrking og -lagring.

Telefrukt har tatt i bruk ULO-metoden for lagring. Det betyr Ultra Low Oxygen. Dette er en lagringsmetode som gjør at modningsprosessen går saktere, og dermed kan eplene holde seg dobbelt så lenge som på vanlig kjølelager. Dette gjør at Telefrukt kan tilby butikkene norske epler helt fram til mars (Kilde: telefrukt.no).

2.2.5 Veksthus

Produksjon i veksthus vil ikke inngå i tallene for de med produksjonstilskudd dersom eieren ikke har et areal på friland som det søkes om, og tallene vil dermed være noe ufullstendige. Det produseres tomater, salat og urter i veksthus i Vestfold og Telemark, men de fleste produserer potteplanter. Det er også mange som produserer utplantingsplanter (Holm, 2017b).

I Vestfold og Telemark dyrkes grønnsaker i veksthus, og det ales opp småplanter til grønnsaksproduksjon og dyrkes urter på tilsammen 95 500 kvm (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark mfl., 2019).

¹⁶ <https://www.proff.no/selskap/telefrukt-as/gvarv/frukt-b%C3%A6r-og-gr%C3%B8nnsaker-engros/IG23JNZ10NK/>

Frosne grønnsaker

I Vestfold dyrkes rundt 75 prosent av alle erter som blir solgt som frosne erter i Norge og 100 prosent av aspargesbønnene som blir solgt som frosne. Begge vekstene blir dyrka på kontrakter med Findus. Det er krav til langt vekstskifte, det vil si minimum 8 år for erter og 6 år for aspargesbønner. Det dyrkes erter på 5 500–6 000 dekar og aspargesbønner på 1 500–1 600 dekar årlig.

Det er Findus som kjøper inn frø og som planlegger såtidspunktet for hver bonde. Såtidspunktet er også avgjørende for å få høstet vekstene til riktig kvalitet. Findus avgjør også høstetidspunktet og står for innhøstingen av både erter og aspargesbønner med spesialmaskiner. For erter er høstetidspunktet viktig, da de kan gå fra høstemodne til overmodne i løpet av 3–4 dager. For aspargesbønner gjelder 5–6 dager.

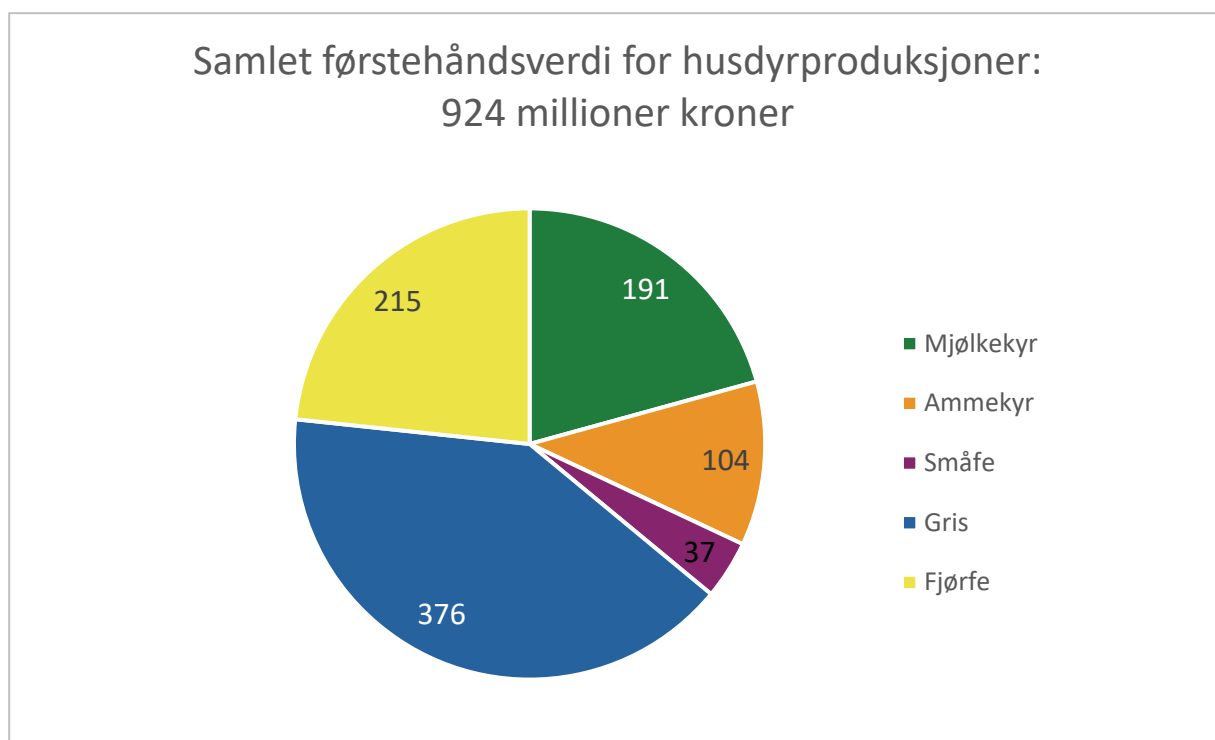
Også potet, gulrøtter, rosenkål, sellerirot, pastinakk, purre og hodekål dyrkes på kontrakt i Vestfold og Telemark. For disse kulturene er det bonden selv som er ansvarlig for både såtidspunkt og innhøsting gjennom dialog med fabrikken.

(Gravningen, 2021). Foto: Findus.

2.3 Husdyrproduksjon

Husdyrproduksjonen er en viktig del av den varierte landbruksproduksjonen i fylket. Det er flest husdyrprodusenter som driver med sau og ammeku. De største førstehåndsverdiene blant husdyrproduksjonene kommer fra gris og fjørfe, foran melkeku og ammeku, og det er griseproduksjonen som er klart størst. Det er færre foretak som driver med de kraftfôrbaserte husdyrproduksjonene, men de er større enn de med grovfôrbasert husdyrproduksjon.

Figur 2.11 Førstehåndsverdi for husdyrproduksjon i Vestfold og Telemark i 2020, millioner kroner. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

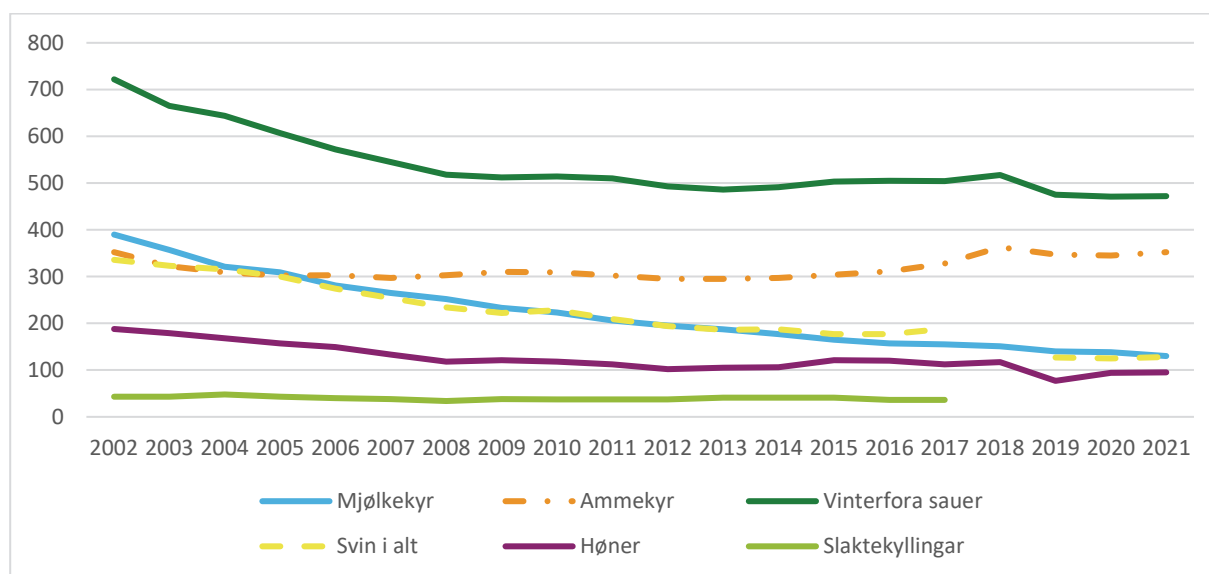
Blant foretakene med husdyrproduksjon i Vestfold og Telemark finner vi flest produsenter med sau og ammeku. Her har det vært store endringer siden 2000, da det var flere med melkeku enn ammeku. Størst endring har det vært blant melkeprodusentene, med en nedgang på 69 prosent. Det er kun ammekuprodusentene det har blitt flere av i denne perioden.

Tabell 2.9 Antall foretak med diverse husdyrproduksjoner. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.

	Antall foretak			Prosentvis endring 2000–2020	
	2000	2010	2020	Vestfold og Telemark	Hele landet
Mjølkekyr	448	211	138	-69 %	-66 %
Ammekyr	352	312	355	1 %	-3 %
Mjølkegeiter	30	20	17	-43 %	-60 %
Søyer	753	507	476	-37 %	-38 %
Purker	211	101	127	-40 %	-45 %
Slaktegris	334	198	151	-55 %	-56 %
Verpehøner	247	114	102	-59 %	-59 %
Slaktekyllinger	45	37	25	-44 %	-7 %
Ender, kalkuner og gjess	25	12	13	-48 %	-76 %

Figuren viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter med husdyr fra år til år. Vi ser at noen produksjoner har flatet ut noe de siste årene, mens for andre har nedgangen fortsatt årlig.

Figur 2.12 Jordbruksbedrifter i Vestfold og Telemark med husdyr, 2002–2021. Kilde: SSB, tabell 03790.

Alle kommunene i Vestfold og Telemark har husdyrproduksjon i større eller mindre grad. Holmestrand og Tønsberg har de største andelene av ammekyr, mens Sandefjord og Tønsberg har flest melkekyr og gris. Vinje kommune er den største på melkegeiter, med 71 prosent av geitene i fylket, mens Tokke har 13 prosent. Vinje kommune er også landets fjerde største kommune i antall melkegeiter og har 4 prosent av melkegeitene. Slaktekyllinger finner vi i 7 av de 23 kommunene, og halvparten finner vi i Sandefjord.

Tabell 2.10 *Kommunenes andel av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2021.*

	Melke kyr	Amme- kyr	Søyer	Melke- geiter	Purker	Slakte gris	Verpe- høner	Slakte- kyllinger	Ender, kalkuner og gjess
Horten	2 %	1 %	2 %		1 %	0,4 %	3 %	6 %	
Holmestrand	12 %	12 %	3 %		7 %	10 %	3 %	5 %	
Tønsberg	15 %	18 %	5 %		31 %	38 %	18 %	15 %	15 %
Sandefjord	16 %	10 %	5 %		27 %	29 %	10 %	50 %	26 %
Larvik	8 %	6 %	4 %		9 %	7 %	15 %	14 %	12 %
Porsgrunn	2 %	2 %	0,5 %		8 %	0,6 %			
Skien	9 %	11 %	2 %		0,1 %	5 %	0,1 %		
Notodden	4 %	3 %	4 %				3 %		
Færder	0,9 %	1 %	2 %				7 %		
Siljan		3 %			2 %	3 %			
Bamble	2 %	3 %	1 %		0,1 %				
Kragerø	0,1 %	1 %	3 %		0,1 %		0,1 %		
Drangedal	2 %	4 %	3 %				3 %	4 %	46 %
Nome	4 %	5 %	3 %	0,6 %	0,2 %		6 %		
Midt- Telemark	3 %	2 %	4 %		15 %	7 %	17 %	6 %	
Tinn	2 %	4 %	5 %	6 %		1 %			
Hjartdal	5 %	2 %	7 %						
Seljord	3 %	3 %	7 %	7 %		0,1 %	3 %		
Kviteseid	3 %	2 %	6 %				7 %		
Nissedal		0,5 %	2 %	2 %					
Fyresdal	3 %	0,9 %	7 %	0,5 %	0,1 %				
Tokke	1 %	2 %	11 %	13 %			0,1 %		
Vinje	4 %	3 %	11 %	71 %			3 %		

TINE Meieriet Haukeli

Tine Meieriet Haukeli ligger i Vinje kommune. Meieriet er Tines minste og det eneste som driver kun med geitemelk. Meieriet produserer Chevre-oster, Frozen Goatmilk Curd og geitefløte til produksjon av geitesmør. Anlegget produserer om lag 355 tonn med ost per år.¹⁷

¹⁷ <https://www.tine.no/om-tine/meieriene/spesialprodukter/tine-meieriet-haukeli>

Mens det har vært en nedgang i antall melkekyr på 28 prosent siden 2000, har antall ammekyr økt med 125 prosent, og fra 2008 var det flere ammekyr enn melkekyr i fylket. Det har også vært nedgang i antall søyer, griser, verpehøner og slaktekyllinger. Det har blitt flere både melkegeiter og ender, kalkuner og gjess. Antall melkegeiter har økt med 12 prosent i fylket, samtidig som det har vært en nedgang på 33 prosent i landet totalt.

Tabell 2.11 Antall husdyr i diverse husdyrproduksjoner. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021.

	Antall husdyr			Prosentvis endring 2000–2020		
	2000	2010	2020	Vestfold og Telemark	Hele landet	Vestfold og Telemarks andel, 2020
Melkekyr	6 340	4 722	4 557	-28 %	-28 %	2 %
Ammekyr	3 196	5 047	7 182	125 %	138 %	7 %
Melkegeiter	1 483	1 467	1 654	12 %	-33 %	5 %
Søyer	28 196	24 766	22 093	-22 %	-9 %	3 %
Purker	8 260	8 233	5 570	-33 %	-16 %	8 %
Slaktegris	129 488	150 147	119 546	-8 %	15 %	8 %
Verpehøner	286 997	212 235	227 029	-21 %	26 %	6 %
Slaktekyllinger	2 394 147	2 610 773	2 009 006	-16 %	101 %	3 %
Ender, kalkuner og gjess	170 919	162 983	441 432	158 %	79 %	35 %

Av andre husdyrproduksjoner i fylket finner vi birøkt og hjortefarmer. I 2020 var det totalt 168 foretak som søkte om produksjonsstøtte med tilsammen 10 172 bifolk. Man kan motta produksjonsstøtte hvis man har 25 bifolk eller flere; med færre enn 25 kuber dersom man

mottar produksjonsstøtte på annet grunnlag. De som ikke har søkt om produksjonsstøtte, har vi ikke tall på.

Det var også 12 foretak med hjort over 1 år med tilsammen 679 dyr og 10 foretak med hjort under 1 år med tilsammen 250 dyr i 2020 som søkte om produksjonsstøtte i 2020.

2.3.1 Løsdrift

I 2003 besluttet Stortinget å innføre løsdriftskrav for storfe, gjennom behandlingen av St.meld. nr. 12 (2002-2003) – *Om dyrehold og dyrevelferd*. Stortinget vedtok følgende mål: «Løsdrift for alt storfe innen 20 år, forbud mot bygging av båsfjøs fra 2004». Bakgrunnen for løsdriftskravet var hensyn til god dyrevelferd. Vedtaket innebar gradvis omlegging til løsdrift innen 1. januar 2024.

I forbindelse med forhandlingene rundt jordbruksavtalen i 2016 ble løsdriftskravet utsatt *for alle* til 2034. Men i 2024 inntreffer fortsatt krav til mosjon, kalvingsbinger og beitekrav på 16 uker.

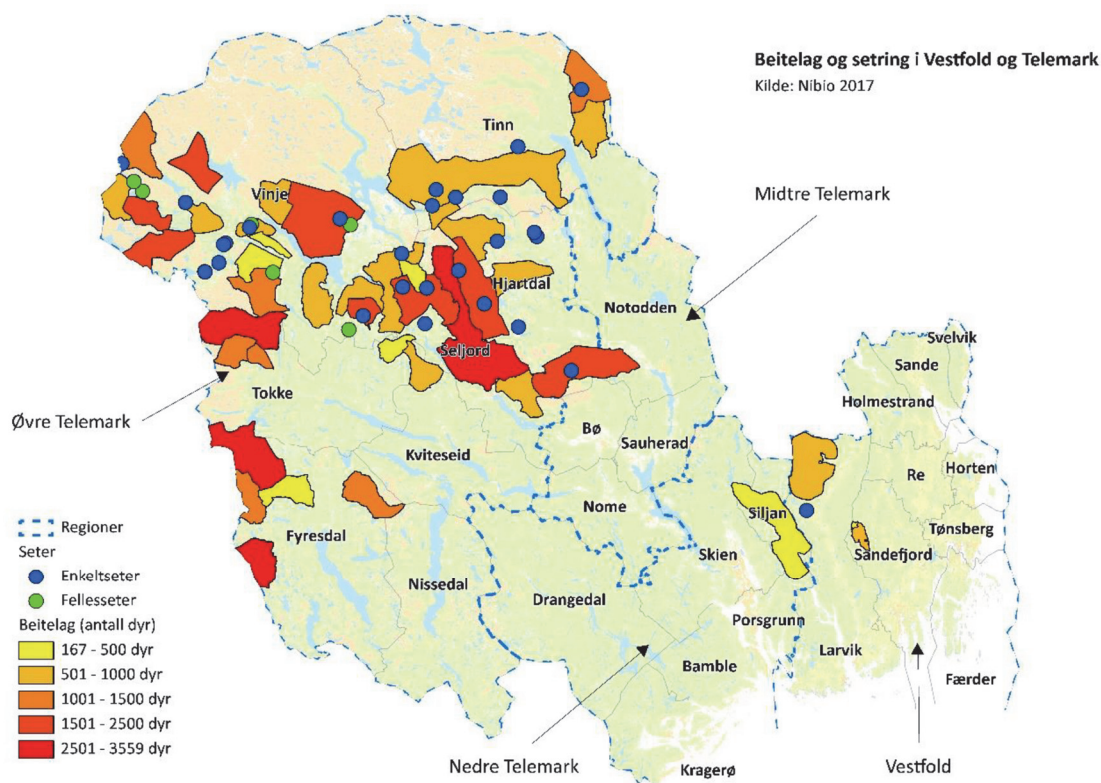
I NIBIO-rapporten *Investeringsbehov innen melkeproduksjon* (2021) ser vi at i 2019 var det 75 driftsenheter i Vestfold og Telemark som hadde melkeproduksjon i løsdriftsfjøs, mens 56 fortsatt hadde båsfjøs (Halland mfl., 2021). Tallene viser at en større andel enn i landet totalt har lagt om til løsdrift. Men tallene viser også at det er stor forskjell i størrelsen på melkedriften til de som har lagt om og de som fortsatt driver i båsfjøs. Ifølge rapporten hadde produsentene med løsdrift i gjennomsnitt 43,3 årskyr per enhet, mens de med båsfjøs hadde 15,4.

Siden 2010 har gjennomsnittlig antall melkekyr per jordbruksbedrift gått opp fra 22 til 33 i Vestfold og Telemark.

2.4 Utmarksbeite, seterdrift og fjellandbruk

I Vestfold og Telemark er det i kommunene øverst i fylket at den største andelen av beiting foregår. Det er også i det samme området at vi finner setrene i drift. Kartet under er hentet fra Regionalt næringsprogram for landbruket i Vestfold og Telemark 2019 –2022 og viser beiteressurser i innmark og utmark med grunnlag i registrering av organisert beitebruk. I tillegg kommer det beiting på arealer utenom organisert beitebruk som ikke vises på kartet.

Figur 2.13 Beitelag og setring i Vestfold og Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark mfl., 2019.

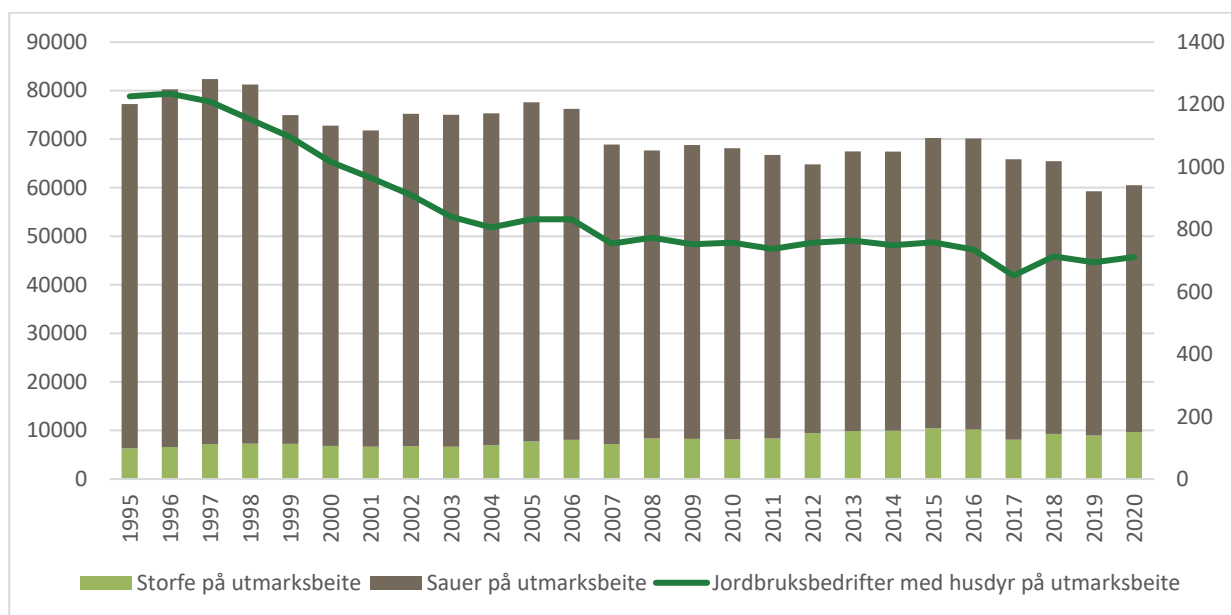

Antall foretak med husdyr på utmarksbeite har fulgt trenden i resten av landet med færre sauer på utmarksbeite de siste årene, mens antall storfe på beite har økt. Totalt har antall husdyr på beite gått ned fra om lag 85 000 i 1997 til rett under 64 000 i 2020. Det var en liten økning i både antall sau og storfe på beite fra 2019 til 2020.

Antall foretak med husdyr på utmarksbeite har gått ned fra 1 235 i 1997 til 711 i 2020, men de siste årene har nedgangen flatet ut noe.

Nye teknologiske framskritt kan gjøre det lettere å utnytte utmarksressursene, slik som no-fence og radiobjeller som kan gjøre det lettere å finne igjen dyr og holde dyrene innenfor ønskede områder.

Figur 2.14 Husdyr på utmarksbeite¹⁸, Vestfold og Telemark. Kilde: SSB, tabell 12660.

Ved å ta ut fôrressurser i form av beite på innmark eller i utmark får man utnyttet arealer som ellers ikke ville blitt brukt til grasproduksjon, og andelen selvprodusert gras øker.¹⁹ Verdifulle fôrressurser tas ut hvert år av dyr på beite, og er sparte fôrkostnader. I tillegg er beiting viktig for å hindre gjengroing av kulturlandskapet, ivaretagelse av biologisk mangfold er knyttet til disse arealene, og det kobles med god dyrevelferd. Områder med beite gir attraktive landskap for friluftsliv- og reiseliv.

¹⁸ Husdyr på minst 8 uker utmarksbeite t.o.m. 2008 og minst 5 uker f.o.m. 2009. Husdyr på utmarksbeite blir registrert i fylket/kommunen der jordbruksbedriften ligger.

¹⁹ *Bruk av norske fôrressurser*, Landbruksdirektoratet, rapport 10/2021.

Rapporten *Bruk av norske fôrressurser* fra Landbruksdirektoratet (Haaland mfl., 2021) beskriver i tillegg klimaeffektene av beiting. Det er en del usikkerhet rundt dette, da det trengs mer forskning, men internasjonale forskningsresultater indikerer at produksjonen av enterisk metan er lavere på beite enn ved tradisjonell innefôring, da ungt beitegras har lavere fiberinnhold enn høstet grovfôr. Produksjon av kjøtt der utmarksbeite eller ekstensivt innmarksbeite utgjør en høy andel av fôrintaket vil gi lengre vekstperiode som gir høyere utslipp per kg enn mer intensive driftsopplegg. Men intensivt driftsopplegg vil gi mer lystgassutslipp forbundet med gjødsling, og mer innefôring vil også gi større utslipp på grunn av fôrproduksjon og husdyrgjødsel. Fôr fra beite reduserer utslipp fra bruk av maskiner og innsatsfaktorer brukt til fôrproduksjonen.

Forskningsprosjektet CLIMATE-LAND har gjort enkelte pilot-målinger i Norge på lagring av karbon i naturbeitemark, og foreløpig gjennomgang av resultatene indikerer at optimal beiting kan føre til økt lagring av karbon i jorda (Hillestad, 2019).

Kostnader og ulemper med beiting inkluderer arbeidet med gjerding, gjerdehold, tidsbruk til transport ved tilsyn, tap av dyr på beite og konflikter rundt beiterett og med hyttenaboer. Blant annet har økt antall ammekyr på beite økt konfliktene med hyttenaboer de siste årene.

Seterdrift

I 2020 var det 20 aktive setre i fylket, og det var 24 jordbruksbedrifter som drev med aktiv seterdrift. De er få, men viktige, og bidrar til å holde liv i jordbruksnæringa i hele fylket. I tillegg bidrar de med flere fellesgoder som kulturlandskap og bevaring av kulturminner, og kunnskap og holdninger som føres videre til nye generasjoner.

I en spørreundersøkelse som AgriAnalyse utførte blant seterbrukere i 2020, skilte respondentene fra Telemark seg ut med at en relativt stor andel, nesten halvparten, driver med geitemelkproduksjon på setra, og det var mange av dem som foredler all melk selv og som driver med turisme på setra. Det var bare 13 respondenter fra Telemark (Bunger & Haarsaker, 2020).

Fjellandbruk

Siden 2012 har partene i jordbruksoppgjøret i flere omganger avsatt midler til både arktisk landbruk og fjellandbruk. De to formålene ble samlet under overskriften *Områderettet innsats*.

Fjellandbruket omfatter 77 kommuner i fylkene Trøndelag, Innlandet, Vestfold og Telemark, og Viken, og skal bidra til å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og bygdenæringer. Midlene forvaltes av statsforvalterne.²⁰

I Vestfold og Telemark er kommunene Vinje, Tinn, Hjartdal, Seljord, Tokke og Fyresdal omfattet av fjellregionbegrepet. I Vestfold og Telemark har man prioritert midler direkte til næringa, og har støttet investeringer og satsinger på det enkelte gårdsbruk.

Målsetting har vært å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk, seterbruk og bygdenæringer. Tilskuddene skal stimulere til økt utvikling og bruk av landbrukets ressurser i fjellområdene.

I utlysningen av midler til fjellandbruket 2019–2021 legger Statsforvalteren i Vestfold og Telemark vekt på at de skal «byggje vidare på erfaringane frå fjellandbrukssatsinga i perioden 2014–2016, og legg til grunn ei målsetting om å styrkje grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområda innafor tradisjonelt landbruk, seterbruk og bygdenæringar.

Tilskotet skal stimulere til auka utvikling og bruk av landbruket sine ressursar i fjellområda»²¹.

²⁰ https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/lmd/dialog_stortinget/sporretime/2021/svar-pa-skriftlig-sporsmal-om3/id2850104/

²¹ <https://www.statsforvalteren.no/nb/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/naringsutvikling/fjellandbruk/>

2.5 Økologisk produksjon

I Vestfold og Telemark utgjør det økologiske arealet 6,9 prosent av samlet jordbruksareal, og ligger betydelig over landsgjennomsnittet på 4,3 prosent. Andelen med økologisk areal av samlet landbruksareal har holdt seg over 6 prosent siden 2011 i fylket, mens den i landet totalt har gått ned fra 4,8 prosent i 2012 til 4,3 prosent i 2020.

I 2020 hadde Vestfold og Telemark 200 virksomheter innenfor landbruket tilknyttet Debios kontrollordning for økologisk produksjon. Dette utgjorde 8 prosent av antall søkere til produksjonstilskudd.

Tabell 2.12 Økologisk areal i Vestfold og Telemark, og hele landet, 2020. Kilde: Debio, 2021.

	Økoareal (dekar)	Andel økologisk areal av samlet landbruksareal	Økologisk- + karensareal av samlet landbruksareal
Vestfold og Telemark	44 163	6,9 %	7,4 %
Hele landet	420 776	4,3 %	4,6 %
Vestfold og Telemarks andel av landet totalt	10 %		

Eng og innmarksbeite utgjør de største økoarealene, som i resten av landet (67 prosent), mens korn utgjør 19 prosent av arealene. Kornarealene utgjør 13 prosent av de økologiske kornarealene i landet. Areal brukt til engfrø og annet frø i Vestfold og Telemark utgjør 80 prosent av Norges totale areal brukt til økologisk engfrø og annet frø. Disse arealene utgjør 3 prosent av økoarealene i fylket. Økologiske grønnsaker, poteter, frukt og bær produseres også på små arealer, men disse arealene er likevel andeler på 22 prosent eller mer av de tilsvarende arealene i hele landet totalt.

Tabell 2.13 Økologisk jordbruksareal fordelt på produksjoner, 2020. Kilde: Debio, 2021.

	Økologisk jordbruksareal i Vestfold og Telemark (dekar)	Andel av økologisk areal i Vestfold og Telemark	Økologisk jordbruksareal i hele landet (dekar)	Vestfold og Telemarks andel av økologisk jordbruksareal i hele landet
Eng og innmarksbeite	29 502	67 %	329 555	9 %
Grønn gjødsling	723	2 %	5 284	14 %
Korn	8 434	19 %	63 567	13 %
Engfrø og annet frø	1 360	3 %	1 706	80 %
Poteter	238	0,50 %	936	25 %
Grønnsaker (inkl. erter/bønner og veksthus- kulturer)	1 218	3 %	4 812	25 %
Urter	21	0,05 %	109	20 %
Frukt	457	1,0 %	2 040	22 %
Bær	296	0,7 %	1 068	28 %
Annet	1 914	4 %	11 700	16 %
Totalt	44 163		420 776	10 %

Antall ammekyr og melkekyr i økologisk produksjon i hele landet økte fra 2019 til 2020, men i Vestfold og Telemark gikk det ned. Likevel var andelen økologiske ammekyr og melkekyr betydelig større i Vestfold og Telemark. I 2020 var 8,5 prosent av alle ammekyr og 17,6 prosent av alle melkekyr i økologisk produksjon i fylket, mens for landet totalt var det henholdsvis 4,2 og 3,8 prosent. Antall ammekyr og melkekyr utgjør henholdsvis 15 og 10 prosent av hele landets økologiske ammekyr og melkekyr.

Men det er økologisk slaktegris i Vestfold og Telemark som er størst i et nasjonalt perspektiv, med over halvparten av de økologiske slaktegrisene i landet i 2020.

Tabell 2.14 Økologisk husdyrproduksjon, antall dyr, 2020. Kilde: Debio.

	Ammekyr	Melkekyr	Andre storfe	Sauer og lam	Geite r	Slaktegris	Verpehøns
Vestfold og Telemark	608	752	1 849	1 979	52	790	57 220
Hele landet	4 144	7 781	16 714	44 115	1 786	1 514	316 569
Vestfold og Telemarks andel	15 %	10 %	11 %	4 %	3 %	52 %	18 %

2.6 Andelslandbruk

Andelslandbruk er et samarbeid mellom bønder og forbrukere der både ansvar og avlinger deles. Andelslandbruk har økt mye de siste årene i Norge, og det finnes i dag 9 i Vestfold og Telemark.

Forbrukeren betaler en andel av gårdens produksjon per år og er slik med på å dele på variasjonene i avling fra år til år. Andelslandbrukene skiller seg dermed fra andre former for direkte salg og omsetning ved en gjensidig forpliktelse til produksjon.

Norske andelslandbruk kjennetegnes ved en aktiv involvering av forbrukerne og at de fremmer økologiske prinsipper (Andelslandbruk.no, 2017).

Århus Andelslandbruk

På Århus Gård, 3 km nord for Skien sentrum, ligger Århus Andelslandbruk. Århus Gård eies av Telemark Landbruksselskap og ligger i et område med flott kulturlandskap, spennende geologi og spor helt tilbake til jernalderen. Århus Andelslandbruk disponerer 20 daa, drives økologisk og har vært i drift siden 2011. Andelslandbruket samarbeider med en nabo som driver økologisk melkeproduksjon; nabobonden gjødsler åkeren og har eng på det arealet som ikke brukes til grønnsaksdyrking. Det praktiseres vekstskifte på tre år.

Andelshaverne på Århus Andelslandbruk inkluderes i planleggingen av hva som skal dyrkes og inviteres til ukentlige dugnader gjennom hele sesongen. Det dyrkes et stort mangfold av grønnsaker, også mye man ikke så lett finner i butikken. Andelslandbruket har en stor felles-åker til grønnsakene, flere bærfelt, urtefelt og en veksttunnel hvor de dyrker bl.a. tomater, chili og agurk. Kilde: <https://aarhusgaard.no/arhus-andelslandbruk/>

2.7 Tilleggsnæringer

Definisjoner fra SSB:

Tilleggsnæring i jordbruket: «*Aktivitet som utnytter jordbruksbedriftens arealer, bygninger, maskiner og/eller landbruksråvarer. Aktiviteten skal gi inntekt eller sysselsetting for brukeren og/eller brukerens familiemedlemmer.*» (SSB, 2017)

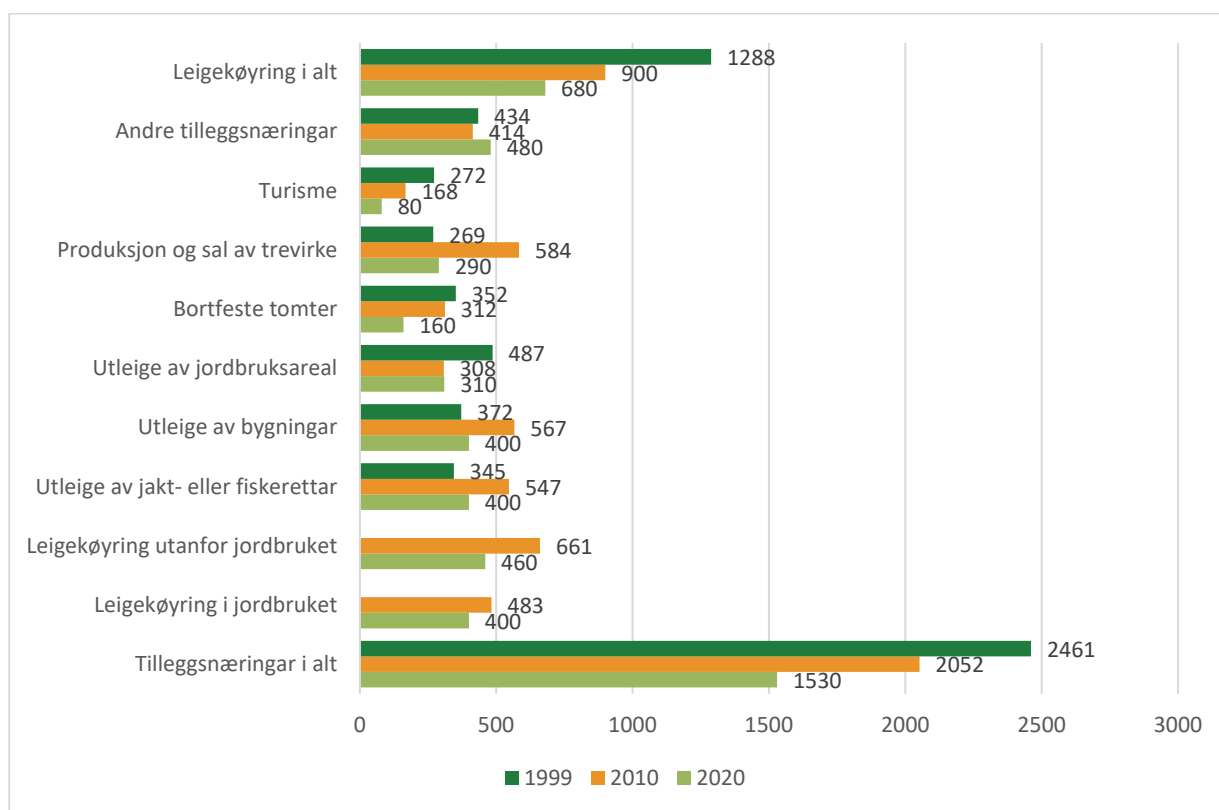
Tilleggsnæring i skogbruket: «*Næringsvirksomhet der en utnytter landbrukseiendommens arealer og ressurser i skog og annen utmark til annet enn skogbruk.*» (SSB, 2017)

I Stortingsmelding 31 (2014-2015) *Garden som ressurs – marknaden som mål —Vekst og gründerskap innan landbruksbaserte næringer*, er det landbruksbasert næringsutvikling utenom tradisjonelt jord- og skogbruk som omhandles. Lokalmat og -drikke, landbruksbasert reiseliv, Inn på tunet, bioenergi og juletreproduksjon blir trukket fram. Tiltak for å stimulere til vekst og gründerskap skal legge til rette for vekst og utvikling uavhengig av hvor stort gårdsbruk man har (Landbruks- og matdepartementet, 2015).

I Vestfold og Telemark finnes det mange forskjellige typer tilleggsnæringer, både de som benytter jordbruksressurser og de som benytter skog- og utmarksressurser. Noen krever få ekstra investeringer for å starte opp, som for eksempel leiekjøring og snøbrøyting, mens andre krever både ekstra investeringer, ekstra kompetanse og flere ansatte. Tilleggsnæringer kan være vanskelige å definere, og det er vanskelig å sette tall på hvor store disse næringene egentlig er. Noen tilleggsnæringer er mer organisert enn andre på både lokalt og nasjonalt nivå. Disse er mer definerte, men likevel kan det være vanskelig å finne god statistikk på området. I Landbrukstillingen kartlegges omfanget i form av antall jordbruksbedrifter med tilleggsnæring fordelt på type etter tilleggsnæring. Men omfanget av disse økonomisk sett er ikke kartlagt.

Figuren under viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter og fordeling på tilleggsnæringer blant jordbruksbedrifter i Vestfold og Telemark fra 1999, 2010 og 2020. Figuren viser mangfoldet i hva bøndene i fylket driver med ved siden av landbruksproduksjonen på gårdene sine, men sier ikke noe om det økonomiske omfanget av tilleggsnæringene.

Figur 2.15 Jordbruksbedrifter med andre næringer, etter region, tilleggsnæring, statistikkvariabel og år, Vestfold og Telemark. Kilde: SSB, tabell 13198.

I Landbruksbarometeret 2021 (AgriAnalyse, 2021) ble respondentene spurt om å svare på spørsmålet: *Er det landbruksproduksjonen eller tilleggsnæringene som betyr mest for økonomien på ditt bruk? (Med tilleggsnæringer menes næringer med utgangspunkt i gårdens ressurser.)* Blant respondentene i Vestfold og Telemark svarte 22 prosent at det var annen landbruksbasert næring. Dette var den høyeste andelen i landet. I tillegg svarte 16 prosent at de var omtrent like viktige, mens 55 prosent svarte at det var landbruksproduksjonene som var viktigst. I landet totalt svarte 68 prosent at landbruksproduksjonen var den viktigste.

2.8 Lokalmat, tjenester, opplevelser og reiseliv

Etterspørselen etter lokalmat og -drikke har økt de siste årene. Foredling av råvarer til lokalmatprodukter kan gi en merinntekt til både små og store gårdsbruk. Mange produsenter er tilsluttet et eller flere nettverk. Aktive nettverk i regionen er Hanen, Bondens Marked Telemark, Bondens Marked Vestfold, Budeieveven, Regional Matkultur Agder og Telemark, Regional Matkultur Oslofjord og flere REKO-ringer.

2.8.1 Hanen

Hanen er en næringsorganisasjon for bygdeturisme, gardsmat og innlandsfiske i Norge. Hanen har 525 medlemsbedrifter i hele landet, 45 av disse i Vestfold og Telemark. Blant tilbudene i Vestfold finner vi gårdsturisme, seterferie, lefsebakeri, gårdsbutikk, fruktgårder og én produsent av både øl, vin og musserende (Hanen, 2021).

2.8.2 Inn på tunet

I Vestfold og Telemark er det for tiden 25 gårder som er godkjent som *Inn på tunet*-tilbydere. Flere av disse tilbyr flere ulike tjenester.

Tilbudene tilpasses alle nivå og aldre. De fleste tilbudene er rettet mot oppvekst og opplæring, arbeid og arbeidstrening, samt helse og omsorg.

2.9 Bioenergi

Bioenergi er en viktig satsing i forbindelse med å redusere klimagassutslipp fra energiproduksjon. I tillegg kan den spille en viktig rolle i landbruket når det gjelder næringsutvikling og økt verdiskaping, både som leverandør av råstoff til bioenergiproduksjon og som leverandør av biovarme til andre sektorer.

Bioenergi kommer direkte eller indirekte fra biologisk materiale, som planteprodukter, gjødsel og skogsavfall, og brukes blant annet til produksjon av varme, elektrisitet og drivstoff. Det er god tilgang på energivirke til produksjon av biovarme i fylket. Det er etablert flere biovarmeanlegg som kan forsyne et eller flere hus med varme, samt at flis og bark blir brukt som råstoff av Haslestad Bruk og Bergene Holm.

Både flis, pellets og halm, ved og hestemøkk (i kombinasjon med flis eller halm) blir benyttet som biobrensel i Vestfold.

Det finnes også større bioenergianlegg i fylket, som for eksempel i Skien der store deler av Skien sentrum, inkludert sykehuset, får varme fra Skien Fjernvarme²².

I 2016 åpnet Greve Biogass i Tønsberg. Fabrikken lager biogass av matavfall til store deler av bussparken i Vestfold. I tillegg brukes husdyrgjødsel til å lage biogjødsel. Biogjødselen erstatter bruk av kunstgjødsel. For å sikre lønnsomhet i alle ledd i verdikjeden får bøndene betalt for å ta imot biogjødsel (Berge, 2016)

²² <https://www.skagerakvarme.no/skien/category1145.html>

3 Skogbruk og skogsindustri i Vestfold og Telemark

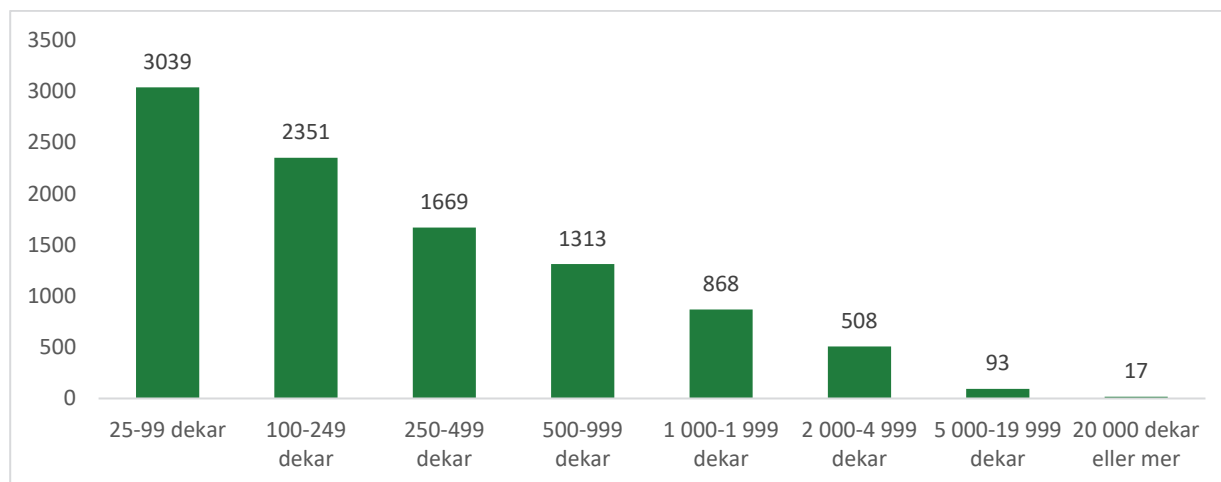
Skog og utmark, inkludert fjell, utgjør om lag 94 prosent av totalarealet i fylket. Skogen er tilsammen på 9,2 millioner dekar, som er 52 prosent av arealene i fylket. Av dette regnes 6,6 millioner dekar som produktiv skog (37 prosent av totalarealet).

I 2020 var det 9 858 skogeiendommer i Vestfold og Telemark (SSB, 2021). Over halvparten av disse er under 250 dekar (SSB, 06307).

Ifølge SSB var det 2169 skogeiendommer i 2020 som ble drevet i kombinasjon med aktiv jordbruksdrift (SSB, 06316).

Fylket har også et skogsbilveinett på 6 100 km, som har vært utbygd fra 1950-tallet. Samtidig som det stadig bygges nye veier, er det også store investeringer i ombygging av eldre deler av skogsbilveinettet til mer solide veier med høyere bæreevne og bedre framkommelighet.

Figur 3.1 Skogseiendommer etter størrelse, Vestfold og Telemark, 2020. Kilde: SSB, 06307.

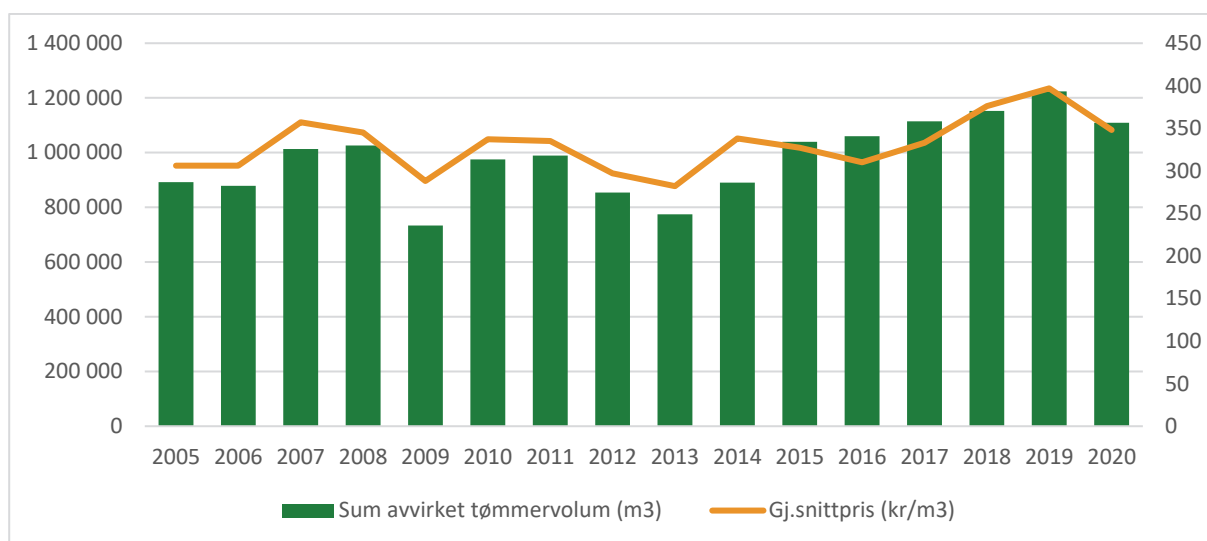

Siden 2013 har det vært årlig økning i avvirkning fram til 2019 i Vestfold og Telemark, mens det i 2020 ble hogd mindre enn året før. Det samme var tilfellet for hele landet og skyldes i stor grad at hogsten i april 2020 stoppet helt opp mange steder som følge av usikkerhet rundt korona-situasjonen. I tillegg var prisene lave. Skogbruket opererer i et globalt marked, og svingninger i priser globalt påvirker produksjonen lokalt.

Hogstkvantumet var dermed lavt våren 2020 og også tidlig på høsten, mens med høyere priser på sagtømmer gikk avvirkingen opp mot slutten av året. Totalt ble det avvirket 1,1 millioner m³ i 2020, om lag 100 000 m³ mindre enn året før (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b). Førstehåndsverdien på omsetningen av dette var 386 millioner kroner. Det vil si en gjennomsnittspris på 348 kroner per m³ som er 50 kroner mindre per m³ enn i 2019 (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b).

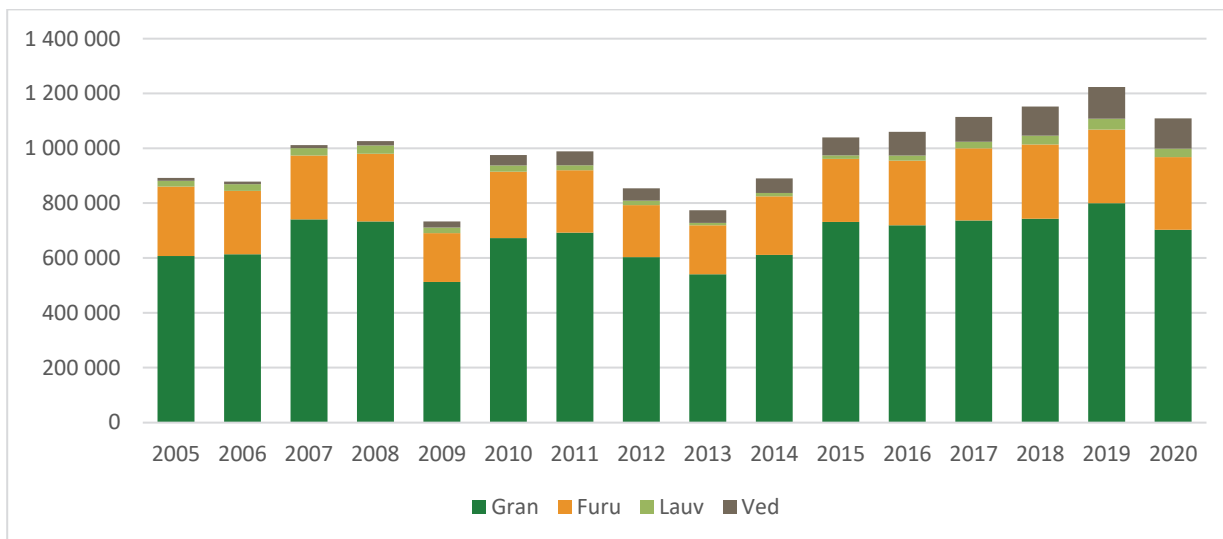
Figur 3.2 Totalt avvirket tømmervolum og gjennomsnittspris per m³ i Vestfold og Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b.

Fordelt på treslag er det gran som utgjør den klart største andelen av avirkningen, foran furu, mens lauvtrær utgjør en svært liten andel. Andelen som går til ved og flis, har derimot vært økende de siste årene.

I tillegg kommer hogst av 31 086 juletrær til en verdi av 4,9 millioner kroner.

Figur 3.3 Omsatt virke til industriformål og ved/flis fordelt på treslag, 2005–2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b.

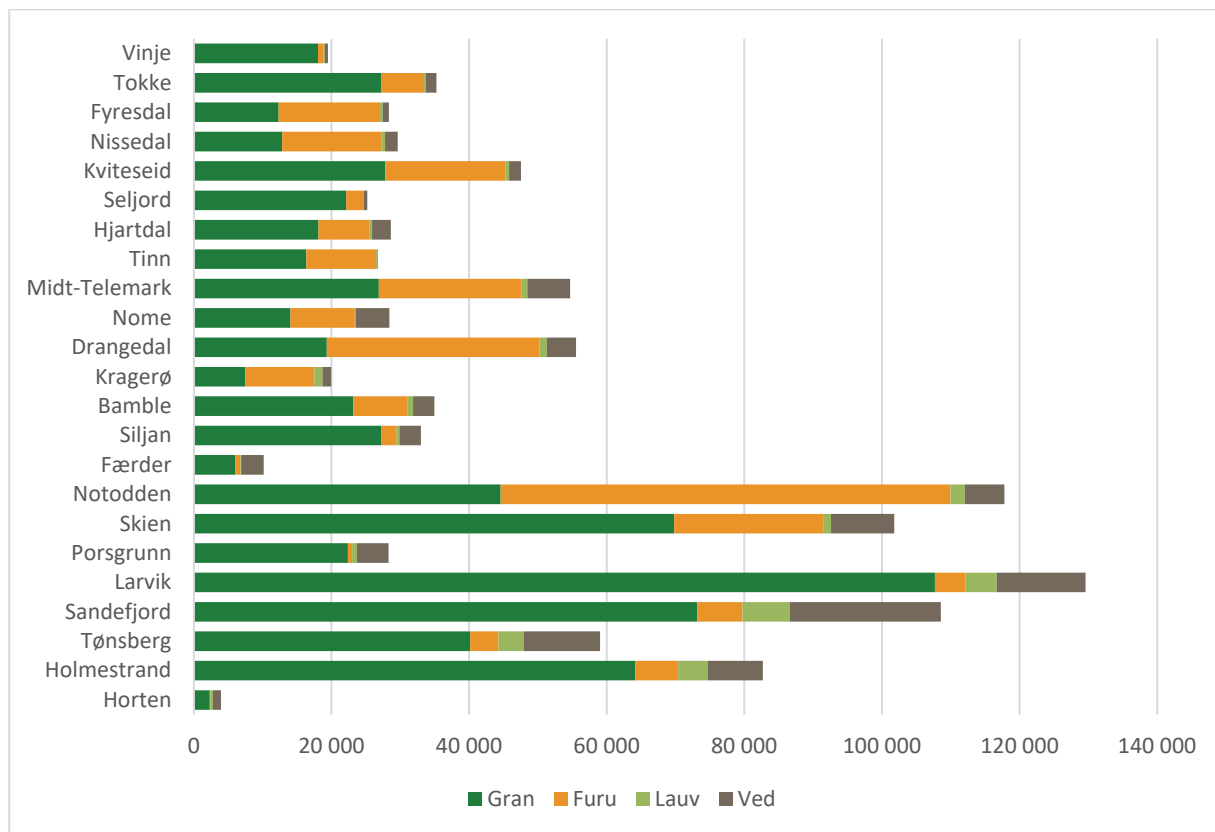
Det var størst avvirkning i Larvik og Notodden kommuner foran Sandefjord og Skien.

Tabell 3.1 Avvirkning, bruttoverdi av avvirkning og gjennomsnittspris på avvirket volum (kr/m³). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b.

	Sum volum	Bruttoverdi	Gj.snittpris
Horten	3 945	1 265 597	321
Holmestrand	82 683	28 077 874	340
Tønsberg	59 024	19 048 889	323
Sandefjord	108 559	36 141 938	333
Larvik	129 589	45 944 668	355
Porsgrunn	28 295	10 130 096	358
Skien	101 787	36 411 452	358
Notodden	117 793	42 540 492	361
Færder	10 144	3 402 645	335
Siljan	32 987	12 266 542	372
Bamble	34 952	12 338 078	353
Kragerø	19 958	7 012 693	351
Drangedal	55 544	18 903 842	340
Nome	28 421	9 591 642	337
Midt-Telemark	54 669	19 191 289	351
Tinn	26 758	9 273 042	347
Hjartdal	28 618	10 259 755	359
Seljord	25 203	9 100 606	361
Kviteseid	47 545	16 288 347	343
Nissedal	29 610	10 497 851	355
Fyresdal	28 332	9 794 677	346
Tokke	35 257	11 878 422	337
Vinje	19 469	6 577 914	338
Totalt	1 109 142	385 938 351	348

Noen kommuner skiller seg ut med større avvirkning av furu enn gran, som Notodden, Drangedal, Kragerø, Fyresdal og Nissedal.

Figur 3.4 Avvirket per kommune (m³), 2020, fordelt på treslag. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b.

Det var totalt 1 284 bedrifter innenfor skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk i Vestfold og Telemark i 2021, som vil si 13,4 prosent av landet totalt. Produksjon av trelast og trevarer etc. og produksjon av papir og papirvarer utgjør henholdsvis 10 og 2,5 prosent nasjonalt. Totalt for alle industribedrifter utgjør Vestfold og Telemarks andel 9,5 prosent.

De store skogbrukskommunene er, som nevnt over, Larvik, Sandefjord, Notodden og Skien, og det er her vi finner flest foretak med skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk. Larvik og Sandefjord har også flest bedrifter innen produksjon av trelast og varer av tre. Ifølge SSBs tall er det bare to bedrifter med produksjon av papir og papirvarer i fylket i 2021, én i Horten og én i Kragerø.

Det har vært et økt fokus på tre som byggemateriale nasjonalt. Samtidig utvikles det stadig nye produkter, og man finner måter å erstatte produkter laget av olje med produkter laget av tre. Det er et fornybart og klimavennlig råstoff, og kan brukes til å erstatte mer klimaskadelige materialer. Etterspørsel etter tre og treprodukter har økt de siste årene, og gir nye muligheter for både skogbrukere og skogindustri.

Tabell 3.2 Antall bedrifter i skogbruk, treindustri, industri og totalt i Vestfolds kommuner, 2021. Kilde: SSB, tabell 07091.

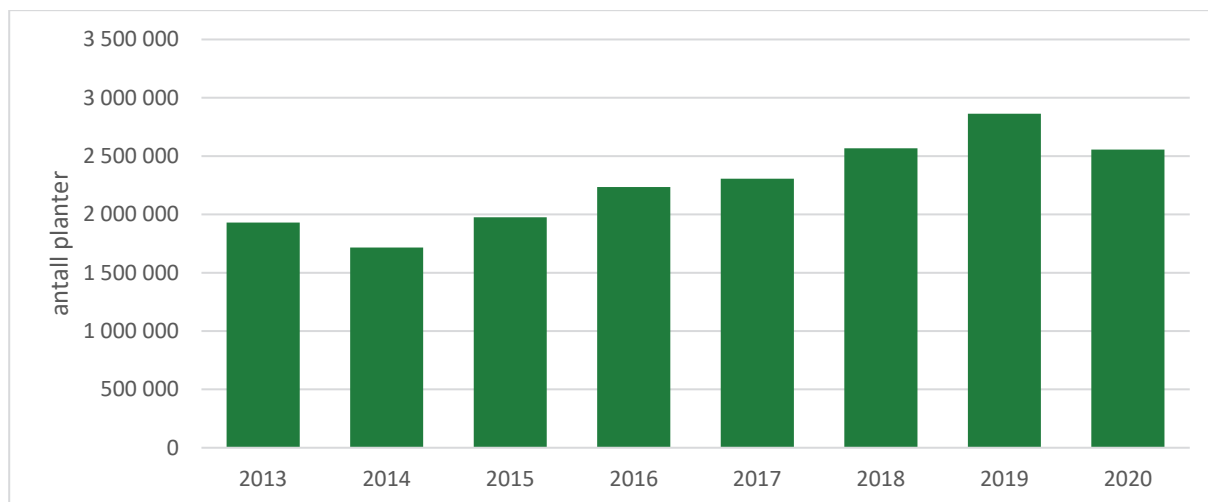
	Antall bedrifter			
	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	Produksjon av papir og papirvarer	Industri
Horten	7	4	1	118
Holmestrand	81	9	0	127
Tønsberg	53	12	0	241
Sandefjord	103	24	0	300
Larvik	106	28	0	255
Porsgrunn	38	11	0	147
Skien	99	10	0	226
Notodden	105	7	0	65
Færder	12	4	0	103
Siljan	13	0	0	11
Bamble	44	5	0	74
Kragerø	49	11	1	96
Drangedal	89	7	0	23
Nome	40	8	0	41
Midt-Telemark	70	12	0	72
Tinn	56	2	0	37
Hjartdal	36	1	0	9
Seljord	43	5	0	20
Kviteseid	42	4	0	17
Nissedal	50	6	0	15
Fyresdal	41	3	0	19
Tokke	59	6	0	33
Vinje	48	6	0	38
Vestfold og Telemark totalt	1 284	185	2	2 087
Hele landet	9 586	1 836	81	21 856
Vestfold og Telemarks andel av hele landet	13,4 %	10,1 %	2,5 %	9,5 %

3.1 Skogkultur

De tiltak og investeringer som er nødvendig for å få fram ny kvalitetsskog etter hogst, regnes som skogkultur. De to viktigste skogkulturtiltakene er foryngelse ved planting og ungskogpleie. I tillegg investeres det også i markberedning, grøfte-/bekkerens og flaterydding før planting (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b).

Planting av skog har økt hvert år siden 2014, men gikk tilbake i 2020. Mye av dette skyldes tørkesommeren 2018 som førte til ekstrem frøsetting på planter og trær i 2019. Dette ga store problemer med ugras som førte til stor planteavgang. Dermed klarte ikke planteskolene å produsere nok til å dekke etterspørselen (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b).

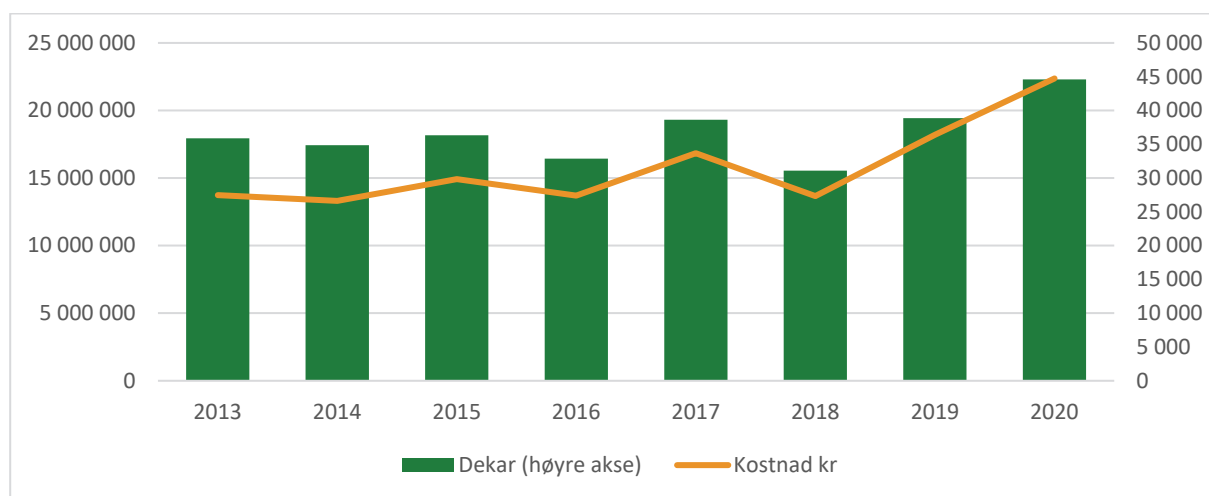
Figur 3.5 Antall skogplanter satt ut i Vestfold og Telemark, 2013–2020. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b.

I 2020 ble det utført ungskogpleieaktivitet på 44 590 dekar i Vestfold og Telemark, som var den høyeste aktiviteten på mer enn 20 år. Det ble i 2020 innført en ordning som skal stimulere til økt ungskogpleie. Også en snøfattig vinter som ga gode forhold for ungskogpleie, kan ha vært en viktig årsak til økningen.

Selv om ungskogpleie er et lønnsomt og viktig tiltak både for å øke verdiproduksjon i en bestand og for å øke det årlige CO₂-opptaket i skog, har det i mange år vært gjennomført mindre ungskogpleie enn det har vært behov for.

Figur 3.6 Utført ungskogpleie i Vestfold og Telemark, antall dekar pr. år og kostnader.
Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2021b.

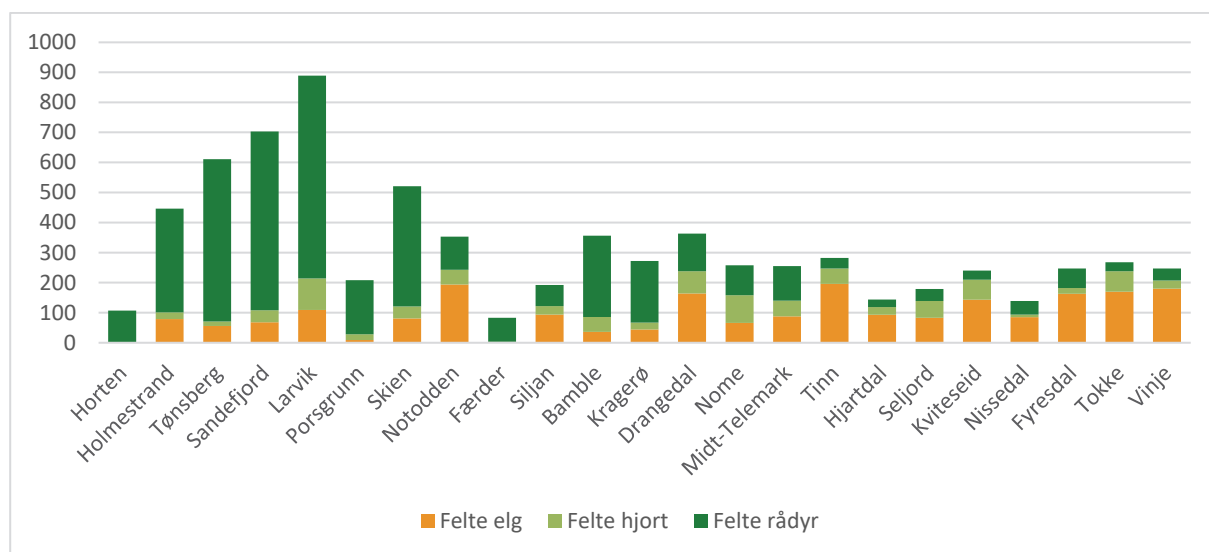

3.2 Storviltjakt og utmarksbruk

Figur 2.15 som viser jordbruksbedrifter med tilleggsnæringer fra Landbrukstellingen i 2020, viser at det var 400 foretak som oppga at de leide ut jakt- og/eller fiskerettigheter. Men tallene sier ikke noe om omfanget av dette, det vil si de økonomiske verdiene knyttet til denne tilleggsnæringer.

Det finnes tall på antall felte dyr per kommune. Figuren under viser antall felte rådyr, elg og hjort i Vestfold og Telemark-kommunene i sesongen 2020–2021. I tillegg er det også jakt på småvilt der skogsfugl, hare og ryer er viktigst, samt noe bever, ringduer mm.

Figur 3.7 Antall felte rådyr, elg og hjort per kommune, 2020–2021. Kilde: SSB, tabell 07513, 03432 og 03434.

Ifølge beregninger fra NIBIO ble beregnet slaktevekt på hjortevilt (elg og hjort) i Vestfold og Telemark tilsammen i 2016 på 281 tonn, hvorav 250 tonn var elg og 31 var hjort.²³ I tillegg kommer felling av rein fra fire forskjellige villreinområder: Setesdal Austhei, Våmur-Roan, Brattefjell-Vindeggen og Hardangervidda.

3.3 Fellesgoder

Skogbruk i Norge er en viktig distriktsnæring med stor økonomisk betydning. Men skogen er også viktig for rekreasjon, naturopplevelser og fysisk aktivitet. Skogen brukes både til tradisjonelle aktiviteter som bærplukking og soppsanking, og nyere aktiviteter som terrengsykling og andre former for mosjon. Turer i skog og mark har også en positiv effekt på psykisk helse (NIBIO, 2018).

En godt skjøttet skog vil også ha en viktig funksjon for å bevare biologisk mangfold og er en viktig del av den globale karbonsyklusen, både som lager og opptaker av karbon fra atmosfæren. Skogen er et viktig karbonlager, og i Norge binder skogen om lag halvparten av Norges CO₂-utslipp årlig. En bærekraftig skogforvaltning der skogens karbonlager økes eller holdes ved like, samtidig som virke produseres til tømmer, fiber og bioenergi, vil ifølge FNs klimapanel gi størst klimaeffekt (NIBIO, 2018). Jevn hogst før treet stagnerer, og lagring av trevirke i bygninger gir en bærekraftig forvaltning og god klimaeffekt. Ifølge tall fra Miljødirektoratet og NIBIO for 2015 binder skogen i Vestfold og Telemark om lag 2,4 millioner tonn CO₂-ekvivalenter (Miljødirektoratet, 2021).

²³ NIBIO – Bærekraftig skogbruk i Norge, Nettversjonen (2018)

4 Næringsmiddelindustri

Å bevare jordbruksproduksjonen i Vestfold og Telemark er viktig for å bevare både matproduksjon og sysselsetting i området. Matindustrien, inkludert fisk, er den største fastlandsindustrien i Norge og sysselsetter nesten 50 000 personer i bedrifter spredt over hele landet. Det meste av matindustrien er fullstendig avhengig av norske råvarer fra jordbruk, fiske og havbruk. Det regnes som lite sannsynlig at industrien vil importere billige råvarer for å foredle dem dyrt i Norge, da det vil heller lønne seg å importere ferdigvarer (Hillestad & Smedshaug, 2013).

I Vestfold og Telemark ligger næringsmiddelindustrien nær både råvareprodusentene og store markeder. Næringsmiddelindustrien i fylket er som jordbruket – mangfoldig i både størrelser og produksjon. Her er både store og små eiere, børsnoterte selskaper, store og små samvirkeforetak og små enmannsforetak med produksjon på gården. Tilsammen utgjør næringsmiddelindustri en betydelig andel av Vestfold og Telemarks industri.

I Vestfold og Telemark er det flest bedrifter som driver med produksjon av bakeri- og pastavarer, men det er flest sysselsatte i bedrifter med kjøtt og kjøttvarer. Også omsetningen er klart størst i denne næringen.

Tabell 4.1 Antall bedrifter og sysselsatte i industri, etter næring, Vestfold og Telemark, 2019. Kilde SSB, tabell 12937.

	Antall bedrifter	Sysselsatte	Omsetning (mill. kr)
Produksjon, bearbeiding og konservering av kjøtt og kjøttvarer	35	1 101	3 762
Bearbeiding og konservering av fisk, skalldyr og bløtdyr	9	24	46
Bearbeiding og konservering av frukt og grønnsaker	13	295	1 129
Produksjon av vegetabiliske og animalske oljer og fettstoffer	0	0	0
Produksjon av meierivarer og iskrem	7	83	25
Produksjon av kornvarer, stivelse og stivelsesprodukter	8	0	0
Produksjon av bakeri- og pastavarer	85	871	1 048
Produksjon av andre næringsmidler	32	455	2 177
Produksjon av fôrvarer	8	0	0
Produksjon av drikkevarer	26	212	1 715
Totalt	223	3 406	11 605

Total viser tabell 4.1 at omsetningen var 11,6 milliarder kroner i 2019. I disse tallene er ikke større bedrifter og samvirker med hovedkontor i Oslo regnet med. For å finne tallene for omsetning i næringsmiddelindustrien har vi derfor sett på omsetningen og sysselsettingen i den landbaserte næringsmiddelindustrien for hele landet. Mye av omsetningen kommer ikke fram i de fylkesvise tallene fordi jordbruksproduktene leveres inn til større bedrifter og

samvirker med hovedkontor utenfor fylket, for eksempel Tine og Nortura. Vi har derfor ved å dele omsetningen totalt i landet på sysselsatte totalt i landet estimert i overkant av 4,6 millioner kroner i omsetning per sysselsatt (SSB, 2021²⁴). I Vestfold og Telemark var det 3 406 sysselsatte i næringsmiddelindustrien i 2019, som vil gi en omsetning rundt 14 milliarder kroner.

I tabellen under vises bedrifter i de aktuelle bransjene i Vestfold og Telemark fra 2020 med flere enn 10 ansatte. I denne lista er tallene for bedrifter med hovedkontor i Vestfold og Telemark fra Brønnøysundregisteret. I tillegg kommer omsetning til bedrifter med hovedkontor utenfor Vestfold og Telemark, som Nortura, Tine og Findus. Vi ser at i tillegg til de store samvirkebedriftene finner vi også mange små og mellomstore bedrifter med stor variasjon i råvarebruk og produksjon.

Tabell 4.2 De største arbeidsgiverne innen næringsmiddelindustri, med 10 ansatte eller mer, 2021. Kilde: Brønnøysundregisteret, Tine, AgriAnalyse.

	Kommune	Antall ansatte	Næringskode
Nortura SA Tønsberg	Tønsberg	500	
Matbørsen AS	Sandefjord	211	10.850
Fatland Sandefjord AS	Sandefjord	169	10.130
Millba as	Skien	152	10.710
Bakeverket as	Porsgrunn	137	10.710
Findus Norge AS²⁵	Tønsberg	120	
TINE Meieriet Sem	Tønsberg	115	
Norrek Dypfrys AS	Larvik	74	10.390
Mathuset Skien AS	Skien	70	10.850
Nøtterø Bakeri & Konditori engros AS	Færder	63	10.710
Gårdsand AS	Tønsberg	61	10.130
Aasmundsens bakeri Telemarksbakern Efft. AS	Seljord	58	10.710
Brødr. Berggren AS	Sandefjord	55	10.209
Stanges gårdsprodukter AS	Tønsberg	52	10.130
Findus Norge AS Larvik	Larvik	50	
Lie Center AS	Skien	49	47.111
Bjerke Spekemat & Delikatesse AS	Larvik	48	10.130
Nortura SA Revetal	Tønsberg	41	
Vestfoldmøllene AS	Sandefjord	40	10.910
Kanda AS	Larvik	39	10.130
Slakter Eftedal AS	Larvik	39	10.130
M. Marcussen Efft. AS	Sandefjord	38	10.710
Lågen Potetpakkeri AS	Larvik	35	10.310
Per's Kjøkken AS	Sandefjord	34	10.130
Grenland Bakeri & Conditori AS	Bamble	33	10.710

²⁴ Tabell 12937.

²⁵ <https://www.findus.no/om-findus/organisasjon/lokasjoner>

Mathuset Eyde AS	Tinn	33	10.710
Crema kaffebrenneri AS	Sandefjord	28	10.830
Epleblomsten AS	Midt-telemark	27	10.320
Hval Sjokoladefabrikk ASA	Sandefjord	27	10.820
Jensens Conditori AS	Larvik	27	10.710
Larvik Løk AS	Larvik	27	10.390
Nevlunghavn Bakeri & Conditori A/S	Larvik	27	10.710
Best Food AS	Sandefjord	25	10.110
Th A Abrahamsen AS	Larvik	22	10.130
Baker Nilsen AS	Horten	21	10.710
Eng Fugl AS	Sandefjord	21	10.890
Majas Bakeri AS	Larvik	21	10.710
Grønt Partner AS	Larvik	20	10.390
Matprodusenten AS	Sandefjord	19	10.610
Tinholt Bakeri AS	Skien	19	10.710
With AS	Tønsberg	19	10.710
Bonden Grønthandel AS	Holmestrand	18	10.390
Fatland Salg AS	Sandefjord	17	10.110
Bergbys Drift AS	Porsgrunn	16	10.130
Dava Foods Norway AS	Larvik	15	10.890
Den gode baker AS	Sandefjord	14	10.710
Maison Grabot Sandefjord AS	Sandefjord	14	10.710
Tava Sjømat AS	Larvik	14	10.209
Gg Uniquefiber AS	Larvik	12	10.710
Langesund Sjømat AS	Bamble	12	10.209
TINE Meieriet Haukeli²⁶	Vinje	12	
Akers bakeri AS	Sandefjord	11	10.710

²⁶ <https://www.tine.no/om-tine/meieriene/spesialprodukter/tine-meieriet-haukeli>

Tallene i tabellen under er fra 2021 og vil ikke samsvare helt med tallene i Tabell 4.1 som er fra 2019. Totalt ligger 7 prosent av landets bedrifter innenfor nærings- og nytelsesmidler og 8 prosent av landets bedrifter innenfor produksjon av drikkevarer i Vestfold og Telemark.

Alle Vestfold og Telemark-kommunene, bortsett fra Nissedal, har bedrifter innenfor produksjon av nærings- og nytelsesmidler, men Nissedal har ifølge SSB én bedrift med produksjon av drikkevarer. Larvik, Sandefjord og Tønsberg er av kommunene med flest bedrifter i næringen, og de har også flest industribedrifter.

Tabell 4.3 Antall bedrifter i nærings- og nytelsesmidler og industri totalt i Vestfold og Telemarks kommuner, 2021. Kilde: SSB, tabell 07091.

	Produksjon av nærings- og nytelsesmidler	Produksjon av drikkevarer	Industri
Horten	6	2	118
Holmestrand	14	3	127
Tønsberg	31	2	241
Sandefjord	35	6	300
Larvik	37	7	255
Porsgrunn	13	0	147
Skien	24	1	226
Notodden	6	1	65
Færder	11	0	103
Siljan	2	0	11
Bamble	10	0	74
Kragerø	8	0	96
Drangedal	2	0	23
Nome	1	0	41
Midt-Telemark	8	3	72
Tinn	3	0	37
Hjartdal	2	1	9
Seljord	1	0	20
Kviteseid	4	0	17
Nissedal	0	1	15
Fyresdal	1	4	19
Tokke	2	0	33
Vinje	5	1	38
Vestfold og Telemark totalt	226	32	2 087
Hele landet	3 231	394	21 856
Vestfold og Telemarks andel av hele landet	7,0 %	8,1 %	9,5 %

Nortura – Tønsberg

Nortura Tønsberg er Norges største pølsefabrikk, og hver femte pølse som selges i Norge, produseres her. Her produseres også all Gildes leverpostei.²⁷

Anlegget åpnet høsten 1985 og har 630 medarbeidere.

Styret i Nortura har besluttet å investere nærmere en halv milliard i en oppgradering og utvidelse av anlegget for skjæring av gris i Tønsberg. Det oppgraderte anlegget vil legge til rette for en mer bærekraftig industristruktur og vil bedre lønnsomheten årlig med 125 millioner kroner. Anlegget i Tønsberg vil bli kraftig modernisert for å øke kapasitetsutnyttelsen.

Med dette vedtaket ønsker Nortura å bygge et av verdens mest avanserte produksjonsanlegg for svinekjøtt der ny teknologi skal øke effektiviteten, råvareutnyttelsen og senke produksjonskostnaden. Teknologien vil øke råvareutnyttelsen og redusere matsvinn i verdikjeden.

Ved å samle skjæring av gris på Nortura Tønsberg forenkles transporten med et estimat på 660 000 færre kilometer hvert år. Den største besparelsen er knyttet til redusert mellomtransport, men vil også påvirke returtransport av tomemballasje og transport til og fra fryselerager, som blir betydelig redusert. Dette tilsvarer at utslippet av CO2 reduseres med 690 tonn per år.

Ny teknologi på anlegget i Tønsberg gir dessuten muligheter for lavere energiforbruk gjennom bl.a. forbedrede systemer for prosessstyring (Ryan, 2021).

²⁷ <https://www.nortura.no/nyheter/tønsberg>

5 Sysselsetting

Mat- og treindustrien i Vestfold og Telemark sysselsetter en betydelig andel av fylkets sysselsatte. Flest ansatte er det i næringsmiddelindustrien, men det er sysselsatte i skogbruk som utgjør den største andelen når man ser på fylkets andel av hele landet totalt.

Tabellen med tall fra SSB viser at i jordbruk og tilhørende tjenester var det 2 515 sysselsatte i Vestfold og Telemark i 2020, mens næringsmiddelindustrien sysselsatte 2 976.

Tabell 5.1 Sysselsatte etter arbeidssted og næring, 2020. Kilde: SSB, tabell 08536.

	Vestfold og Telemark	Hele landet	Vestfold og Telemarks andel av hele landet
Jordbruk og tilhørende tjenester, jakt	2 515	37 393	6,7 %
Skogbruk og tilhørende tjenester	701	6 257	11,2 %
Næringsmiddelindustri	2 976	44 315	6,7 %
Trelast-, trevare- og papirindustri	994	15 630	6,4 %

Utviklingen i sysselsatte etter næring siden 2010 viser at det har vært størst nedgang i sysselsatte i trelast-, trevare- og papirindustri, og i jordbruk. Mens sysselsatte i disse næringene gikk ned med henholdsvis 26 og 18 prosent siden 2010, har sysselsatte i skogbruk og næringsmiddelindustri bare hatt en nedgang på 2 og 6 prosent.

Tabell 5.2 Sysselsatte etter arbeidssted og næring, Vestfold og Telemark, 2010–2020. Kilde: SSB, tabell 08536.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Jordbruk og tilhørende tjenester, jakt	3 063	2 768	2 653	2 624	2 595	2 725	2 706	2 686	2 640	2 585	2 515
Skogbruk og tilhørende tjenester	718	617	882	822	806	797	817	804	699	705	701
Næringsmiddelindustri	3 152	3 047	3 098	3 173	3 242	3 017	2 964	3 032	3 019	2 998	2 976
Trelast-, trevare- og papirindustri	1 352	1 317	1 268	1 212	1 152	1 039	1 079	1 156	1 091	1 054	994

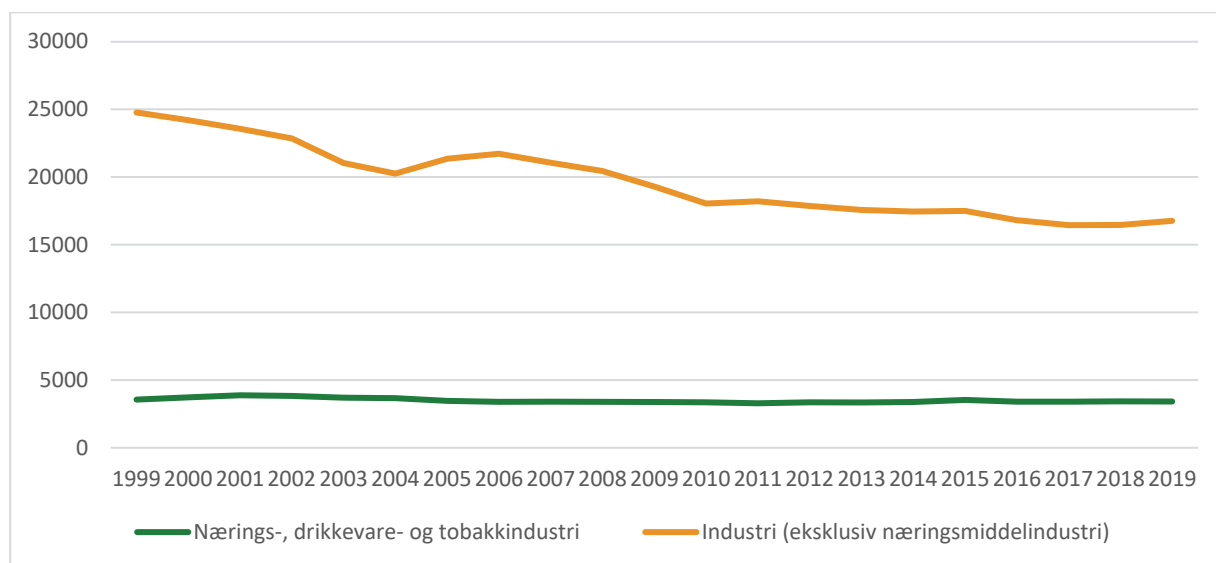
For å beskrive sysselsettingen i de ulike næringene i Vestfold og Telemark har vi brukt forskjellig statistikk fra SSB. I tabellene over har vi brukt registerbasert sysselsettingsstatistikk. Det er flere svakheter ved å bruke disse tallene, men for å finne sysselsatte i primærnæringen og de tilhørende industrinæringene er det det vi har tilgjengelig. Den største svakheten er kanskje at antall sysselsatte telles i uke 47, så det er kun de som har arbeid i denne uka, som registreres. Sesongarbeidere i jordbruk og skogbruk vil dermed ikke bli talt så sant de ikke fortsatt jobber ut i november. Disse tallene går ikke lenger tilbake enn 2008, så for å se utviklingen lenger tilbake må vi finne andre tall. Det er grunn til å tro at tallene brukt ovenfor er underestimerte.

I figuren under har vi valgt å bruke tall fra strukturstatistikk for industri og bergverksdrift, også fra SSB. Disse tallene telles med en annen metode, men gjelder kun for industrisysselsetting og ikke for primærnæringene. Foreløpig er det ikke publisert nyere tall enn for 2019, men det er publisert tall tilbake til 1999, så man kan få et bilde av utviklingen.

Næringsmiddelindustrien er en viktig arbeidsgiver i Vestfold og Telemark, og Figur 5.1 viser at den blir stadig viktigere. I 2019 jobbet 17 prosent av de sysselsatte i industrien i næringsmiddelindustrien. Mens antall sysselsatte i industrien utenom næringsmiddelindustrien har gått ned med 32 prosent siden 1999, har sysselsatte i næringsmiddelindustrien økt med 4 prosent i samme periode. Siden 2010 har nedgangen i industri utenom næringsmiddelindustrien vært på 7 prosent, mens næringsmiddelindustrien har 1,6 prosent flere sysselsatte.

Figur 5.1 Utvikling i antall sysselsatte i bedrifter i industri og næringsmiddelindustri i Vestfold og Telemark. Kilde: SSB, tabell 12937 (2017–2019), 09016 (2007–2016) og 03328 (1999–2006).

5.1 Ringvirkninger

Landbruket skaper ringvirkninger utover egne arbeidsplasser i primærnæring og sekundærnæring. Store deler av dette er gjennom etterspørsel av tjenester i neste ledd.

Ringvirkninger er beregnet i ulike studier. Ved hjelp av modellen PANDA kom NIBIO i en rapport om verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Oppland fram til at i Oppland ligger tilsvarende multiplikator på 1,8 (Lerfald mfl., 2010).

NIBIO har også laget en rapport om verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Buskerud, og ved hjelp av modellen PANDA kommet fram til at i Buskerud ligger multiplikatoren for jordbruk og verdikjedevirkninger utover rene underleverandører på 1,43 (Knutsen mfl., 2013). Når tilleggsnæringer og næringsmiddelindustrien også inkluderes som verdikjedeeffekter, fant de en multiplikator på 1,93.

Det kan være tilfellet at multiplikatoren fra NIBIO og NMBU er underestimert på grunn av forutsetningen om proporsjonalitet²⁸. Dette fordi at når man tar bort en hel næring, kan det hende at flere arbeidsplasser forsvinner enn om man bare ser på en liten (marginal) endring i næringa. Det er realistisk å anta dette fordi det er en del arbeidsplasser som må være på plass for at næringa skal fungere, som ikke er like påvirket av størrelsen på næringa. Slike arbeidsplasser kan være administrative, offentlige, tilsyns- og rådgivende stillinger, for å nevne noen.²⁹ I tillegg poengterer rapporten til NIBIO at multiplikatoren er dårlig til å beregne bortfall

²⁸ Med proporsjonalitet menes i denne sammenhengen at endring i sysselsetting i andre næringer er like stor uavhengig om man går fra 1 til 2 eller fra 3000 til 3001, altså endring i total sysselsetting når man endrer sysselsettingen i basisnæringen med én enhet.

²⁹ Direkte overføring/betalinger til arbeid med jordbruk skal være inkludert (administrativt, rådgivning etc.).

av næringer som kan føre til fraflytting og nedleggelse av grender, butikker og skoler, og derfor er heller ikke denne nedgangen i sysselsetting tatt med.

Menon Economics utførte i 2016 en rapport på oppdrag fra Felleskjøpet Agri der de ser på ringvirkningene for leverandørindustrien i landbruket i hele landet³⁰. Med sin modell har de kommet fram til ringvirkninger i leverandørnæringen tilsvarende en multiplikator på 1,37 i jordbruket og 1,45 i skogbruket (Dombu & Fjose, 2016).

Vi har ikke gjort egne beregninger for en multiplikator, men mener det er nærliggende å anta at multiplikatoren ligger i området 1,5, pluss/minus. Det betyr at for hvert årsverk en har i en basisnæring, er det om lag et halvt årsverk i ringvirkning i denne. I en nylig rapport for Nord-Norge (NIBIO, 2020) var dette vurdert noe lavere, dvs. ca. 1,22, men det skyldes trolig regionale forhold.

Næringsmiddelindustri og tilleggsnæringer er ikke med i tallet på 1,5 pluss-minus, dette er knyttet til primærleddet.

Med oppdaterte sysselsettingstall kommer vi fram til at landbruket og sekundærindustrien i Vestfold og Telemark i 2020 genererer nær 4 000 arbeidsplasser. Ved å inkludere ringvirkninger blir det mer enn 10 000 sysselsatte.

Tabell 5.3 Sysselsatte i Vestfold og Telemark, med ringvirkninger, 2020. Kilde: SSB, tabell 08536 og AgriAnalyse.

	Antall sysselsatte
Jordbruk	2 515
Skogbruk	701
Totalt primærnæringer	3 216
Næringsmiddelindustrien	2 976
Trelast-, trevare- og papirindustri	994
Totalt sekundærnæringer	3 970
Total sysselsetting	7 186
Total sysselsetting med ringvirkninger	10 779

³⁰ Basert på tall fra SSB, hovedsakelig fra 2013.

6 Bruttoprodukt, investeringer og gjeld

6.1 Verdiskaping – Bruttoprodukt

I fylkesfordelt nasjonalregnskap finner vi en oversikt over hvordan den økonomiske virksomheten i landet fordeler seg på fylker. I nasjonalregnskapet finner vi bruttoprodukt per næring for hvert fylke. Bruttoproduktet blir her brukt som et uttrykk for verdiskaping. Bruttoproduktet er verdien av produserte varer og tjenester minus vareinnsatsen. Tallene er fra 2018 og viser verdien for Vestfold og Telemark for seg.

I Vestfold utgjør landbruket, næringsmiddelindustrien og trelast-, trevare- og papirvareindustriens bidrag til brutto nasjonalprodukt en større andel enn i landet sett under ett, mens i Telemark utgjør det en mindre andel. Vestfold og Telemarks samlede andel av hele landets totale bruttoprodukt for alle næringer er 5,2 prosent. Fylkets bidrag i de enkelte næringene jordbruk, skogbruk, næringsmiddelindustri og trelast-, trevare- og papirvareindustri er større. Næringsmiddelindustrien bidro i 2018 (de nyeste tallene fra SSB) med 5,6 prosent av næringsmiddelindustrien totalt i landet, jordbruk og skogbruk med 5,9 prosent, og trelast-, trevare- og papirindustrien med 6,5 prosent. Dette viser hvor viktig disse næringene er for fylket og hvor viktig fylket er for produksjonen i næringene totalt.

Vestfold og Telemarks jordbruk og skogbruk bidro med tilsammen 1 228 millioner kroner til nasjonalregnskapet i 2018. Bruttoproduktet fra nærings-, drikkevare- og tobakksindustri i fylket var på 1,7 milliarder og 500 millioner fra trelast-, trevare- og papirvareindustri. Tilsammen utgjorde bruttoproduktet fra nærings-, drikkevare- og tobakksindustri, samt trevare- og papirvareindustri, 15 prosent av bruttoproduktet til den samlede industrien i Vestfold.

Tabell 6.1 *Bruttoprodukt, 2018. Kilde: SSB, tabell 11713: Fylkesfordelt nasjonalregnskap etter næring.*

Bruttoprodukt i basisverdi. Løpende priser (mill. kr)					
	Totalt for næringer	Jordbruk og skogbruk	Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	Trelast-, trevare- og papirvareindustri	Andel av alle næringer
Vestfold	93 288	645	2 268	582	3,7 %
Telemark	70 880	583	357	191	1,6 %
Hele landet	3 161 544	20 929	47 238	11 971	2,5 %
Vestfold og Telemarks andel av landet totalt	5,2 %	5,9 %	5,6 %	6,5 %	

6.2 Investeringer, nasjonalregnskapstall for regionen

Hos SSB finner man ikke tall på investeringer ned på fylkesnivå, men på regionnivå. Vestfold og Telemark fylke utgjør en del av Østlandet.³¹

Tallene viser at det er noen forskjeller på Østlandet og landet totalt sett, men de er ikke så store. Tallene viser at 3 av 4 jordbruksbedrifter på Østlandet investerte i vedlikehold i 2016, og brukte i gjennomsnitt rundt 64 000 kroner, mens en tredjedel investerte i maskiner og redskap, i gjennomsnitt 204 000 kroner per bedrift (samme som i 2014). I driftsbygninger var det bare 16 prosent som investerte, men her brukte de i gjennomsnitt 532 000 kroner per jordbruksbedrift (økning fra 2014).

Tabell 6.2 Jordbruksbedrifter med investeringer og vedlikehold, 2016. Kilde SSB, tabell 06393, 06389, 06391.

	Østlandet	Hele landet
Jordbruksbedrifter med investering i maskiner og redskap (prosent)	34	32
Investering per jordbruksbedrift som har investert (kr)	204 000	193 000
Jordbruksbedrifter med investering i driftsbygninger (prosent)	16	17
Investering per jordbruksbedrift som har investert (kr)	532 000	582 000
Jordbruksbedrifter med vedlikehold (prosent)	75	76
Vedlikehold per jordbruksbedrift med vedlikehold (kr)	64 000	58 000

Det publiseres få tall brutt ned på fylke når det gjelder investeringer, men SSB publiserer tall inndelt i produksjoner og i landsdeler. Inndelingen i produksjoner er noe begrenset og skiller for eksempel ikke ut produsenter av grønnsaker eller hagebruksvekster.

³¹ SSB har ikke nyere tall enn fra 2016.

Tabell 6.3 Jordbruksbedrifter med investering i driftsbygninger, etter driftsform, hele landet, 2016. Kilde: SSB, tabell 09770.

	Jordbruks- bedrifter i alt	Jordbruks- bedrifter med investering i driftsbygninger	Jordbruks- bedrifter med investering i driftsbygninger (prosent)	Investering per jordbruks- bedrift som har investert (kr)
Korn og oljevekster	6 800	800	12	244 000
Storfe - melkeproduksjon	6 700	1 500	23	965 000
Storfe - kjøttproduksjon	4 100	700	18	522 000
Sau	9 800	1 700	18	244 000
Svin og fjørfe	2 200	500	23	925 000
Andre driftsformer	10 800	1 700	15	667 000
Alle driftsformer	40 300	6 900	17	582 000

Politiske rammer for Midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlane)

«Landbruks- og matdepartementet la i desember 2016 fram Stortingsmelding nr. 11 (2016-2017) «Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon». Meldinga trekkjer opp ambisjonane til regjeringa for utviklinga av landbruks- og matpolitikken. Vidare la Landbruks- og matdepartementet i juni 2015 fram Stortingsmelding nr. 31 (2014-2015) «Garden som ressurs – marknaden som mål. Vekst og gründerskap innan landbruksbaserte næringar».

«IBU-midlane er det viktigaste økonomiske verkemiddelet til Landbruks- og matdepartementet for å nå målet om næringsutvikling i - og i tilknytning til landbruket.» (Innovasjon Norge, 2021)

I 2020 ble det øremerket midler til prosjekt og investeringer innen frukt og grønt for første gang.³² I tabellen nedenfor er fordelingen av midlene delt inn i tradisjonelt jord- og hagebruk, midler øremerket frukt og grønt, og andre landbruksbaserte næringer. Mens bøndene i Vestfold og Telemark bare mottok 2,6 prosent av IBU-midlene, ser vi at 22 prosent av midlene øremerket frukt og grønt gikk til Vestfold og Telemark.

³² Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket, 2020, Innovasjon Norge.

Tabell 6.4 Fylkesvis fordeling av IBU-midler, 2020. Kilde: Innovasjon Norge, 2021.

	Tradisjonelt jord- og hagebruk (kroner)	Øremerket frukt og grønt	Andre landbruksbaserte næringer (kroner)	Sum (kroner)
Vestfold og Telemark	28 332 300	16 465 500	4 583 500	49 371 300
Hele landet	472 932 789	73 309 000	98 163 740	644 405 529
Vestfolds andel	2,6 %	22%	4,4 %	2,9 %

7 Landbruket mot ny opptrapping

Hurdalsplattformen til sittende mindretallsregjering synes å legge opp til noe som ligner svært på opptrappingsvedtaket 1. desember 1975.

Situasjonen nå er parallell til bakgrunnen for opptrappingsvedtaket den gang. Ikke bare har vi bærekraftsmålene i 2030 som ligner på tidligere satsinger for å fjerne sult og øke produksjonen. Nå er det også økende bekymring for matforsyning på kort og lang sikt grunnet knappe innsatsfaktorer i jordbruket som kunstgjødsel og stadig dyrere energi og maskiner. Om ikke bilen står og man får rasjoneringskort for bensin som på 1970-tallet, kan strømprisene gi både forbruksreduksjon i økonomien og redusert aktivitet i både jordbruk og annen virksomhet.

Det skal heller ikke store forstyrrelsen til før vi har en prisvekst på linje med pristoppene fra 2008–2012, ikke minst for de to viktigste varene hvete og ris, som betyr mest for flest når verden skal føs.

Alt ligger dermed til rette for en velbegrunnet satsing på norsk produksjon og råvarer i en verden der hvert land i større grad må utvikle egen produksjon forsyningslinjer og utvikle strategier for beredskap og forsyningsikkerhet.

Det betyr også at opptrappingsvedtaket på 1970-tallet ble gjennomført under de samme omstendighetene som vi i dag ser i økonomien: raskt stigende kostnader, usikker forsyningssituasjon og store investerings- og inntektsetterslep. Og det var mulig å få til da Norge var i starten av oljealderen, mens vi nå ser ut til å være midt i den, med et oljefond som i oktober 2021 er på nær 12 000 mrd. Regjeringen vil også bevilge penger til forsterkede investeringsvirkemidler for jordbruket utenfor jordbruksavtalen over statsbudsjettet.

Inntektsveksten er lovet gjennom jordbruksoppgjøret på grunnlag av en plan for tetting av inntektsgap framover. Forrige gang ble målet nådd etter 6 år, dvs. 1976–1982, og det kan jo være en realistisk tidsperiode denne gangen også.

I dag utgjør Jordbruksavtalen om lag 1,1 prosent av statsbudsjettet, og det vil måtte øke med noen promille for å sikre dette, mens det på 1970-tallet var snakk om prosent. Utfordringen i dag er at det vanskeligere å heve prisene på produktene i markedet grunnet at vårt tollbaserte importvern gjør at det da fort kan komme vesentlige økninger importen. Fram til 1995 hadde Norge et kvotebasert importvern som gjorde import utenfor kvoter vanskelig og innenlands prisdannelse enklere.

Spørsmålet er om dette vil kunne gi samme overproduksjonsproblemer som sist gang da melkekvotene ble innført i etterkant av opptrappingen. Det er lite sannsynlig at det vil skje nå siden melk fortsatt styres av kvotene fra sist, og kylling og kalkun styres av kontrakter. Men det må finnes nye ordninger for å unngå overetablering i markedsregulert proteinproduksjon, det vil si grasbasert kjøttproduksjon, samt egg- og svineproduksjon. Det betyr at det også må gis støtte til investering uten produksjonsvekst slik at investering på en gård ikke fører til nedleggelse av driften på nabogården. Nye investeringer må også ses i forhold til

markedsbalanse og ønske om geografisk fordeling. Og Vestfold og Telemark fylke må sikre seg at det får utnyttet sine muligheter, får fornyet flest mulig av dagens båsfjøs og sørget for nødvendige investeringer i øvrig produksjon.

Hurdalsplattformen ligger an til å bli en særlig satsing som vil avgjøre landbruksproduksjonen fram mot 2050 både i form av volum og struktur i næringen. Den blir viktig nå som Norge skal omstilles, klima- og forsyningsrisiko håndteres og kampen om arbeidskraften i jordbruket skal vinnes.

Litteratur

- AgriAnalyse. (2021). *Landbruksbarometeret 2021*.
- Berge, K. E. (2016, 14 september). Erna Solberg åpnet «Den magiske fabrikk». *Bondebladet*.
Hentet fra <http://www.bondebladet.no/nyhet/erna-solberg-apnet-den-magiske-fabrikk/>
- Bunger, A. A., & Haarsaker, V. (2020). *Færre og større melkebruk – hva skjer med seterdrifta?*
Rapport nr. 3-2020. Oslo: AgriAnalyse.
- Debio. (2021). *Statistikk og kartlegging*. Hentet fra <https://debio.no/statistikk/>
- Dombu, S. V., & Fjose, S. (2016). *Ringvirkninger av landbrukets leverandørindustri*. Menon.
- Finne, E. (2017). Vestfold skogbruket. E-post 29.06.2017.
- Fjellhammer, E., & Thuen, A. E. (2017). *De lavhengende fruktene er høstet*. Rapport nr. 1-2017.
Oslo: AgriAnalyse.
- Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Partnerskapet i Vestfold og Telemark. (2019).
Regionalt næringsprogram for landbruket i Vestfold og Telemark 2019–2022.
- Hanen. (2021). *Bedrifter etter fylke*. Hentet fra <https://www.hanen.no/bedrift/fylke>
- Helsedirektoratet. (2020). *Utviklingen i norsk kosthold*. Oslo: Helsedirektoratet. Hentet fra
<https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/utviklingen-i-norsk-kosthold>
- Hillestad, M. E. (2019). *Beitemarka – et ukjent karbonlager*. Rapport 5-2019. Oslo: AgriAnalyse.
- Hillestad, M. E., & Smedshaug, C. A. (2013). *Er vi for rike for Vestlandsjordbruket?* Rapport 1-2013. Oslo: AgriAnalyse.
- Holm, K. M. (2017a). Hagebruk Vestfold. E-post 07.07.2017
- Holm, K. M. (2017b). Innspurt på oppdatert verdiskapingsrapport. E-post 03.08.2017.
- Inderhaug, M. 2020. Skal norske husdyrprodukter erstattes av importerte varer? Rapport nr. 9-2020. Oslo: AgriAnalyse.
- Innovasjon Norge. (2021). *Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket 2020*.
- Klima- og miljødepartementet. (2016). *Grønn konkurransekraft. Rapport fra regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft*.
- Knutsen, H., & Milford, A. B. (2015). *NILF-notat 2015-7. Inn på tunet. Resultater fra en spørreundersøkelse*.
- Knutsen, H., Lerfald, M., Øvren, E., Rye, S. K. P., & Alnes, P. K. (2013). *Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Buskerud* (nr. 0805-9691) (s. 124). Oslo: NILF.

- Landbruks- og matdepartementet. (2015). *Meld. St. 31 (2014-2015). Garden som ressurs – marknaden som mål.*
- Lerfald, Merethe, Lien, Gudbrand, Alnes, Per Kristian, Sand, Roald, Folstad, Kristin Stokke, & Rye, Siv Karin Paulsen. (2012). *Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Oppland.* Oslo: NILF.
- Miljødirektoratet. (2021). *Utslipp og opptak fra skog og arealbruk: For kommuner.* Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-arealbruk-kommuner/?area=1048§or=44>
- Halland, A., Walland, F., Rustad, L. J., Haukås, T., & Hegrenes, A. (2021). *Investeringsbehov innen melkeproduksjon.* (7/46/2021). Ås: NIBIO.
- NIBIO (2018). *Bærekraftig skogbruk i Norge (nettversjon).* Hentet fra: <https://www.skogbruk.nibio.no/skogen-i-norge-1>
- NMBU (2021). *Matkorninitiativet – satsing på matkorn og proteinvekster.* Hentet fra <https://www.nmbu.no/fakultet/biovit/om/aktuelt/node/42298>
- Ryan, T. (2021). Haster – til verdiskapingsrapporten. E-post 29.10.2021.
- Smedshaug, C. A., Tufte, T., Hageberg, E., Hillestad, M. E., Fjellhammer, E., & Eldby, H. (2013). *Investeringer som virkemiddel. Hvordan øke råvareproduksjonen og sikre matindustriens råvaretilgang.* Rapport nr. 3-2013. Oslo: AgriAnalyse.
- SSB (2017). *Variabeldefinisjon Tilleggsnæring i jordbruket.*
- SSB (2021a). *Tabell 11342: Areal og befolkning, etter region, statistikkvariabel og år.*
- Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. (2021). *Jordbruksproduksjon.* Hentet fra <https://www.statsforvalteren.no/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/jordbruk/>
- Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. (2021b). *Årsmelding 2020. Skogbruket i Vestfold og Telemark.* Hentet fra: <https://www.statsforvalteren.no/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/skogbruk/arsmelding-for-skogbruket-i-vestfold-og-telemark-2020/>
- Stiftelsen Norsk Mat. (2021). *Produkter og produsenter.* Hentet fra: <https://norskmat.no/no/spesialitet/produkter-og-produsenter>
- Thorsnæs, G. (2010). *Store norske leksikon. Vestfold – geologi og landformer.*
- Thuen, A. E. og Tufte, T. (2019). *Arealutvikling og arealbruk. Korn, gras og drøvtyggere.* (Rapport nr.12–2019). Oslo: AgriAnalyse.
- Øverby, C.G. (2021) *Grønnsaksproduksjon i Vestfold og Telemark.* E-post 30.08.2021.

Vedlegg

Vedlegg 1: Kommuneark

Horten

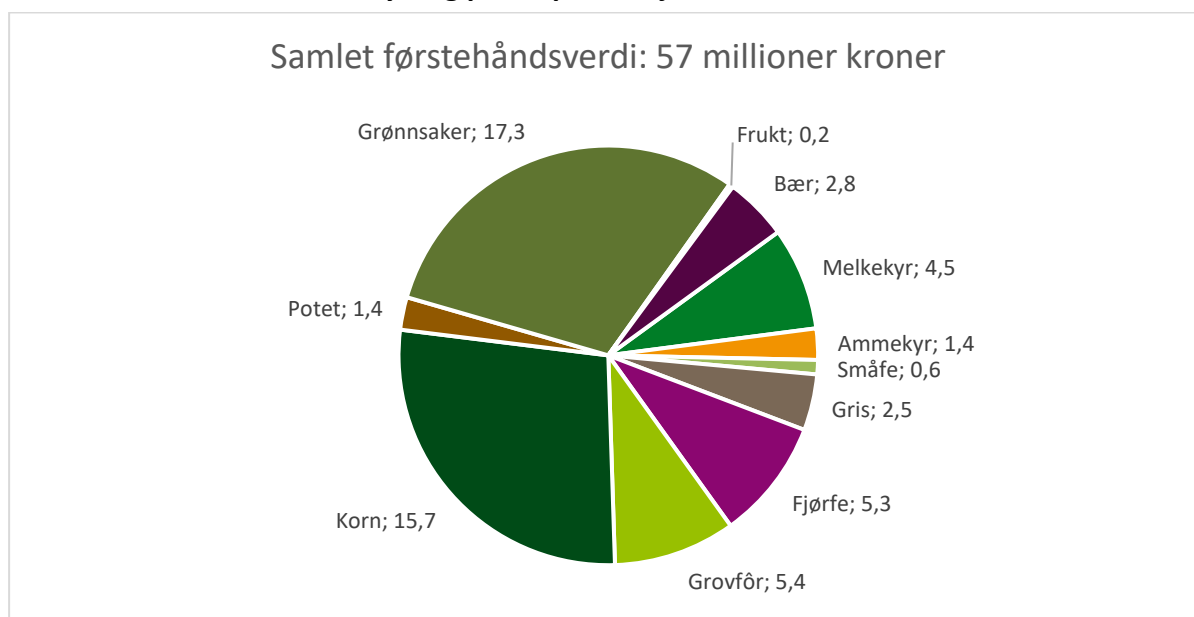
Korn og grønnsaker utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi, mens korn og grovfôr dyrkes på de største arealene. Fjørfe er den største husdyrproduksjonen, og kommunen har 6 prosent av fylkets slaktekyllinger.

Jordbruket i Horten kommune utgjorde 2,4 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Horten

Antall innbyggere (2020)	27 351
Totalt areal i alt, km ²	71
Jordbruksareal i drift, km ²	17
Hortens andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	3 %
Produktivt skogareal, km ²	27
Omsatt tømmer volum, m ³	3 945
Antall landbrukseiendommer	181
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	45
Antall sysselsatt jordbruk	62
Antall sysselsatt skogbruk	5
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	8
Antall sysselsatt matindustri	22
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	57
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	1,2

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Horten, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Horten, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	4 387	2 %
Korn	11 374	3 %
Potet	165	1 %
Grønnsaker	867	5 %
Frukt	11	0,2 %
Bær	96	3 %
Dyrka jord i drift	16 900	2,6 %

Antall husdyr i Horten og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	108	2 %
Ammekyr	95	1 %
Søyer	517	2 %
Purker	58	1 %
Slaktegris	518	0,4 %
Verpehøner	7 780	3 %
Slaktekyllinger	122 435	6 %

Holmestrand

Korn og gris utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi foran grønnsaker, mens korn og grovfôr dyrkes på de største arealene.

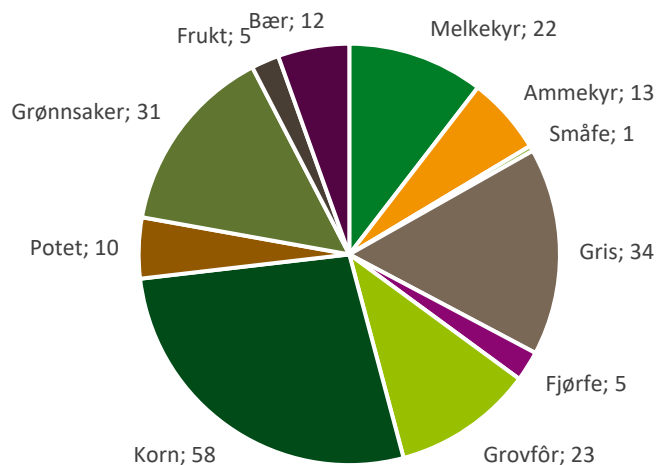
Jordbruket i Holmestrand kommune utgjorde 9 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Holmestrand

Antall innbyggere (2020)	24 699
Totalt areal i alt, km ²	432
Jordbruksareal i drift, km ²	64
Holmestrands andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	10 %
Produktivt skogareal, km ²	287
Omsatt tømmer volum, m ³	82 683
Antall landbrukseiendommer	715
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	193
Antall sysselsatt jordbruk (2019)	171
Antall sysselsatt skogbruk (2019)	58
Antall sysselsatt tre- og papirindustri (2019)	140
Antall sysselsatt matindustri (2019)	51
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	212
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	28

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Holmestrand, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 212 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Holmestrand, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	18 693	7 %
Korn	42 001	12 %
Potet	1 139	7 %
Grønnsaker	1 546	9 %
Frukt	283	6 %
Bær	401	12 %
Dyrka jord i drift	64 063	10 %

Antall husdyr i Holmestrand og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	528	12 %
Ammekyr	872	12 %
Søyer	723	3 %
Purker	382	7 %
Slaktegris	12 267	10 %
Verpehøner	7 713	3 %
Slaktekyllinger	106 720	5 %

Tønsberg

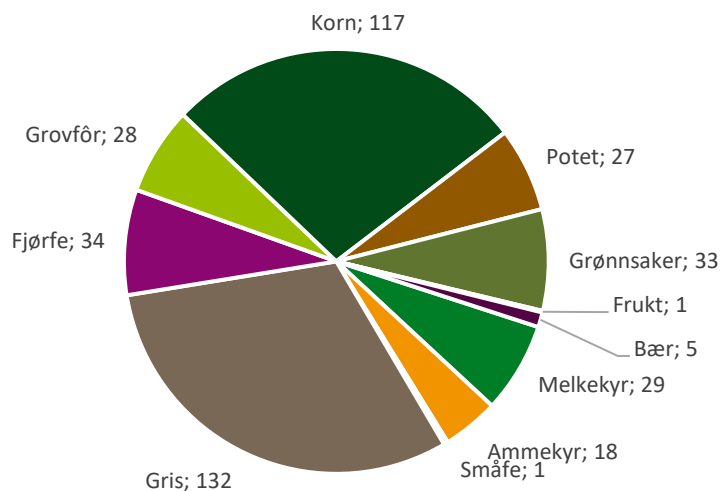
Gris og korn utgjør de største produksjonene i førstehandsverdi. Korn dyrkes på 75 prosent av jordbruksarealene. Kommunen har 38 prosent av fylkets slaktegris. Jordbruket i Tønsberg kommune utgjorde 18 prosent av førstehandsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Tønsberg

Antall innbyggere (2020)	56 293
Totalt areal i alt, km ²	329
Jordbruksareal i drift, km ²	113
Tønsbergs andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	18 %
Produktivt skogareal, km ²	147
Omsatt tømmer volum, m ³	59 024
Antall landbrukseiendommer	893
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	288
Antall sysselsatt jordbruk	365
Antall sysselsatt skogbruk	45
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	73
Antall sysselsatt matindustri	1 076
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehandsverdi)	427
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	19

Førstehandsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Tønsberg, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehandsverdi: 427 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Tønsberg, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	23 251	9 %
Korn	84 901	25 %
Potet	3 149	20 %
Grønnsaker	1 645	9 %
Frukt	33	1 %
Bær	166	5 %
Dyrka jord i drift	113 145	17,7 %

Antall husdyr i Tønsberg og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	701	15 %
Ammekyr	1 267	18 %
Søyer	1 127	5 %
Purker	1 726	31 %
Slaktegris	44 841	38 %
Verpehøner	41 206	18 %
Slaktekyllinger	296 195	15 %
Ender, kalkuner og gjess	66 207	15 %

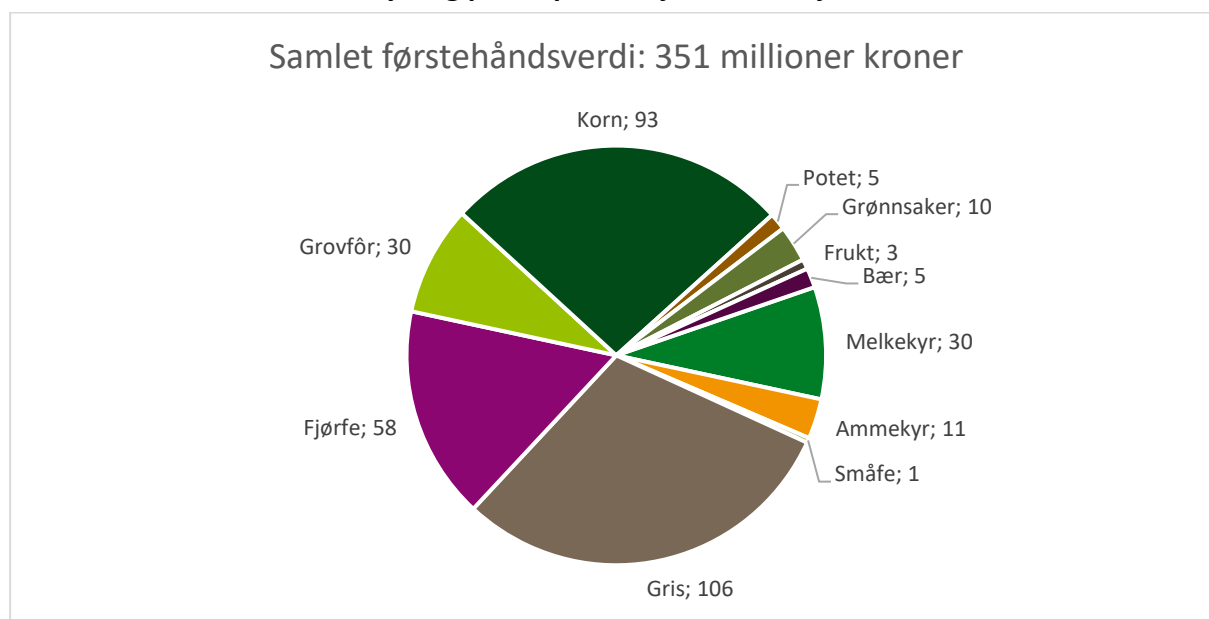
Sandefjord

Gris og korn utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Korn dyrkes på 72 prosent av jordbruksarealene. Gris og fjørfe er de største husdyrproduksjonene, og kommunen har 29 prosent av slaktegrisene og 50 prosent av slaktekyllingene i fylket. Jordbruket i Sandefjord kommune utgjorde 15 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Sandefjord

Antall innbyggere (2020)	63 764
Totalt areal i alt, km ²	422
Jordbruksareal i drift, km ²	94
Sandefjords andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	15 %
Produktivt skogareal, km ²	221
Omsatt tømmervolum, m ³	108 559
Antall landbrukseiendommer	1 092
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	298
Antall sysselsatt jordbruk	490
Antall sysselsatt skogbruk	90
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	128
Antall sysselsatt matindustri	805
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	351
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	36

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Sandefjord, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Sandefjord, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	24 223	9 %
Korn	67 371	20 %
Potet	533	3 %
Grønnsaker	493	3 %
Frukt	167	4 %
Bær	182	5 %
Dyrka jord i drift	92 969	14,6 %

Antall husdyr i Sandefjord og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	722	16 %
Ammekyr	747	10 %
Søyer	1 088	5 %
Purker	1 528	27 %
Slaktegris	34 096	29 %
Verpehøner	22 785	10 %
Slaktekyllinger	997 636	50 %
Slakta ender, kalkuner og gjess	116 014	26 %

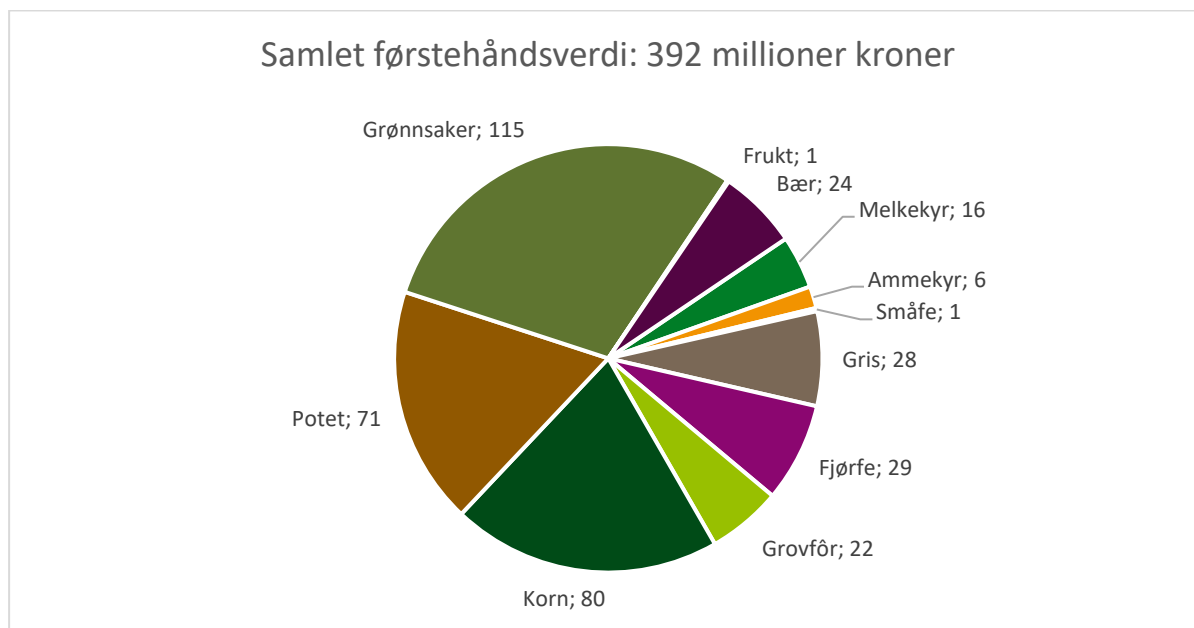
Larvik

Grønnsaker, korn og potet utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi, mens korn og grovfôr dyrkes på de største arealene. Fjørfe er den største husdyrproduksjonen, og kommunen har 14 prosent av fylkets slaktekyllinger og 15 prosent av verpehønene. Jordbruket i Larvik kommune utgjorde 17 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Larvik

Antall innbyggere (2020)	47 204
Totalt areal i alt, km ²	813
Jordbruksareal i drift, km ²	91
Larviks andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	14 %
Produktivt skogareal, km ²	522
Omsatt tømmer volum, m ³	129 589
Antall landbrukseiendommer	1 204
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	309
Antall sysselsatt jordbruk	372
Antall sysselsatt skogbruk	49
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	374
Antall sysselsatt matindustri	576
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	392
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	46

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Larvik, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Larvik, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	17 966	7 %
Korn	57 808	17 %
Potet	8 105	53 %
Grønnsaker	5 756	33 %
Frukt	32	1 %
Bær	817	24 %
Dyrka jord i drift	90 484	14 %

Antall husdyr i Larvik og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	374	8 %
Ammekyr	446	6 %
Søyer	789	4 %
Purker	474	9 %
Slaktegris	8 162	7 %
Verpehøner	34 695	15 %
Slaktekyllinger	282 758	14 %
Ender, kalkuner og gjess	54 508	12 %

Porsgrunn

Gris og grovfôr utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på 89 prosent av jordbruksarealene.

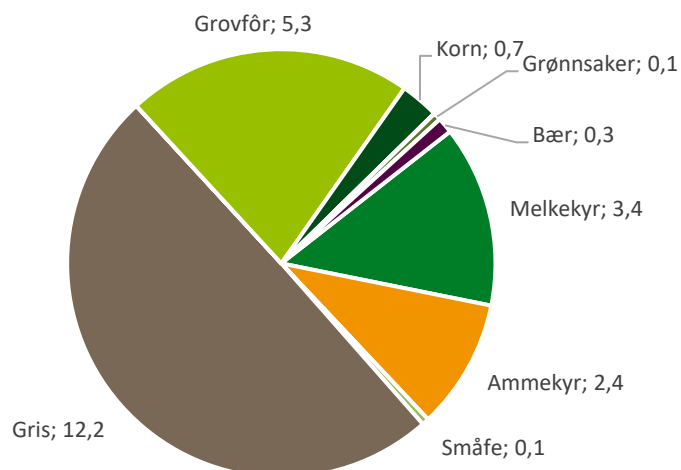
Jordbruket i Porsgrunn utgjorde 1 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Porsgrunn

Antall innbyggere (2020)	36 397
Totalt areal i alt, km ²	164
Jordbruksareal i drift, km ²	5
Porsgrunns andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	1%
Produktivt skogareal, km ²	106
Omsatt tømmer volum, m ³	28 295
Antall landbrukseiendommer	251
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	21
Antall sysselsatt jordbruk	47
Antall sysselsatt skogbruk	17
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	32
Antall sysselsatt matindustri	142
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	24
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	10

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Porsgrunn, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 24 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Porsgrunn, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	4 318	2 %
Korn	514	0,2 %
Potet	1	
Grønnsaker	7	
Frukt	0	
Bær	10	0,3 %
Dyrka jord i drift	4 850	0,8 %

Antall husdyr i Porsgrunn og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	80	2 %
Ammekyr	166	2 %
Søyer	105	0,5 %
Purker	428	8 %
Slaktegris	746	0,6 %
Verpehøner	2	-
Slaktekyllinger	-	-

Skien

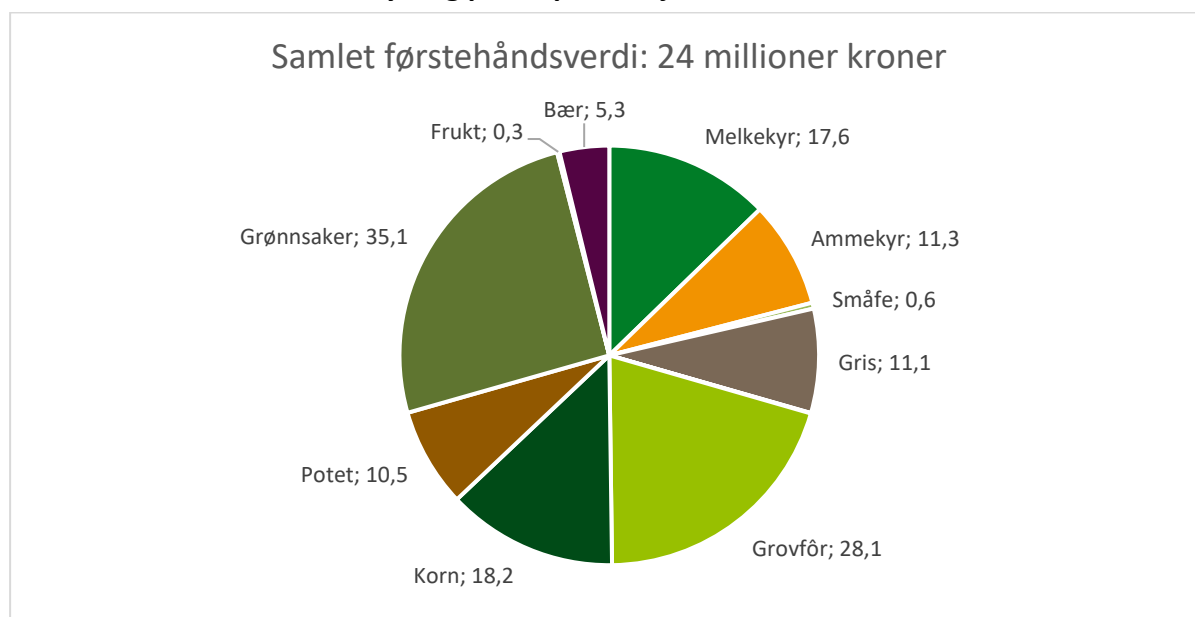
Grønnsaker og grovfôr utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi, mens korn og grovfôr dyrkes på de største arealene. Ammeku og melkeku er de største husdyrproduksjonene, og kommunen har 11 prosent av fylkets ammekyr og 9 prosent av melkekyrne.

Jordbruket i Skien kommune utgjorde 6 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Skien

Antall innbyggere (2020)	54 942
Totalt areal i alt, km ²	779
Jordbruksareal i drift, km ²	39
Skien's andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	6 %
Produktivt skogareal, km ²	400
Omsatt tømmer volum, m ³	101 787
Antall landbrukseiendommer	895
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	180
Antall sysselsatt jordbruk	142
Antall sysselsatt skogbruk	48
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	72
Antall sysselsatt matindustri	244
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	24
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	36

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Skien, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Skien, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	22 911	9 %
Korn	13 168	4 %
Potet	1 212	8 %
Grønnsaker	1 754	10 %
Frukt	16	0,3 %
Bær	182	5 %
Dyrka jord i drift	39 243	6,1 %

Antall husdyr i Skien og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	419	9 %
Ammekyr	782	11 %
Søyer	516	2 %
Purker	8	0,1 %
Slaktegris	5 493	5 %
Verpehøner	160	0,1 %
Slaktekyllinger	-	-

Notodden

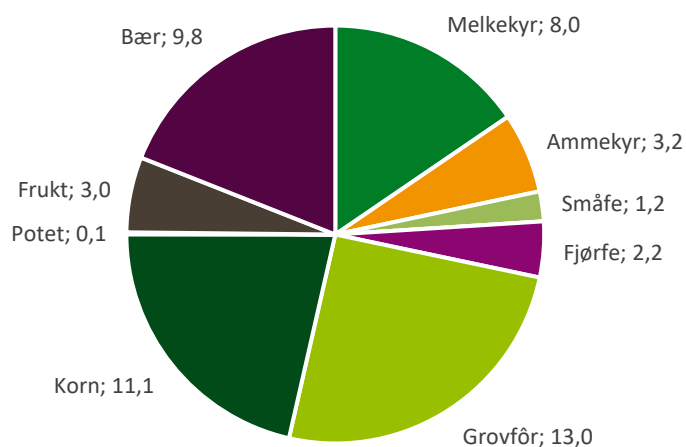
Grovfôr og korn utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi, og dyrkes på de største arealene. Men også frukt og bær utgjør relativt store andeler av førstehåndsverdien. Melkeku og ammeku utgjør de største husdyrproduksjonene i kommunen. Jordbruket i Notodden kommune utgjorde 2,2 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Notodden

Antall innbyggere (2020)	13 049
Totalt areal i alt, km ²	984
Jordbruksareal i drift, km ²	19
Notoddens andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	3%
Produktivt skogareal, km ²	551
Omsatt tømmervolum, m ³	117 793
Antall landbrukseiendommer	595
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	110
Antall sysselsatt jordbruk	44
Antall sysselsatt skogbruk	39
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	9
Antall sysselsatt matindustri	7
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	52
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	42

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Notodden, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 52 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Notodden, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 636	4 %
Korn	8 019	2 %
Potet	9	0,1 %
Grønnsaker	-	-
Frukt	188	4 %
Bær	338	1 %
Dyrka jord i drift	19 190	3,0 %

Antall husdyr i Notodden og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	190	4 %
Ammekyr	221	3 %
Søyer	978	4 %
Purker	-	-
Slaktegris	-	-
Verpehøner	7 665	3 %
Slaktekyllinger	-	-

Færder

Grønnsaker utgjør den klart største produksjonen i førstehåndsverdi. Korn og grønnsaker dyrkes på de største arealene. Fjørfe er den største husdyrproduksjonen, og kommunen har 7 prosent av fylkets verpehøner.

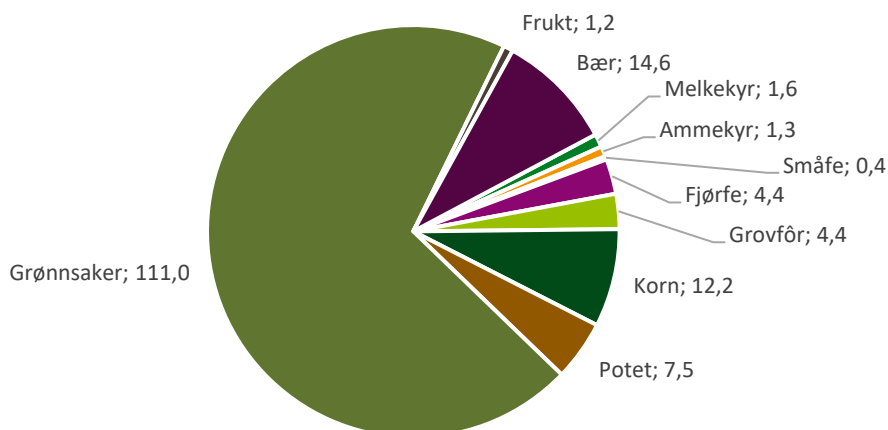
Jordbruket i Færder kommune utgjorde 7 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Færder

Antall innbyggere (2020)	26 730
Totalt areal i alt, km ²	100
Jordbruksareal i drift, km ²	19
Færders andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	3%
Produktivt skogareal, km ²	25
Omsatt tømmer volum, m ³	10 144
Antall landbrukseiendommer	327
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	43
Antall sysselsatt jordbruk	72
Antall sysselsatt skogbruk	13
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	3
Antall sysselsatt matindustri	64
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	159
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	3,4

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Færder, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 159 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Færder, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 565	1 %
Korn	8 827	3 %
Potet	857	6 %
Grønnsaker	5 550	31 %
Frukt	75	2 %
Bær	504	15 %
Dyrka jord i drift	19 378	3,0 %

Antall husdyr i Færder og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	39	0,9 %
Ammekyr	88	1 %
Søyer	342	2 %
Purker	-	-
Slaktegris	-	-
Verpehøner	15 024	7 %
Slaktekyllinger	-	-

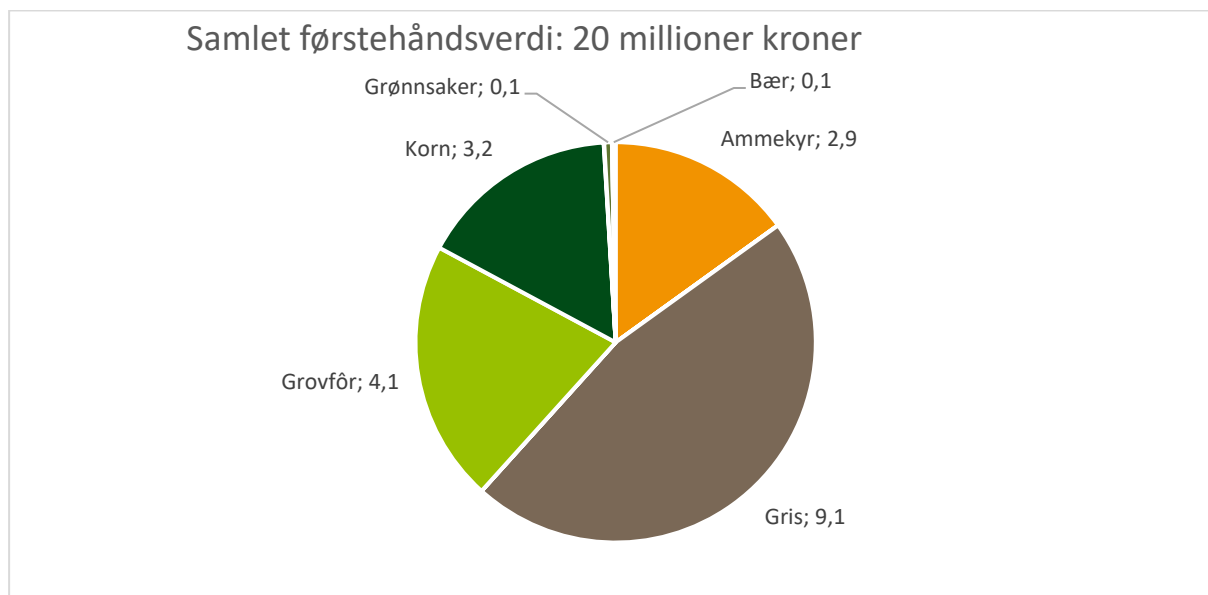
Siljan

Gris og grovfôr utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Korn og grovfôr dyrkes nesten alt av jordbruksarealene. Kommunen har 3 prosent av fylkets slaktegris. Jordbruket i Siljan kommune utgjorde 0,8 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Siljan

Antall innbyggere (2020)	2 340
Totalt areal i alt, km ²	214
Jordbruksareal i drift, km ²	6
Siljans andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	1%
Produktivt skogareal, km ²	106
Omsatt tømmervolum, m ³	32 987
Antall landbrukseiendommer	128
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	29
Antall sysselsatt jordbruk	15
Antall sysselsatt skogbruk	24
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	
Antall sysselsatt matindustri	3
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	20
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	12

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Siljan, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Siljan, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 377	1 %
Korn	2 296	1 %
Potet	1	
Grønnsaker	6	
Frukt	-	
Bær	2	0,1 %
Dyrka jord i drift	5 682	0,9 %

Antall husdyr i Siljan og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	-	-
Ammekyr	203	3 %
Søyer	2	
Purker	120	2 %
Slaktegris	3090	3 %
Verpehøner	3	-
Slaktekyllinger	-	-

Bamble

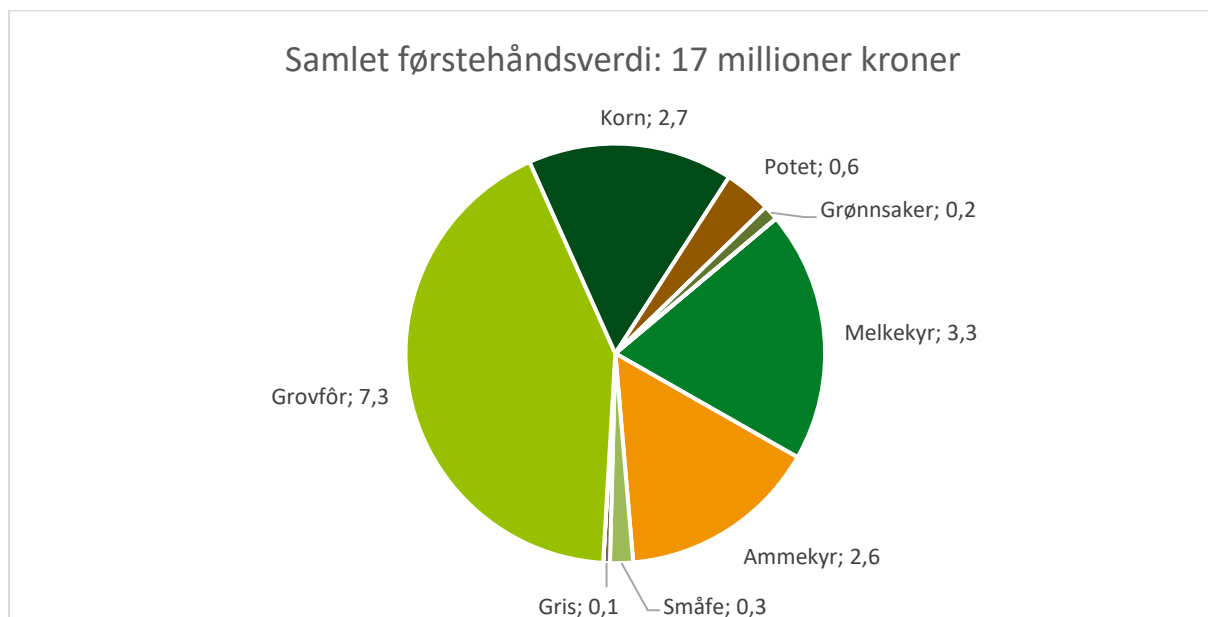
Grovfôr og melkeku utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på 74 av jordbruksarealene og korn på 25 prosent. Kommunen har 2 prosent av melkekyrne og 3 prosent av ammekyrne i fylket.

Jordbruket i Horten kommune utgjorde 0,7 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Bamble

Antall innbyggere (2020)	14 061
Totalt areal i alt, km ²	304
Jordbruksareal i drift, km ²	8
Bambles andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	1%
Produktivt skogareal, km ²	219
Omsatt tømmer volum, m ³	34 952
Antall landbrukseiendommer	342
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	37
Antall sysselsatt jordbruk	27
Antall sysselsatt skogbruk	23
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	7
Antall sysselsatt matindustri	77
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	17
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	12

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Bamble, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Bamble, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	5 930	2 %
Korn	1 965	1 %
Potet	71	0,5 %
Grønnsaker	10	0,1 %
Frukt	-	-
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	7 976	1,2 %

Antall husdyr i Bamble og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	79	2 %
Ammekyr	182	3 %
Søyer	249	1 %
Purker	3	0,1 %
Slaktegris	6	-
Verpehøner	6	-
Slaktekyllinger	-	-

Kragerø

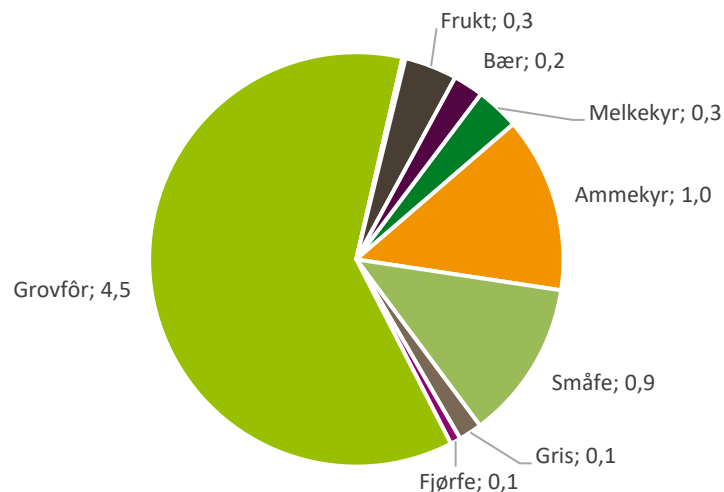
Grovfôr utgjør den største produksjonen i førstehåndsverdi, dyrkes på 99 prosent av arealene. Ammeku og småfe er de største husdyrproduksjonene. Jordbruket i Kragerø kommune utgjorde 0,3 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Kragerø

Antall innbyggere (2020)	10 380
Totalt areal i alt, km ²	305
Jordbruksareal i drift, km ²	4
Kragerøs andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	1%
Produktivt skogareal, km ²	195
Omsatt tømmervolum, m ³	19 958
Antall landbrukseiendommer	382
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	18
Antall sysselsatt jordbruk	25
Antall sysselsatt skogbruk	22
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	71
Antall sysselsatt matindustri	16
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	7
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	7

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Kragerø, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 7 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Kragerø, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 697	1 %
Korn	-	-
Potet	2	-
Grønnsaker	-	-
Frukt	19	0,4 %
Bær	6	0,2 %
Dyrka jord i drift	3 724	0,7 %

Antall husdyr i Kragerø og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	6	0,1 %
Ammekyr	70	1%
Søyer	755	3 %
Purker	5	0,1 %
Slaktegris	5	-
Verpehøner	207	0,1 %
Slaktekyllinger	-	-

Drangedal

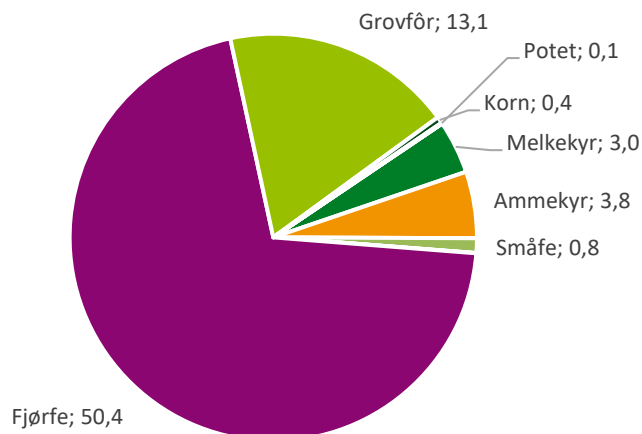
Fjørfe utgjør den største produksjonen i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på nesten hele jordbruksarealet. Kommunen har 46 prosent av fylkets ender, kalkuner og gjess. Jordbruket i Drangedal kommune utgjorde 3 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Drangedal

Antall innbyggere (2020)	4 060
Totalt areal i alt, km ²	1 063
Jordbruksareal i drift, km ²	11
Drangedals andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2%
Produktivt skogareal, km ²	674
Omsatt tømmer volum, m ³	55 544
Antall landbrukseiendommer	578
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	56
Antall sysselsatt jordbruk	64
Antall sysselsatt skogbruk	38
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	3
Antall sysselsatt matindustri	3
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	72
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	18

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Drangedal, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 72 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Drangedal, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2016

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 726	4 %
Korn	269	0,1 %
Potet	6	-
Grønnsaker	-	-
Frukt	-	-
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	11 001	1,7 %

Antall husdyr i Drangedal og andelen av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	72	2 %
Ammekyr	261	4 %
Søyer	679	3 %
Purker	0	-
Slaktegris	8	-
Verpehøner	7 527	3 %
Slaktekyllinger	84 961	4 %
Ender, kalkuner og gjess	204 703	46 %

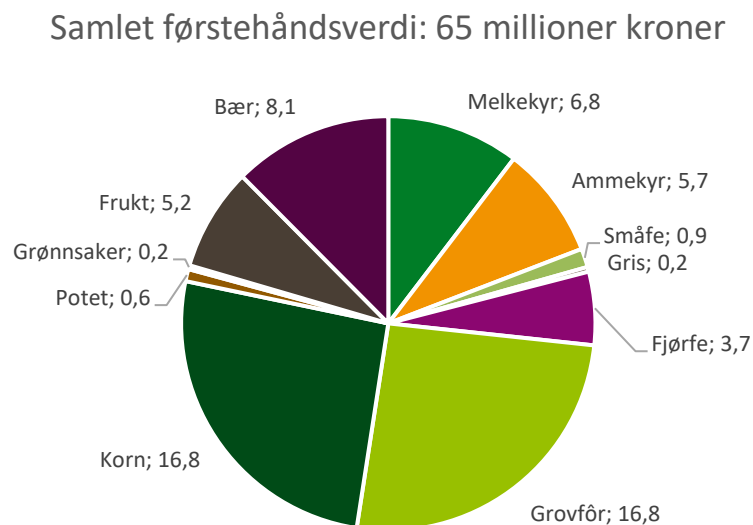
Nome

Korn og grovfôr utgjør de største produksjonene i førstehandsverdi og dyrkes også på de største arealene. Melkeku og ammeku utgjør de største husdyrproduksjonene, og kommunen har 4 prosent av fylkets melkekyr og 5 prosent av ammekyrne. Jordbruket i Nome kommune utgjorde 2,7 prosent av førstehandsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Nome

Antall innbyggere (2020)	6 515
Totalt areal i alt, km ²	430
Jordbruksareal i drift, km ²	27
Nomes andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	4 %
Produktivt skogareal, km ²	285
Omsatt tømmer volum, m ³	28 421
Antall landbrukseiendommer	567
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	108
Antall sysselsatt jordbruk	68
Antall sysselsatt skogbruk	17
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	10
Antall sysselsatt matindustri	-
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehandsverdi)	65
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	9,6

Førstehandsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Nome, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Nome, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	13 707	5 %
Korn	12 207	4 %
Potet	71	0,5 %
Grønnsaker	10	0,1 %
Frukt	327	7 %
Bær	280	8 %
Dyrka jord i drift	26 602	4,2 %

Antall husdyr i Nome og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	161	4 %
Ammekyr	395	5 %
Søyer	729	3 %
Purker	9	0,2 %
Slaktegris	9	-
Verpehøner	12 861	6 %
Slaktekyllinger	-	-

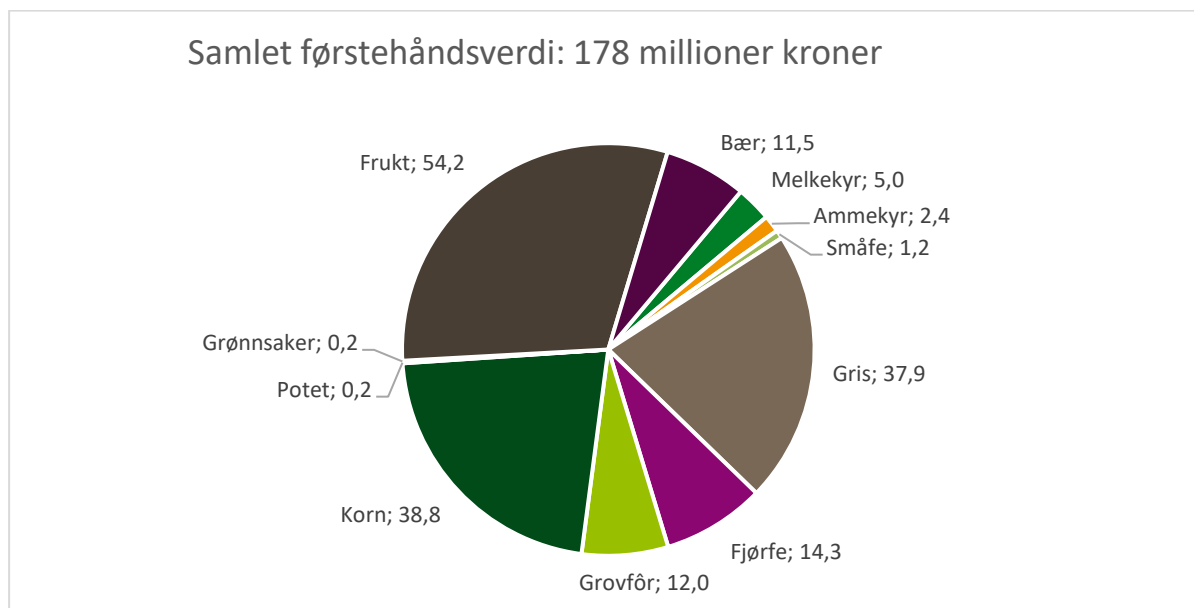
Midt-Telemark

Frukt, korn og gris utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Korn og grovfôr dyrkes på de største arealene, mens 74 prosent av fylkets fruktareal ligger i kommunen. Kommunen har 15 prosent av purkene i fylket og 17 prosent av verpehønene. Jordbruket i Midt-Telemark kommune utgjorde 8 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Midt-Telemark

Antall innbyggere (2020)	10 444
Totalt areal i alt, km ²	519
Jordbruksareal i drift, km ²	43
Midt-Telemarks andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	7 %
Produktivt skogareal, km ²	302
Omsatt tømmervolum, m ³	54 669
Antall landbrukseiendommer	969
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	237
Antall sysselsatt jordbruk	153
Antall sysselsatt skogbruk	34
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	60
Antall sysselsatt matindustri	26
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	178
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	19

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Midt-Telemark, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Midt-Telemark, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	9 818	4 %
Korn	28 136	8 %
Potet	20	0,1 %
Grønnsaker	9	0,1 %
Frukt	3 389	74 %
Bær	396	12 %
Dyrka jord i drift	41 768	6,7 %

Antall husdyr i Midt-Telemark og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	118	3 %
Ammekyr	163	2 %
Søyer	980	4 %
Purker	822	15 %
Slaktegris	8794	7 %
Verpehøner	39153	17 %
Slaktekyllinger	118301	6 %

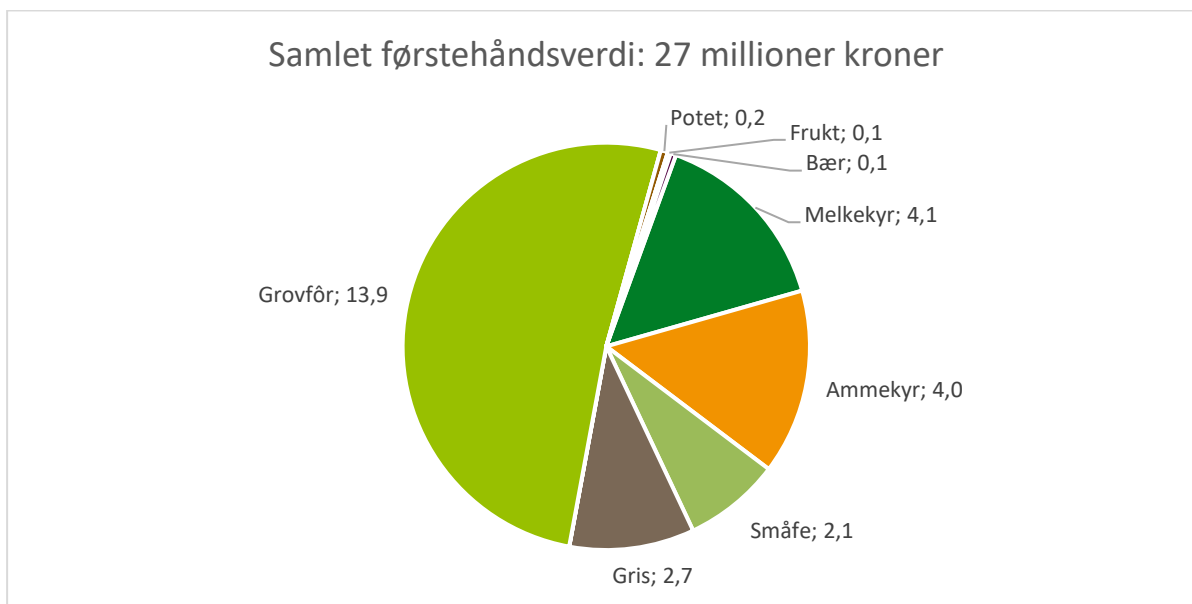
Tinn

Grovfôr utgjør den største produksjonen i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på hele jordbruksarealet. Kommunen har 6 prosent av fylkets melkegeiter. Melkeku- og ammekuproduksjonene utgjør de største husdyrproduksjonene regnet i førstehåndsverdi. Jordbruket i Tinn kommune utgjorde 1,1 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Tinn

Antall innbyggere (2020)	5 691
Totalt areal i alt, km ²	2 045
Jordbruksareal i drift, km ²	11
Tinns andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	332
Omsatt tømmervolum, m ³	26 758
Antall landbrukseiendommer	493
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	71
Antall sysselsatt jordbruk	45
Antall sysselsatt skogbruk	26
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	
Antall sysselsatt matindustri	15
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	27
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	9,2

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Tinn, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Tinn, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	11 372	4 %
Korn	-	-
Potet	18	0,1 %
Grønnsaker	-	-
Frukt	4	0,1 %
Bær	4	0,1 %
Dyrka jord i drift	11 398	1,8 %

Antall husdyr i Tinn og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	97	2 %
Ammekyr	275	4 %
Melkegeiter	102	6 %
Søyer	1203	5 %
Purker	-	-
Slaktegris	-	-
Verpehøner	6	-
Slaktekyllinger	-	-

Hjartdal

Grovfôr og melkeku utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på nesten hele jordbruksarealet. Kommunen har 7 prosent av søylene og 5 prosent av melkekyrne i fylket.

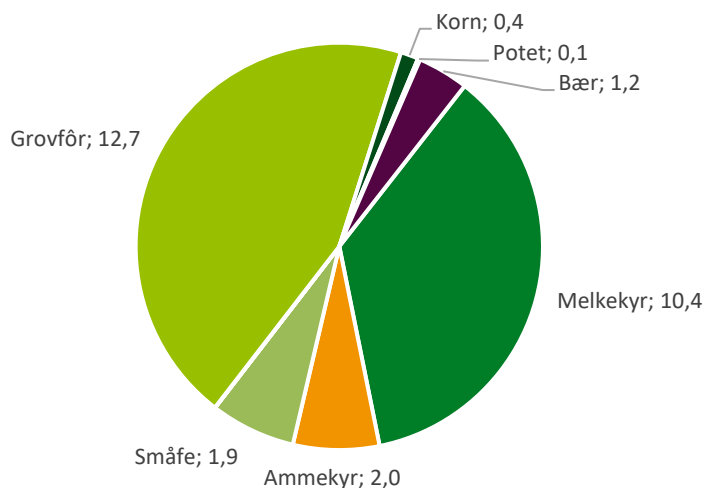
Jordbruket i Hjartdal kommune utgjorde 1,2 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Hjartdal

Antall innbyggere (2020)	1 573
Totalt areal i alt, km²	792
Jordbruksareal i drift, km²	11
Hjartdals andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km²	192
Omsatt tømmer volum, m³	28 618
Antall landbrukseiendommer	384
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	76
Antall sysselsatt jordbruk	187
Antall sysselsatt skogbruk	23
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	-
Antall sysselsatt matindustri	-
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	29
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	10

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Hjartdal, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 29 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Hjartdal, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 376	4 %
Korn	293	0,1 %
Potet	6	-
Grønnsaker	0	-
Frukt	0	-
Bær	40	1 %
Dyrka jord i drift	10 715	1,6 %

Antall husdyr i Hjartdal og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	247	5 %
Ammekyr	135	2 %
Søyer	1589	7 %
Purker	-	-
Slaktegris	-	-
Verpehøner	18	3 %
Slaktekyllinger	-	-

Seljord

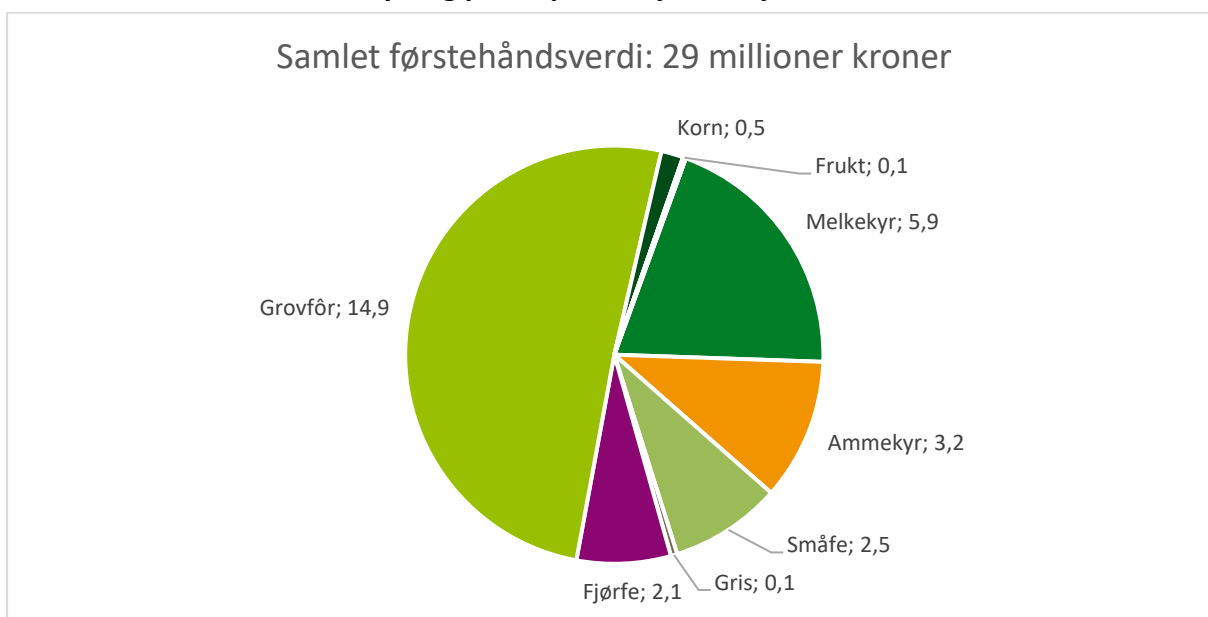
Grovfôr og melkeku utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på nesten hele jordbruksarealet. Kommunen har 7 prosent av søylene og 7 prosent av melkegeitene i fylket.

Jordbruket i Seljord kommune utgjorde 1,2 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Seljord

Antall innbyggere (2020)	2 888
Totalt areal i alt, km²	715
Jordbruksareal i drift, km²	12
Seljords andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km²	217
Omsatt tømmervolum, m³	25 203
Antall landbrukseiendommer	492
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	52
Antall sysselsatt jordbruk	48
Antall sysselsatt skogbruk	18
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	4
Antall sysselsatt matindustri	24
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	29
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	9,1

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Seljord, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Seljord, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	12 179	5 %
Korn	364	0,1 %
Potet	-	-
Grønnsaker	-	-
Frukt	4	0,1 %
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	12 547	1,9 %

Antall husdyr i Seljord og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	140	3 %
Ammekyr	222	3 %
Melkegeiter	108	7 %
Søyer	1548	7 %
Purker	-	-
Slaktegris	74	0,1 %
Verpehøner	7380	3 %
Slaktekyllinger	-	-

Kviteseid

Grovfôr og melkeku utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på nesten hele jordbruksarealet. Kommunen har 7 prosent av verpehøenene og 6 prosent av søyene i fylket.

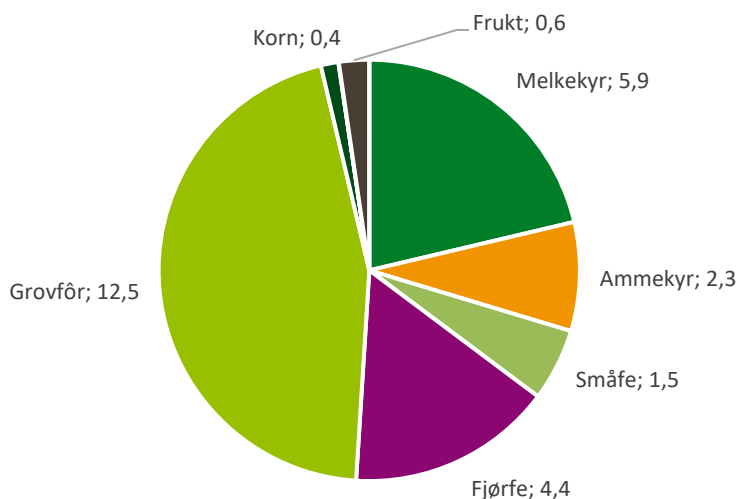
Jordbruket i Kviteseid kommune utgjorde 1,2 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Kviteseid

Antall innbyggere (2020)	2 403
Totalt areal i alt, km ²	708
Jordbruksareal i drift, km ²	10
Kviteseids andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	315
Omsatt tømmer volum, m ³	47 545
Antall landbrukseiendommer	462
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	55
Antall sysselsatt jordbruk	40
Antall sysselsatt skogbruk	21
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	7
Antall sysselsatt matindustri	4
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	28
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	16

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Kviteseid, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 28 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Kviteseid, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 207	4 %
Korn	270	0,1 %
Potet	1	-
Grønnsaker	-	-
Frukt	40	6 %
Bær	-	%
Dyrka jord i drift	10 518	1,6 %

Antall husdyr i Kviteseid og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	140	3 %
Ammekyr	159	2 %
Søyer	1 259	6 %
Purker	-	-
Slaktegris	-	-
Verpehøner	15 026	7 %
Slaktekyllinger	-	

Nissedal

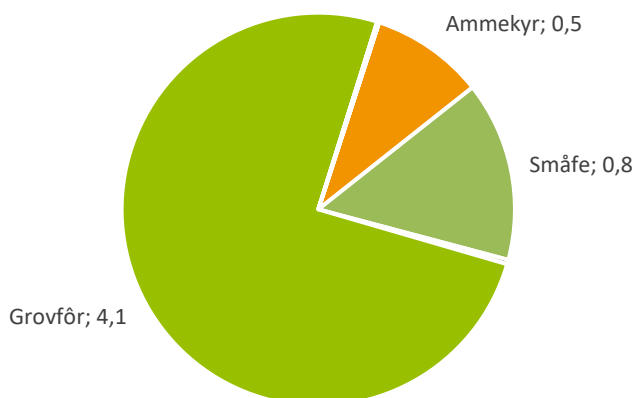
Grovfôr utgjør den største produksjonen i førstehåndsverdi, grovfôr dyrkes på hele jordbruksarealet. I tillegg er det produksjon av ammekyr, melkegeiter og sau. Jordbruket i Nissedal kommune utgjorde 0,2 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Nissedal

Antall innbyggere (2020)	1 448
Totalt areal i alt, km ²	905
Jordbruksareal i drift, km ²	3
Holmestrand's andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	1 %
Produktivt skogareal, km ²	322
Omsatt tømmer volum, m ³	29 610
Antall landbrukseiendommer	265
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	20
Antall sysselsatt jordbruk	13
Antall sysselsatt skogbruk	25
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	16
Antall sysselsatt matindustri	
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	5
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	10,5

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Nissedal, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 5 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Nissedal, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 339	1 %
Korn	-	-
Potet	1	-
Grønnsaker	-	-
Frukt	-	-
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	3 340	0,5 %

Antall husdyr i Nissedal og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	-	-
Ammekyr	35	0,5 %
Melkegeiter	28	2 %
Søyer	519	2 %
Purker	-	-
Slaktegris	10	-
Verpehøner	-	-
Slaktekyllinger	-	-

Fyresdal

Grovfôr og melkeku utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på hele jordbruksarealet. Kommunen har 7 prosent av søyene og 3 prosent av melkekyrne i fylket.

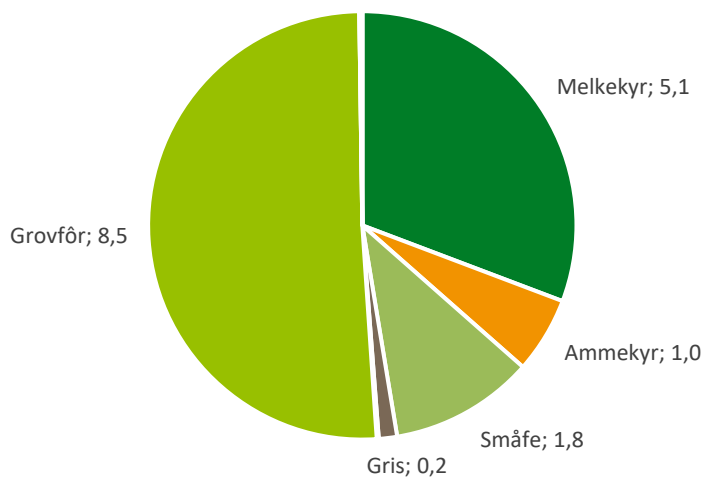
Jordbruket i Fyresdal kommune utgjorde 0,7 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Fyresdal

Antall innbyggere (2020)	1 287
Totalt areal i alt, km ²	1 208
Jordbruksareal i drift, km ²	7
Fyresdals andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	1 %
Produktivt skogareal, km ²	346
Omsatt tømmer volum, m ³	28 332
Antall landbrukseiendommer	327
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	46
Antall sysselsatt jordbruk	22
Antall sysselsatt skogbruk	16
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	20
Antall sysselsatt matindustri	21
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	17
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avverkning), mill. kr	9,8

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Fyresdal, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehåndsverdi: 17 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Fyresdal, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	6 916	3 %
Korn	-	-
Potet	2	-
Grønnsaker	1	-
Frukt	-	-
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	6 919	1,1 %

Antall husdyr i Fyresdal og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	122	3 %
Ammekyr	66	1 %
Søyer	1448	7 %
Purker	5	0,1 %
Slaktegris	53	-
Verpehøner	88	-
Slaktekyllinger	-	-

Tokke

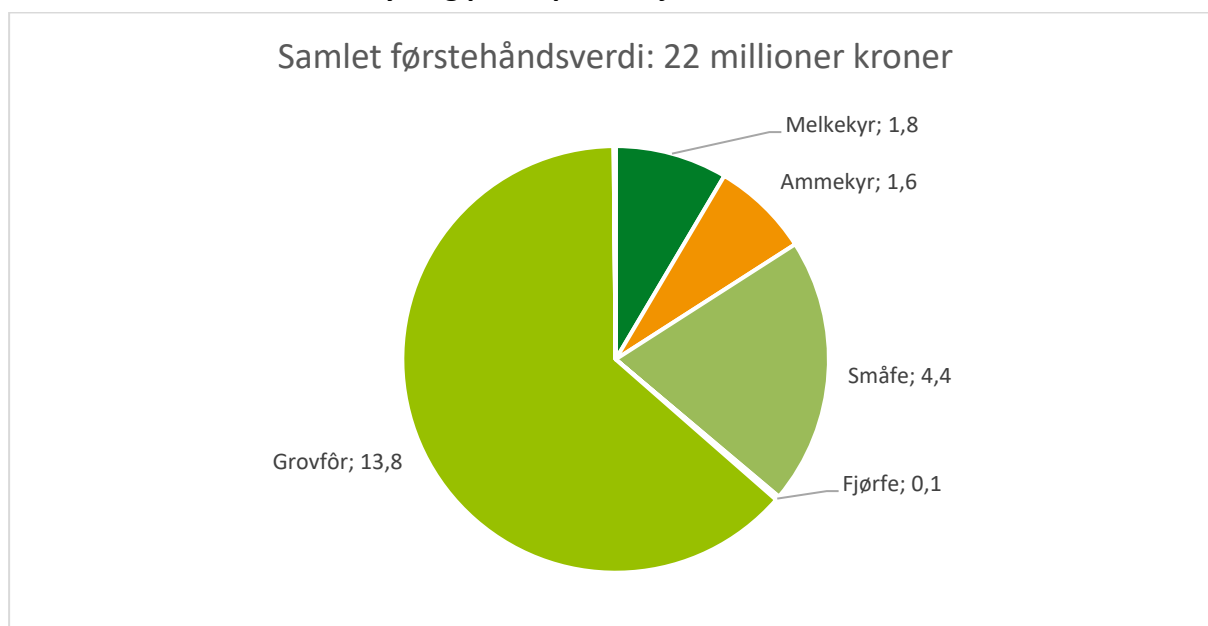
Grovfôr og småfe utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Grovfôr dyrkes på hele jordbruksarealet. Kommunen har 13 prosent av melkegeitene og 11 prosent av søyene i fylket.

Jordbruket i Tokke kommune utgjorde 0,9 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Tokke

Antall innbyggere (2020)	2 201
Totalt areal i alt, km ²	984
Jordbruksareal i drift, km ²	11
Tokkes andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	329
Omsatt tømmer volum, m ³	35 257
Antall landbrukseiendommer	448
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	63
Antall sysselsatt jordbruk	35
Antall sysselsatt skogbruk	28
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	4
Antall sysselsatt matindustri	3
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	22
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avverkning), mill. kr	11,9

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Tokke, 2020. Mill. kroner

Dyrka jord i drift i Tokke, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	11 236	4 %
Korn	4	-
Potet	1	-
Grønnsaker	1	-
Frukt	-	-
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	11 242	1,8 %

Antall husdyr i Tokke og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	44	1 %
Ammekyr	111	2 %
Melkegeiter	217	13 %
Søyer	2518	11 %
Purker	-	-
Slaktegris	7	-
Verpehøner	190	0,1 %
Slaktekyllinger	-	-

Vinje

Grovfôr og småfe utgjør de største produksjonene i førstehandsverdi. Grovfôr dyrkes på hele jordbruksarealet. Kommunen har 71 prosent av melkegeitene og 11 prosent av søyene i fylket.

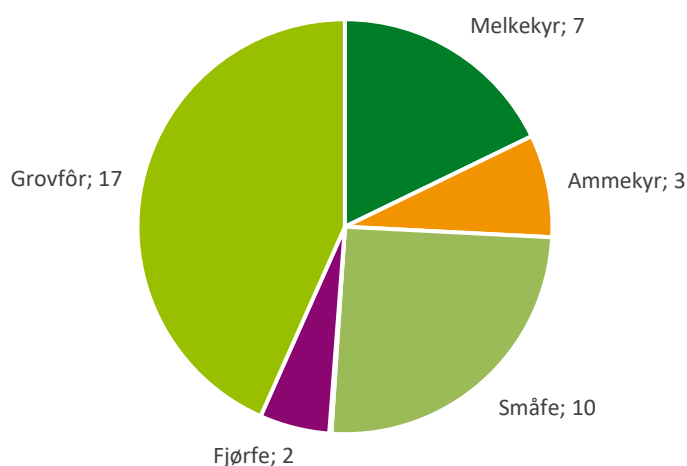
Jordbruket i Vinje kommune utgjorde 1,7 prosent av førstehandsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Vinje

Antall innbyggere (2020)	3 676
Totalt areal i alt, km ²	3 106
Jordbruksareal i drift, km ²	14
Vinjes andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	266
Omsatt tømmer volum, m ³	19 469
Antall landbrukseiendommer	554
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	84
Antall sysselsatt jordbruk	59
Antall sysselsatt skogbruk	19
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	13
Antall sysselsatt matindustri	12
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehandsverdi)	22
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	6,6

Førstehandsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Vinje, 2020. Mill. kroner

Samlet førstehandsverdi: 40 millioner kroner

Dyrka jord i drift i Vinje, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	14 178	6 %
Korn	-	-
Potet	-	-
Grønnsaker	-	-
Frukt	-	-
Bær	-	-
Dyrka jord i drift	14 178	2,2 %

Antall husdyr i Vinje og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	170	4 %
Ammekyr	221	3 %
Melkegeiter	1181	71 %
Søyer	2430	11 %
Purker	2	-
Slaktegris	8	-
Verpehøner	7534	3 %
Slaktekyllinger	-	-

Utgivelser 2021

Rapport 1–2021: Jordbruket i Sverige i Unionen –
Fallande selvforsyning og tappt eigarskap i indu-
strien.

Rapport 2–2021: Bondens klimafond.

Rapport 3–2021: EUs nye landbrukspolitikk og
holdninger til ulike interessegrupper

Notat 1–2021: Norsk landbruksvarehandel

Notat 2–2021: Karbonlagring med beitende husdyr
i Oppdal—et forprosjekt

Notat 3–2021: Framskrivninger for norsk landbruk
i 2030

Hollendergata 5.
Pb. 9347 Grønland
N-0135 OSLO
E-post: post@agrianalyse.no
Web: <http://www.agrianalyse.no>

ISSN 1894-1192

